

A NAGY KIRÁLY KATONÁI

KORDA • R.T. KIADÁSA • BPEST

**A freiburgi Herder cég Christus Jugend
sorozata II. Christuskämpfer kötetének egye-
dül jogositott magyar kiadása.**

P. WÁGNER:

A NAGY KIRÁLY KATONÁI

FORDITOTTA:

**A BPESTI NÖVENDEKPAPSÁG
MAGYAR EGYHÁZIRODALMI
ISKOLÁJA.**

**KORDA R. T. KIADÁSA,
BUDAPEST, 1935.**

Nihil obstat. DR. JULIUS CZAPIK CEN-
SOR DIOEC. NR. 1499/935. IMPRIMATUR.
STRIGONII, DIE 18. MAII 1935. DR. JULIUS
MACHOVICH VICARIUS GENERALIS.

KORDA R. T. NYOMDÁJA, BUDAPEST,
VIII., MÁRIA-UTCA 42.

Nem lehetetlen!

Sokszor még jó katolikusok szájából is hall az ember olyan kijelentéseket, hogy a mai zür-zavaros világban, annak ezer és ezer csábítása, kísértése között szentül élni lehetetlen; és aki azt mondja, hogy a keresztény elveket ma is száz százalékgig meg lehet tartani és minden körülmények között megalkuvás nélkül lehet azok szerint élni is, arra egyszerűen ráolvassák, hogy nem ismeri a modern élet veszélyeit, örvényeit. Az biztos, hogy ma, mikor ujságokban, képeslapokban, plakátokon, színházakban, filmekben szinte reklámozzák a bűnt, nehezebb, mint régen. Nehezebb, de nem lehetetlen!

Hogy nem lehetetlen, mutatja annak a hét ifjúnak élete, — és ki tudná megmondani még hányan vannak, akiknek hősies életét nem irták meg — akik odaállnak a kételkedő, kishitű modern ember elé, és komoly, fegyelmezett életük ragyogó példájával hirdetik, hogy igen is lehet ma is bátorlelkű, hithű, gerinces, megnemalkuvó katolikusnak lenni.

Nem a régi világ, hanem egészen a modern élet hősei; nem kolostorban, a világtól távol,

hanem a világban érték hőssé; nem teddide teddoda anyámasszony katonái, hanem jó megjelenésű, társaságbeli, életrevaló, igazi „stramm” fiúk; nekik is voltak hibáik, gyengeségeik, nehézségeik, nem születtek ők sem szentnek, hanem komoly, önfegyelmező akarattraining által lettek az élet diadalmas hősei!

És még valami . . . vagy helyesebben csakis ez által. Mindegyik életében valami csodálatos szerepe van a „hősöket nevelő Kenyérnek”. Az eucharisztikus Krisztus, akit naponként magukhoz vesznek, akit, amikor csak alkalmuk nyílik, meglátogatnak, közli velük csodálatos isteni erejét, felfokozza a gyenge emberi erőiket és lesznek a küszködő, vergődő, ingadozó ifjakkól a Nagy Király hős, győzhetetlen katonái.

Adja a jó Isten, hogy életükön fellelkesülve, példájukat követve ebben a szegény, megcsonkított magyar hazában is minél több bátorlelkű, gerinces, hős katonája legyen a Nagy Királynak!

*A budapesti Növendékpapság
Magyar Egyházirodalmi Iskolája.*

HENRY EDWARD DORMER.

Angliában vagyunk. Ezernyolcszázötvenhat őszén. Két lovas áll meg Warwick pályaudvara előtt. Az egyik Dormer József Tádé báró, aki Warwick közelében Wenge-ben lakik, leugrik a nyeregből. Lovászlegénye, aki mögötte ügetett és kantárszáron még egy harmadik paripát is vezetett, urához szaladt, hogy mind a három lovat tartsa; Dormer pedig belépett a pályaudvar csarnokába. A tiszt mozdulataiból leplezetlen előkelőség sugárzott.

Hogyne, hiszen Tádé báró családjában a peari rang már 1615 óta szállt apáról fiúra. Ő 1826-ban vette fel e címet. Egyébként Lord Dormer a szigorú törvények elől, melyeket az angol törvényhozás a protestáns államegyház ösztönzésére a katolikusok ellen hozott, fiatalon, ősei példáját követve, osztrák szolgálatba lépett. Ezt a megoldást különben gyakran választotta az angol-katolikus főnemesség, mivel Anglia törvényei szerint minden állami szolgálatban álló tisztviselőnek és képviselőnek esküt kellett tennie, hogy a katolikusok ellen irányuló rendeleteket megtartja. Bár 1779 óta egyhültek az egyházellenes határozatok, mégis még legalább 50 esztendeig éreztették káros hatásukat. Ezért állott osztrák szolgálatba lord Dormer is egész 1826-ig.

Ma legkisebb fiát, Henry Edwardot várja az állomáson. A lordnak különben négy fia van.

Közülük kettő már zászlós a brit hadseregben. A katonai hivatás ugyanis a legtöbb Dormernek születése percétől már a vérében volt.

A lord mindig apai büszkeséggel gondolt az eleven fiúra, ma mégis valami titkos aggodalom gyötörte szívét. Henry Edward immár egy esztendeje tanult Oscottban a Saint Mary's Collegében. Gyenge egészsége azonban arra kényszerítette az apát, hogy fiát hazahozassa. A birtminghami vonatnak hamarosan meg is kellett érkezni a 12 éves fiúval.

A tiszt egyre türelmetlenebbül várt. A közeli vizionlátás örömét csak fokozta az a tudat, hogy gyermekét ma különösen nagy örömben fogja részesíteni. Kedves meglepetést gondolt ki számára. Jól tudta ugyanis, hogy Henry Edward mennyire kedveli hátaslovát. Az elmúlt évben, tanulása miatt le kellett mondania pompás szórakozásáról, a lovaglásról. Ezért az apa szerető gondoskodásában magával hozta a kedvenc állatot. Mennyire fog örülni az ő Benjaminja, a paripa ficánkolásának! Hiszen fiatalsága első éveitől kezdve erdő, mező volt a fiú tanyája, nem pedig a poros tantermek vagy a kollégium korlátokat állító, merev fegyelme. Gyermekkorában hosszú szabadságában szerette meg az állatokat és ezek hamarosan bizalmas barátaivá váltak. Apja gyakran elgyönyörködött benne, hogyan nyargal fel alá a megfékezett lovon, miközben gyerekes gyakorlatokkal és merész ugrásokkal mulattatta. Milyen fiatalos vakmerőséggel üzte minden akadályon át paripáját! És milyen jól esett Dormernek, ha fia ajkán Isten szabad ege alatt örömdal harsant fel. Künn a természetben is minden olyan szabad és szárnyaló volt, mint Henry fehér lelkében. S ez a kacagó életkedv elhallgatott volna

Henry ajkán? Ezek a gondolatok csak növelték az apa aggodalmát. Ambár Henry leveleiből, melyeket gyerekes huncutságában pompás karikatúrákkal látott el, tudta, hogy fiát még betegsége sem gátolta meg abban, hogy részt vegyen pajtásai szórakozásaiban és játékaiban. Mégis, a töprengő atyát ez a tudat sem nyugtatta meg. Saját szemével akart meggyőződni erről.

A vonat beszalad és a kocsiból szaporán ugrik ki egy karcsú, közepes termetű fiú. Vonásai sápadtak, haja egyszerűen fésült. Ez Henry Edward. Szeméből erő és hűséges jószág sugárzik. Apjához siet és gyorsan, de nagy szeretettel megcsókolják egymást. Szeretetéből a paripának is jut: nyakát karjával átöleli. Majd hirtelen nyeregbe pattan és előbb hosszú, ügető lépésekkel, majd sebesen vágatva repül a hívogató kúria: Grove-Park felé. Persze uttalan utakon; egyenesen keresztül a harmattól csillogó réteken. Lord Dormer elragadtatva figyeli fiát. Az út egy meglehetősen széles vizen vezet át: a hidat Henry, — mint előrelátható volt — kikerüli. Neki híd nélkül kell a túlsó partra jutnia.

Megsarkantyúzza lovát és nekifuttat az ároknak. Az állat azonban az utolsó pillanatban megijed, felágaskodik és remegve visszahőköl. Henry, hogy lecsendesítse, csillapítóan megveregeti és megcirogatja a megrettent hátast. Majd egy kissé visszalovagol és újra merészen nekirugtat a medernek. Most már sikeresen, hatalmas ívben lendül át a túlsó partra.

— Bravó Henry! kiáltott feléje atyja. Ezek a szavak azonban nem annyira az elismerést akarták kifejezni, hanem az aggódo apa boldogsága szólt belőlük. Dormer ugyanis örömmel

látta, hogy fiának eleven frissesége jelenlegi gyengelkedését hamarosan le fogja győzni.

Henry most egy dombra kaptatott fel. A vidék ugyanis nagyon hepe-hupás volt errefelé. Apja az országútról figyelte, s ez a látvány ismét igen nyugtalanította. Tudta, hogy ilyen terepen milyen veszélyes a lovaglás. De Henry Edward már sebesen halad az orom felé és abban a pillanatban, amint felér a tetőre, egy friss homokbánya mélysége ásít feléje, alig pár lépésnyire lova lába előtt. Dormer kiáltani akart, de a hang a torkán akadt. Még két lépés és a gyerek a mélybe zuhan! Henry azonban, hál' Istennek, még idejekorán észreveszi a veszélyt. Hirtelen megrántja a kantárt és szélvészkként vágat lefelé a magaslatról: néhány pillanat múlva pedig nyugodtan, mosolyogva száll le a nyeregből atyja előtt.

Az ügyes ifjú lovasban már bennszunnyadt a későbbi kiváló sportférfi. Fiatalos kedvtelése idővel valóban komoly lovasszenvedéllyé érett. Később gyakran lehetett látni a nagy lóversenyeken, melyeket nem a díjszerzés miatt vagy dicsőségvágyból keresett fel, hanem a sport iránt érzett őszinte lelkesedésből.

Henry Edward szívesen időzött a kollégiumban. Rendelkezett mindazzal a tehetséggel és képességgel, melyek a kollégiumi életet kellemessé tették számára és amelyek miatt társai is kedvelték. A sportolóknak ideálja volt, zenei tehetsége révén pedig a kollégiumi ünnepélyeken is gyakran szerepelt. Mindamellet szívesebben vette atyja legújabb rendelkezését, hogy tanulmányait otthon kell folytatnia nevelő mellett. Gondolta, hogy így ismét visszatér majd gyermekkorának számtalan

kedves perce, szabadabb vidámsága, melyekről az elmúlt évben nagy lélekkel le kellett mondania.

Azonban nemcsak ez húzta szívét haza. A tiszta gyermeklélek mélyén ott parázslott valami más érzés is. A Grove-Park csendes várkápolnájába hívogatta az ő legszentebb öröme. Ennek a jóbarátnak pedig ellenállhatatlan volt a vonzóereje. Fiúi szeretete órák hosszat beszélgethetett itt a legméltóságosabb Oltáriszentséggel. Már Oscottból — midőn meghallotta, hogy hamarosan hazakerül, — örvendezve írta bátyjának, hogy nemsokára ismét egy fedél alatt lakhat az édes Üdvözítővel.

A következő évek napirendjében tanulás és játék váltakoztak egymással. Henrynek, mivel pompásan gordonkázott, gyakran kellett a kis családi koncerteken résztvennie. Sőt szülei kívánságára, minden ellenkezése ellenére is egyes ünnepségeken szólistaként kellett szerepelnie. Ha valaki hangszerének csengő hangját, finom előadását dicsérte, elpirult és szinte futva menekült a parkba. Ott a szabad természet ölen sokkal otthonosabban érezte magát, mint kastélyuk fogadó szalonjában.

Szabad óráit, tanulmányai után pihenő perceit, mindig a szabadban töltötte. Nem volt olyan magas fa, amit meg nem mászott, sem olyan sűrű bozót, amin át ne gázolt volna. Bebarangolta az erdőket, barátságot kötött a fészekben pihető madarakkal és a félénk tapsifülekkel. Esténként, közösen megbeszélt terv alapján, testvéreivel találkoztak a kastély közelében álló Mária-kápolnában, hogy ott szeretetük imáival köszöntsék égi Édesanyjukat. Oltárát pedig az utak szélén megbújó, bársonyos réteken pompázó virágok füzérével díszítették fel.

Lord Dormer házában mintaszerű rend és fegyelem uralkodott. Estebéd idején mindig mindenkinek pontosan meg kellett jelennie az asztalnál. Vacsora után pedig a várkápolnában gyűlt össze a család és közösen mondták el esti imájukat.

A kis templomban ilyenkor már az alkonyat csendje muzsikált, — az örökmécs nyugtalan lobogása remegő árnyakat táncoltatott a falon. Ő, milyen zavartalanul, milyen édesen társaloghatott itt Henry legmeghittebb barátjával, az Eucharisziában rejtőző Úr Jézussal. Apa, anya, testvérek mind eltávoztak már a szentélyből, ő azonban tovább is, gyakran egy órán túl is ott térdepelt mozdulatlanul a tabernákulum előtt. Napjának minden örömről, erdőt járó óráinak apró felfedezéseiről, élete minden apró eseményeiről beszámolt az Üdvözítőnek. Itt és így tanulta meg, hogy a mindennapi eseményeknek egyre jobban a mélyére tekintsen és tudja azokat keresztény lélekkel értékelni, hogy észrevegye hibáit és javítsa, csiszolja, tökéletesítse jellemét.

Henryre legerősebben Istennek nagy jósága és az emberek iránt való végtelen szeretete hatott. Ez volt számára a követendő példa. Ezt a két erényt igyekezett nagy buzgósággal és megható gyerekességgel kialakítani magában. Gyakran egészen meglepő, ilyen fiatal korban igazán nem várható módon nyilvánult ez meg nála. Hogy csak egy példát említsünk. A Grove-Parkban rendezett egyik ünnepély alkalmával, előző nevelője kénytelen volt egyedül étkezni. Henry ezt észrevette és egy óvatlan pillanatban elszökött a fényes társaságtól, a saját terítéke mellől és a nevelő asztalához megy, hogy az ne legyen egyedül. Ki várná ezt egy ilyen fiatal fiútól?

Igy múlt el szinte észrevétlen gyorsasággal

Henry Edward — azt hiszem, bátran nevezhetjük így — eucharistikus gyermekkora. A szülői házban eltöltött nyugodt, derűs tanulmányi évek után még egyszer rövid ideig tartó oscotti időzés következett. Tizennyolc hónap mulva pedig, miután a katonai szolgálatra képesítő vizsgát sikeresen letette, végleg elhagyta az intézetet.

Henry Edward előtt ezzel megnyílt a katonai pálya, hová szíve minden vágya vonzotta. Nem sokára elérte a zászlósi rangot a királyi vadászrezredben, — a hadsereg egyik legelőkelőbb ezredénél. Majd a Winchesterben töltött szabályszerű kiképzés és az előírt hadgyakorlatokon való részvétel után bevonult csapattestéhez Dublinbe.

A dublini garnizonban a világváros élete hullámozott. Mint a csípős dér a zsenge rügyekre, úgy hatott ez a tarka, hajszás élet Henry tapasztalatlan lelkére. Csábította a könnyed és könnyűvérű környezet. Átadta magát a megengedett örömeknek. Szívének ajtaját megnyitotta a világi élvezetek előtt és mint a szomjas föld a nedveséget, úgy szívtá magába a világias szellem hideg, szeretetet dermesztő lehelletét lelkének fogékony tevévényébe.

Kiváló tulajdonságai, mindenekfölött kifogyhatatlan humora és állandó, derült vidámsága természetesen magával hozta, hogy igen szívesen látott vendége lett a báloknak és esti összejövetelnek. Hamarosan ő lett az ilyen összejövetel alkalmával a társaság központja. S az ifjú lelkében, aki a félmunkát nem állhatta, meg is volt ennek az eredménye. Most a társasági életbe vetette bele magát egészen.

Ennek az életnek finom pókhálósálai lassan-lassan köré szövődtek és aggódni lehetett, hogy nem is tud majd többé kiszabadulni belőlük.

És minél nagyobb teret foglal el lelkében a világ, annál inkább homályosul el az Üdvözítővel való barátsága és lazul a Hozzá fűződő kapcsolata. Henry eucharisztikus szeretete kihűlően volt és ifjúkorának Barátja immár csak egy eldugott zugban talált helyet a lelkében. De fő, hogy ott volt és megóvta Henryt a büntől. S az eucharisztikus ifjúságnak talán az a legdrágább kegyelme, hogy felraktározott ereje gátakat emel a fenyegető veszedelem ellen és ez egy időre távoltartja a lélektől a bűnök áradatát.

Az az ifjúkori állhatatosság és magától értődő természetesség, mellyel eddig Henry egyetlen eucharisztikus Barátján csüngött, most megingott. Gyermekkorának hívő szeretetét valami bizonytalan keresgélés, kísérletező próbálgatás váltotta fel. S az érésnek ezek a keserű órái vezették el őt a férfias hithez. Mert amit mint gyermek örökségképpen kapott ajándékba, azt mint fiatal embernek nehéz órák keserű tépelődésével kell újra megszereznie, hogy tudatos és el nem veszíthető birtoka maradjon.

Milyen nehéz is az a küzdelem, amellyel a fiatalember eljut arra a meggyőződésre, hogy van összhang az élet és fiatalkori hite között. Mert a fiatalember útjától messze esik az egyházhoz hű, katolikus ember. De különösen messze van tőle a szent. Nem tud megbarátkozni komor tekintetükkel, kiaszott arcukkal, szegényes ruhájukkal. Így képzei el ugyanis a szenteket. Ezek valahogyan nem illenek melléje a stadionban és a sportpályákon. Az ifjúságnak a technika és a sport megkapó alakjai imponálnak. A rekordok hősei hódítják meg a szívét. Ezek az új ideálok, akik nem férnek el a vallás szűk korlátai és az Egyház parancsainak béklyói között. S emiatt

már is megvan a krízis az érő emberben. Útnak indul megkeresni eszményét. Ha nem sikerül a megoldás, ha nem találja meg a harmóniát, akkor ez a tépelődés, harc egyre erősödni fog benne s ifjúkora hitét is előbb-utóbb felemészti.

A férfiúvá érésnek ezen a veszélyes szakaszán Henrynek is át kellett mennie. Ezért ne is csodálkozzunk, ha lelki életében megrázkódásokkal találkozunk.

De míg a világ Henry lelke után tört, eucharisztikus Barátja sem maradt tétlen. Időről-időre csendben figyelmeztette őt régi szeretetére. A mélyebb lelkek meg is értik Barátjuknak ezt a beszédét, jöllehet az ő hívása számukra a mindennapi élet apró eseményeiben jelentkezik.

Henry még bent élt a kaszárnnyában, mikor egy fiatal hölgygel ismerkedett meg, aki iránt mélyebb vonzalom támadt szívében. Odaajándékozta neki egész szívét és azt hitte, hogy vele majd egyszer boldog lehet. Egy szép napon azonban a leány hűtlenül elhagyta. Henry keserűen csalódott. S jöllehet ez az esemény semmit sem változtatott külső életén, hiszen vidámnak és jókedvűnek látta őt mindenki ezután is, mint régen, befelé azonban kezdett mindjobban elmélyedni. Isteni Barátja megkezdte munkáját szívében.

Henry előtt egyszerre világos lett minden, ami fiatal korában annyira eltöltötte a szívét, most már tudta, hogy a látható világon kívül egy másik világ is létezik körötte. Ennek a világnak az élete sokkal értékesebb, biztosabb és ezért érdemesebb is egész szívvel, fáradságos munkával szeretni. Így haladt előre valamelyest jó Barátja nyomában a lélek útján. Nemsokára azonban egy megrendítő eseménynek kellett kipótolnia azt, amit apró intések és homályos útmutatások

nem tudtak elérni, hogy végleg a jó úton maradjon meg.

1866 elején egy ír titkos társaság tagjai, akik az angolokkal való erőszakos szakítást és a szabad ír köztársaság alapítását tűzték ki célul, az amerikai Egyesült Államok területéről Kanadába törtek, hogy megdöntsék ott az angol uralmat. Dormer ezrede egyike volt azoknak, melyeket a rend fenntartására Kanadába vezényeltek. Henry örült ennek és sietve tette meg a szükséges előkészületeket. Pár röpké óra és eltűnik szemei elől a szülői ház. A rokon körnek már búcsút mondott. Ezután következett, ami az ő számára a legnehezebb volt: legkedvesebb nővérétől való búcsúzás. Mária Ágnes már évek óta élt osztatlan szívvel az Üdvözítőnek, mint boldog apáca, a dömések stone-i kolostorában.

Henry áhítatos tisztelettel lépett be a barátságos, csendes folyosókra. Nagy béke és szent áhítat sugárzott feléje apácaruhás nővéréről, amint egymáshoz közeledtek. Kellett-e ennél hatásosabb buzdítás a magábaszállásra? Henry egy egész napig maradt ott, hogy jól előkészüljön a szentáldozásra, melytől oly sokáig távol maradt. S amint ott térdelt, hálaadás közben a csendes kolostor kápolnájában, valami kimondhatatlan szelíd fény ömlött el lelkén. Ilyen közel csak gyermekkorában érezte magát az Oltáriszentségben rejtőzködő jó Barátjához. Egyszerre világosan áll előtte az elmúlt hetek minden eseménye. Megragadó élményei között, mint nyári nap éltető verőfénye sugárzott szét ennek az új, éppen olyan kétségbevonhatatlanul létező világnak lelkesítő és embert újraéltető ereje.

Ez az áldozás megmutatta neki az életnek és a hitnek azt a szent egybefonódását, amely-

nek nyomait már régóta kereste. A kegyelemnek ez az órája egész életének elhatározó fordulópontja lett, melyet Henry mindig, mint Barátjával való nagy találkozását emlegette.

„Amikor elhagytam Angliát” — írta egyik bátyjának, „a szentség erejében mentem el és azzal a jófelmérettel, hogy a lehető legjobb életet élem; akkor azonban még nem volt szándékomban rögtön elhagyni a világot.”

Ettől kezdve élete folyása olyan, mint a szelíd pataké, mely lassan csörgödez tova, de egyre nő, míg mindent magával nem sodor, amivel útjában találkozik. Külső viselkedésében alig változott meg. Maradt, ami volt: tetőtől-talpig katona, sportember, társaságbeli fiatalember, a legjobb bajtárs, de ízig-vérig katolikus is, aki komolyan vette azt a szándékát, hogy Istennek akar tetszeni.

Henry Dormer mint katonatiszt került Kanadába. A Gondviselés bölcsen rendezte úgy, hogy Londonban (Ontaria állam) állomásozott. Ott volt akkor a hatalmas és addig az egyetlen kanadai domonkos kolostor. Ennek a körülménynek még nagy jelentősége van Henry későbbi életében. Mint fiatal korában, itt is gyakran érintkezhetett eucharisztikus Barátjával. A szentségben köztünk élő Üdvözítő irányította egész napi munkáját. Ha hazatért egy-egy esti összejövetelről, ahol barátjaival ártatlan módon elszórakozott és meszerien előadott szülő számaival tomboló tetszést aratott, útközben betért Barátjához, hogy alázatosan neki nyujtsa a nap utolsó perceit. Éppen így Uráé és Mesteréé voltak a reggel korai órái, s így az Ő áldásával kezdte meg egész napi munkáját. Napközben többször is, amennyire hivatása ezt megengedte, betért hozzá. Mikor a jó domonkos

atyák észrevették nagy áhítatát a legméltóságosabb Oltáriszentség iránt, alkalmat adtak neki, hogy bármikor eucharisztikus Barátja elé járulhasson. Odaadták neki a templom kulcsát és így nem mult el éjszaka, hogy annak titkos homályában Henry ne virrasztott volna az Eucharisztia-ban levő Úr előtt térdelve. Egész órákat töltött el így mély áhítatba merülve, sőt egész éjszakákat is. Ha útközben pappal találkozott, aki az Oltáriszentséget beteghez vitte, akkor ő, Dormer kapitány, egyenruhában, földetlen fővel, imádkozva, nagy áhítattal kísérte az Oltáriszentséget. A nagy gondolatok és nagy tettek mind a tabernákulum-ból erednek. Így nem is lehet csodálkozni azon, hogy Henry csakhamar az Üdvözítő gondolatait vitte szét a világba.

Kanadába való érkezése után rövidesen naplót kezdett vezetni. Azt akarta ezzel elérni, hogy önnevelése és a tökéletesség felé vívő útja rendszerebb legyen. Ebbe írta bele napirendjét és azokat a megjegyzéseket, melyeket jellemhibáival folytatott küzdelmében feljegyzésre érdemesnek tartott. Ezek a hibák vagy inkább gyengeségek, melyek erős, katonás jellemalkatából folytak: a szitkozódás, Isten nevének nem illő használata, — ami különben az íreknek nemzeti hibájuk, — meg a szeszélyesség és elégedetlenség voltak. Ezeket egyenkint vette célba s itt is teljes munkát végzett. Minden egyes elkövetett hibáért 50 fillér bánatpénzt tűzött ki, melyet aztán jótékony-célra adott. Máskor meg azt tette föl magában, hogy tréfásan, amint már szokta, eltereli a szót a könnyelmű és nem illő beszédről.

Feljegyzéseiben a legpontosabb kötelességteljesítés gondolata mindig vissza-visszatér. Azt akarja vele elérni, hogy Istennek mindig jobban

tessék. Laborare est orare: a munka imádság! Életét ezekbe a szavakba foglalta össze: „a napos tiszti szolgálat egy része Isten akaratának”. A parancskiadásnál, a napi gyakorlatoknál, a kaszánya udvarán vagy a hadgyakorlatoknál a vezénylés közben mindig Istennek a megváltozhatatlan, szent akarata tündökölt előtte. A katonaelet számtalan apró dologból összetevődő napi munkája megszentelődött és kimondhatatlan értékre emelkedett azáltal, hogy az élet kicsiny dolgairól ilyen magasztos felfogást alakított ki magában. Bajtársai csodálkoztak is ezen, hiszen nap-nap után látniok kellett, hogy mikor mások kitörtek és szitkozódtak, akkor Henry az őt jellemző természetességgel, nyugodtan tette meg kötelességét. Ez a tulajdonsága aztán nemsokára a kiváló katonatiszt hírébe juttatta.

Minden szabad estéjén elment a Kongregációs Otthonba, hogy résztvegyen a közös rózsafüzér ájtatosságon. Ezzel a pontossággal vonzó példát adott. Ima és önmegtagadások nagy helyet foglaltak el a fiatal tiszt napirendjében. Délutáni szolgálata végével a kórházba ment vagy vallásos dolgokról beszélt azoknak a katonáknak, akik erre őt önként megkérték. Vasárnap délutánonként pedig mindig nagy szeretettel foglalkozott a gyermekekkel, akiknek a katekizmust magyarázta. Vacsora után pedig felkereste lelkiatyját, hogy megbeszélje vele gyengéd lelkének legbensőbb eseményeit, és hogy tőle egyre új indításokat nyerjen.

Ebben az időben különleges kedvvel kereste fel a szegény és nyomorgó családokat, hogy őket bátorítsa és vigasztalja. Titokban igen sok jót tett. Gyakran még az sem vette észre, akit megajándékozott. Nem valami puhaszívűség indította

öt erre, amely minden benyomásra rögtön ömlendezni kezd, hanem azt nézte, hogy miként tud célszerűen segíteni a nyomorgókon alamizsnájával. Gyakran megfontolta, hogy segítőmunkáját mint tegye eredményesebbé. Előrelátó okosság nyitotta meg adakozó kezét. Mikor például arról volt szó, hogy a kongregációs otthonnak az adósságait rendezzék, akkor erre a célra sorsolást ajánlott. S az egyik főnyereményül felajánlotta drága aranyóráját és más értékes tárgyakat.

Ejféel előtt ritkán tért pihenőre. S ha fáradtan ledőlt, akkor is csak a pusztá föld volt a nyughelye. Mesterien értett ahhoz, miként rejtse el a világ előtt buzgóságának nagy voltát. Ennek a buzgóságnak csak halvány fénysugarai juthattak el az emberek szemei elé. A legbizalmasabb baráti kör sem sejtett semmit a közvetlen közelében lüktető szent élet gazdagságáról. Lelkének egész hősi nagysága barátai előtt is csak halála után, a naplójából lett ismeretes, amelyben kíváncsi mohósággal kutatva, bámulatraméltó dolgokat olvashattak Henrynek bűnbánatáról, önmegtagadásairól és gyakori éjtszakai szentségimádásáról.

Csak ezeknek a följegyzéseknek a világában lett érthető rokonai előtt is az a titokzatos mondat, melyet apjának írt egyszer, fellelkesülve Isten hőseinek, a szentek életének olvasása közben: „Vágyat érzek magamban arra, hogy utánozzam nagy bűnbánatukat, virrasztásaikat, böjtjeiket.”

A testi önmegtagadások közül azokat választotta, melyekkel testét érezhető módon, de egészségének a kára nélkül sanyargathatta. Különös volna, sőt egészen érthetetlen, ha ez a

természeténél fogva nagy lélek ezt az áldozatos életet önmagáért kereste volna. Hősies szigorúságában egy mély gondolat lüktetett. Másokért akart vezekelni, saját testén megszenvedni azért, amit mások a test megszenteltségtelenítése által vétkeztek. Feltekintett a keresztnagy áldozatára és Krisztus elégtételt nyújtó szenvedése egészen lebilincselte őt. Ezért akart vezekelni ő is. Engesztelni gyenge emberi erejével, melyet azonban átítatott az isteni Megváltó szent vérével. Az engesztelésnek ez a szent vágya néha okatlan túlzásokra is ragadta, úgy, hogy lelkiatyja csak nagy fáradsággal tudta buzgóságát ezen a ponton mérsékelni. Barátai azonban mindebből semmit sem sejtettek, jóllehet férfias komolyságát és meggyőződéséhez való hűségét, mely minden dologban megnyilatkozott, észrevették és tisztelettel adóztak érte. Sohasem lehetett rosszindulatú megjegyzést hallani Henry vallásos meggyőződéséről. Ezt nem is vehették rossznéven, hiszen Dormer kapitány jámborsága olyan egyszerűnek és józannak látszott.

Jóllehet életbeosztása szigorú volt, mégis talált időt apró kedvtelésekre is. Amikor nem volt szolgálatban, sokszor kapta magát és elindult vadászni. Egy-két jófialatot becsomagolt magának, füttyentett a vizsláinak, vállára vette puskáját és jól betanított, kedves kutyáival megindult a sötét erdő felé. Olykor-olykor csatlakozott bajtársaihoz is, kik őt mint kipróbált vadászt ismerték.

Egyik este a tisztek társaságában igen élénk volt a hangulat. A vadásztársaság legutóbb Henry nélkül volt kinn és hiába próbált elejteni egy hatalmas őzbakot. Most sajnálkozva tárgyalták a sikertelenség okait és nem is remélték, hogy egyhamar puskvégre kapják a vadat.

Dormer ekkor szerényen, de határozottan állította, hogy ő bizony el fogja ejteni. A társaság egyhangúan leszögezte, hogy ez lehetetlen. Ha Dormer ezt hiszi, akkor hát bizonyítsa be! Még az erdőrésztet is pontosan leírták, ahol a büszke vad utóljára eltűnt szemük elől. Henry nem tágitott elhatározása mellől s nemsokára felkelt és eltávozott.

A domonkosok templomába ment, hogy elvégezze esti szentséglátogatását. Aztán kissé ledőlt pihenni, hogy még pirkadat előtt kimehessen a sötét rengetegbe. Hamarosan nyomra is akadt. A nyomokat követve egy tisztáshoz jutott, melynek szélén patak folydogált keresztül a fák tövében.

Megvan! Ez itt az itató! Ez annyit jelent, hogy itt kell várnia türelemmel, míg megérkezik a vad. Hamarosan el is készül a lesre. Lassan pirkadni kezd s egyszer csak a sötét rengetegből előtűnik a hatalmas őzbak. Kémlelő fejét magasra emelve, hegyezi fülét. Agancsainak a hegye magasan fehérlik elő. Remek egy állat! Henry arcához kapja a fegyverét, de abban a pillanatban megreccsen egy szerencsétlen ág. A vad megneszelte a veszélyt és egy pillanat alatt eltűnik. Ma tehát vége van a mulatságnak.

Minden reményéről lemondva bandukol tovább Henry az erdőn. Vagy ötven lépés után azonban — alig mer hinni a szemének — ott találja az elmenekült állatot a sűrűségben, magasra emelt koronás fővel. Henrynek felujjong a szíve. Fegyvere lövésre készen áll, a tér szabad.

Éppen el akarja sütni fegyverét, mikor észreveszi, hogy az őzbak agancsával megakadt az ágak között és szorongva küzködik szabadságáért. Egy pillanatra megáll. Mi is vezetett téged ide?

Kedvtelés a mészárlásban vagy a vadászatban? S már is leeresztette fegyverét. Múltóbb helyzetben akarja büszke ellenfelét leteríteni.

Henry estig várt az erdő szélén. A szürkület már leszállt a rengetegre. Egyszerre csak megjelenik lassan és méltóságteljesen az őzbak. Henry felemeli fegyverét, a lövés eldörren és a zsákmány ott fekszik mozdulatlanul a földön. A bizonyítékot megszerezte.

Ez és ehhez hasonló események, valamint Dormer egész jelleme nemcsak a tisztek között, hanem elsősorban az egész legénység előtt nagy tekintélyt és befolyást szereztek neki. S ez egészen odáig ment, hogy az ő csendes működésének tulajdonították azt is, hogy a királyi vadászok ezredét az ír szabadeszme soha sem mételyezte meg és nem nyugtalanította.

Egymásután teltek el a hónapok és nem akadt semmi rendkívüli haditett, ami Dormer kapitányt foglalkoztatta volna. Így elég ideje maradt arra, hogy a belső embert kialakítsa önmagában. Azoknak a jámbor lelkeknek, akik nagy és bensőséges egyesülésre törekcsenek Krisztussal, mindig nagy fájdalmat okoz, hogy a zajos világban kell élniök, ahol annyi minden zavarja meg Krisztussal való érintkezésüket. Ezért szerzetesi életre, magányosságra, elvonultságra vágyakoznak, hogy benne megerősödvé és Istennel egyesülve jöjjenek vissza a világba s így szolgájanak embertársaiknak.

Henry lelkében lassan kibontakozott az a palánta, melyet Isten ültetett el benne. Maga is úgy gondolta, hogy szerzetesi hivatása a stone-i csodálatos szentáldozás megérett drága gyümölcse. Röviddel halála előtt ezt írta atyjának: „Attól a pillanattól kezdve hogy, Stone-t elhagytam, —

miután ott az a nagy kegyelem jutott osztályrészemül, hogy Istennel kibékülhettem, — lelkemben élt az elhatározás, hogy elhagyom a világot és szerzetes leszek.”

Kezdetől fogva szent Domonkos rendje állott érdeklődésének középpontjában, bizonyára a szemlélődő és tevékeny élet szerencsés összekapcsolása miatt. Atyjához, lord Dormerhez írt két levelében így adja elő terveit:

„A szerzetesi hivatást mindig a legnagyobb boldogságnak tartottam és hálát adok a jó Istennek, hogy nekem ezt megadta, jóllehet méltatlan vagyok erre a nagy kegyelemre.”

Ugyanebben az időben hivatása kérdését gondosan megbeszélte lelki vezetőjével. Ez arra intette őt, — amivel egyszersmind próbára is tette, — hogy jámbor gyakorlatait továbbra is folytassa és továbbra is, mint eddig, szentelje meg velük világi életét. De ekkor már egyre erősebben szólt a hívó hang, amely őt a szerzet felé irányította. Sőt már úgy gondolta, hogy Isten szava parancsolóan kívánja belépését. Szeptember közepén még egy utolsó levelet írt atyjának.

Lord Dormer, aki teljesen egyetértett fia tervével, örömmel egyezett bele, hogy Henry beadja kérvényét, amelyben a katonai szolgálatból való elbocsátását kérje. Úgy beszéltek meg, hogy a szolgálatból való távozás után Rómába fog menni, hogy ott teológiát tanuljon. Ezzel akartak neki utat nyitni, hogy a közbeeső időben meggondolja, vajjon végképpen szerzetes akar-e lenni vagy pedig világi pap. A szülei ugyanis vonakodtak a döntő lépést megtenni. Szeptember közepén annak a papnak, aki ebben az ügyben a legfőbb tanácsadója volt, ezeket írta Henry:

„Azt gondolom, Isten akarata az, hogy itt

lépjek be a domonkos-rendbe. A szegények szeretete, melyet itt tapasztalok, oly nagy vonzóerővel hat reám. Azt a nagy ellenszenvet is, mely az itteni lakossággal szemben támadt fel bennem, már csaknem egészen legyőztem. Ezenfelül szeretnék érdemet szerezni azzal az áldozattal is, hogy szüleim és hozzátartozóim látásáról is lemondok Isten iránt való szeretetből."

Most már érettnak látszott a dolog, hogy végre elérheti célját. Szeptember végén azonban újabb nehézségek támadtak. A hadi szolgálatból való kiválást késleltették az elbocsátása körül támadt nehézségek. Végül sürgős tárgyalásokban megegyeztek, hogy amint a katonai helyzet Kanadában megengedi, elhagyhatja a szolgálatot és beléphet a domonkosok noviciátusába. De a mindenható Isten már mindörökre eldöntötte ennek a szentéletű katonatisztnek a hivatását.

Szeptember utolsó vasárnapján templomba-menet Henry már észrevehetően beteg volt. Két napra rá, maga fedezte fel magán a tifusz első jeleit. Következő vasárnap pedig oly súlyos volt állapota, hogy egy idősebb tiszt, aki bizalmas barátja volt, értesítette Henry idős atyját és családját, hogy őket a legrosszabbra is előkészítse. Az ezredorvos és még egy páran tápláltak ugyan némi reményt Henry felgyógyulására, kivált mikor egy hétre rá lelkiatyjával egy egész órán keresztül elbeszélgetett. A beteg ekkor, visszatekintve életére, csak azt bánta nagyon, hogy nem dolgozott többet Istenért. Másrészt azt is fájalta, hogy bizonyos ájtatosságaiban és vezekléseiben botor buzgóságának engedett, ahelyett, hogy gyóntató-atyja figyelmeztetéseire hallgatott volna.

Hétfőn reggel állapota rosszabbra fordult. Nagy áhítattal felvette a betegek szentségét. Majd

úgy látszott, hogy részben el is veszítette öntudatát. Ahányszor azonban csak magához tért, rögtön Istennel és lelki dolgokkal kezdett foglalkozni. Hűséges szolgája Lyons Péter, aki nem is volt katolikus, és aki utolsó órájáig hűségesen ott állt ura mellett, ezeket tanúsítja:

„Minden megnyilatkozásában csak jószág, béke és keresztényi érzés nyilvánult meg. Minden szava Istenre vonatkozott.”

Henry Dormer, még mielőtt huszonkettődik évét elérte volna, 1886 október 2-án, csütörtökön reggel hagyta el ezt a világot, mely csak nemesedni és épülni tud az ő példáján.

Egy szent költözött el, ez járt mindenkinek az eszében. A temetése október 3-án volt. Már a templomban tartott ünnepélyes gyászmisén kitűnt, hogy az elhunyt milyen nagy tiszteletnek örvendett barátai körében és mennyire szerette őt mindenki. A vezénylő generális, a tisztikar, a 60. ezred legénysége, valamint az 53. ezred tisztikara színpompás egyenruhákban mind kivonultak. Rajtuk kívül nagy számban jelentek meg a kongregáció tagjai s a város vezető és buzgó katolikusai. A nagy tömeg egészen megtöltötte a templom hajóját. A tömegben alig gondolt valaki arra, hogy a halottért imádkozzék, inkább az a meggyőződés élt mindenki lelkében, hogy hozzá, mint szenthez szabad fohászkodni.

A temetés a szeretet és tisztelet megnyilvánulása volt. Ünnepélyes menetben kísérték ki az egyszerű fakoporsót a templom elé, ahol katonai szokás szerint ágyútalpra helyezték, mely elé négy, feketével letakart ló volt befogva. Az ágyútalp két oldalán díszőrség állt, csillogó fegyverrel. Elöl haladt a katonazenekar, gyászindulokat játszva. A holttest után pedig a hadtestparancs-

nok és a tisztikar ment. Hozzájuk csatlakoztak beláthatatlan sorokban katonák és civilek. Így haladtak a frissen kiásott sírhoz. A díszőrség felállott a sír két oldalán és a koporsót katonai üdvözlés fogadta. A katonapap beszentelte a sírt és elvégezte a temetést a szokásos szertartásokkal. Mikor a koporsót leengedték a földbe s a szertartás szavai elhangzottak, rövid vezényszó hallatszott: 50 fegyverből egyszerre dördült el a sortűz a temető csendjében. Ez volt az utolsó üdvözlés, amit az elhunyt bajtárs után küldtek. A katonaság elvonult, a tömeg meg egyre tolongott a sír felé beláthatatlan sorban. Nem a kíváncsiság hozta őket ide, hanem, hogy a szent sírjánál imádkozzanak és Henry közbenjárásáért könyörögjenek. Napokig tartott a búcsújárás az egyszerű katonasírhoz, melynek egyedüli ékessége a fejhez tűzött fakereszt, rajta ezzel a felírással: „Henry E. Dormernek a királyi vadászvezetője.” Ez okozta ezt a nagy hatást. Később a tisztek emléktáblát emeltek a Szeplőtelen Fogantatás Farm-Streeti templomában, emlékül a rövid, de annyira szentül eltöltött életnek.

JOAQUIN AUGUSTIN CAMINS.

Minden elcsendesedik Zamboanga kikötőjében. A nap már leáldozóban van. Lassan esthomály ereszkedik a város fölé. Közeledik az éjtszaka.

Egy asszony fáradtan megy föl a ház verandájára vezető lépcsőkön. Tekintete lassan suhan végig a bíborban ragyogó víz felett és néz, néz az eltűnő világosság után. Az éj sötétje ráborul Mindanaora.

De sötétség van az asszony szívében is. Szomorúan ül le és sirdogál magában. Csendes sóhajok szállnak ajkáról az éjtszakába és aggodalmasan tör fel ajkáról a kérdés: „Joaquin, mikor jössz haza?”

Mindenütt csend. A tenger felől áramló enyhe szellő susogva jár a karcsú pálmák között.

Joaquin, mikor jössz haza?

Ki ez a Joaquin, akit annyira hazavár ez a szomorú asszony? Hős. Években szűkölködő, de lelki erőben gazdag, mint az igazi férfi. Igen, ő igazi férfi, aki elég bátor ahhoz, hogy a legmélyebb tragikumon és emberi szenvedésen keresztül is feltekintsen Istenéhez, Urához. Széért szól éppen az ifjúsághoz. Mert az ifjúságnak kell küzdeni és harcolni, akkor, midőn az ifjú szív fékezetlen erejű, vad szenvedélyek küzdőterévé válik.

Joaquin Camins, mutasd meg hát nekünk,

miként forgassuk a fegyvert, hogy mi is győzhessünk.

Egyszerű fiatalember lép elénk. Egy zamboangai kereskedő fia a Fülöp-szigetekhez tartozó Mindanao nevű szigetről. 1902-ben született. Istenem, mi nagyot mondjon róla az ember? Egy gimnazistáról, aki éppúgy, mint sok más, a jezsuita atyák kollégiumába jár. Hiszen ezer és ezer van ilyen. Vagy talán az a nagy dolog, amit meg kellene róla írni, hogy ő is a Mária-kongregáció kiválasztottjai közé tartozott?

A jó Isten elsőrendű tehetséggel áldotta meg. Az iskolában mindig az elsők közé tartozott. Ő a karmestere az ifjúsági zenekarnak is. De hát mindez elég ok arra, hogy könyvet írjanak róla? Hiszen hány életrajzot kellene akkor írni, mert ilyen diák éppenséggel nem olyan ritkaság. S mégis!

Ha az Úr valakiből mesterművet akar faragni, azt is megnézi, hogy milyen anyagból gyúrja. Acélt vesz elő és figyelmesen jártatja rajta tekintetét és gondosan megvizsgálja a csengését. Kipróbált acélnak kell lennie! Aztán veszi a fogót és az acélt előbb tűzben megizzítja, úgy sujt le rá a súlyos pöröllyel.

A mi Joaquinunk is ilyen acél. A Mester választotta ki, hogy remekművé alakítsa. S ezért már kora ifjúságában próbára teszi. A mindennapi élet sok alkalmat nyújt neki az önlegyőzésre, hogy így felkészüljön Isten kalapácsütéseire. S Joaquin elég okos ahhoz, hogy rövid idejét okosan használja fel. A fiatalság szeret játszani és kemény küzdelemben erejét összemérni. De tanulnia is kell, hogy a hivatásához szükséges tudnivalókat mind megszerezze. Út a tanulás órája és Joaquin

megy azon az úton, melyet neki a kötelesség mutatott.

Az ifjúság örömet és szórakozást kíván. Joaquin is vágyik ezek után, de legtöbbször csak azért vesz részt a szórakozásokban, hogy ezzel a többieknek szerezzen örömet. Sokszor a többiek vidám játékba merülnek, de ő leül a kollégium zenetermében és zenekarának kottáit nézi át. Kiválogatja, rendberakja a kottalapokat, mindent elkészít a próbára. Kívülről behallatszik társainak vidám lármája, de neki most nincs ideje a játékra.

„Joaquin, hát te itt vagy? — kérdezi őt a páter, aki éppen arra jár.

„Még egy darabot be kell gyakorolnunk, Főtisztelendő Úr, még nem megy” — válaszol és folytatja munkáját. Ő nem elégedhetik meg a közepszerűséggel, mint sok társa. Persze, nincs könnyebb dolog, mint gyáván békét kötni a lélekben farkasként ordító indulatokkal. De Joaquin nem tesz ilyet. Ő szárnyalni akar fel a magasba, a csillagok közé, fel a tüzes napba. Szűz Mária fénylő pajzsú, kivont kardú lovagja ilyet nem tehet. Nem volt fél-ember.

Az egyik moztulajdonos meg szokta hívni a diákokat, ha érdekesebb film került előadásra s ezt ők kedvezményes áron nézhették meg. Joaquin is elment. De csak egyszer! Hogy mit adtak a moziban, nem tudjuk, de amikor az egyik Páter megkérdezte őt e felől, határozottan azt felelte: „Azt el sem lehet mondani.” Joaquin lelkének acélja már jó, csengése tiszta!

Ha a színpadon lépett fel, — pedig ez gyakran előfordult és nem is a legkönnyebb szerepekben, — mindenki visszafojtott lélekzettel ült a nézőtérén. „Camins!” Halk moraj, suttogás fut

végig a termen és mindenki feszülten figyel és csodálja a fiatal színészt. Joaquín, mit is kívánatsz még? A közönség zajos tetszése zúg feléd, mindenütt rólad beszélnek, dicsérik művészetedet. Nem vagy-e boldog?

Este fáradtan megy fel szobájába. Még egyszer kitekint a tiszta éjszakába. Fenn az égen a csillagok ragyogva hirdetik Isten nagyságát és hatalmát. De az összes csillagok között legszebben ragyog a Dél Keresztje, mert az Isten szeretetének és jóságának a jele. Ma még fénylik ennek a fiatal gyermeknek, de nemsokára mint sötét, súlyos, nehéz teher fog vállaira nehezedni, mert a Mester a szenvedés tűzében fogja megpróbálni.

Mit is kezdjen az ember a szerencsekívánatokkal, dicséretekkel és az emberek tiszteletével? Joaquín szépen összekulcsolja kezét, halk imája felszáll az égbe, hogy segítséget és erőt nyerjen a tisztaságért és erényért folytatott küzdelméhez. Ó, ha sejténé! . . . Isten pörölye sujtani készül.

Közeledik 1917 június 13-a.

Encarnacion, Joaquín huga, a kórházban fekszik betegen. Ma megy Joaquín édesanyjával hűgát meglátogatni. Haza is jöhet nemsokára. Anyja, — miközben az orvossal beszél, — megjegyzi, hogy Joaquín karján foltokat vett észre, szeretne rá valamilyen kenőcsöt, vagy más effélét kapni. Az orvos megnézi. Külsőleg alig észrevehetők ezek a foltok, csak jelentéktelennek látszó kiütések. De, Istenem, micsoda félelmetes betegség árulói! Az orvos alig tud uralkodni magán. Látszólag nyugodtan megy a telefonhoz és beszél az asszisztens doktorral, természetesen anélkül, hogy az édesanya előtt elárulná a titkot. A másik orvos is megvizsgálja Joaquint minden feltűnés

nélkül a többi beteggel együtt. Igen, egészen bizonyos. Joaquin ijeszítő betegség jeleit hordozza. Ujjait kezén, lábán meg fogja görbíteni, húsát megrothasztja és darabokban szakítja le testéről. A borzasztó lepra, belpoklosság ez. Az orvosok egyelőre még nem merik megmondani az anyának és a fiúnak a szomorú valóságot. Könnyed kézlegyintéssel, mintha az egész mitsem jelentene, hazaküldik őket. Egyszer azonban mégis meg kell mondani az igazságot. Néhány nap múlva újra az orvosok előtt áll a halálraítélt. Joaquin! Le tudsz-e mondani ragyogó pályafutásodról? Elbírod-e a reád váró nyomorúságot? Az isteni kéz most sújt le, hogy kikalapálja remekét.

„Joaquin, — mondotta az orvos, sajnós, szomorú közölnivalóm van veled. Azok a foltok a kezeden mégsem egészen veszélytelenek. Igen veszélyes betegséget hordozol magadban. Talán meg lehet gyógyítani, de nem itt. Culionba kell menned! . . .”

Culion, ez a Mindanaotól északra fekvő kis sziget eleget mond! A szenvedés és nyomorúság szigete ez. Férfiak is elsápadnak, reszketnek és kövémerednek, ha erre a halálszigetre kell menniök. És Joaquin alig 15 esztendő! Mindmáig nem találtak hathatós eszközt ez ellen a rettenetes betegség ellen. Egy kicsit lehet ugyan hátráltatni a lefolyását, de boldog az, akit más betegség előbb megvált szenvedéseitől! Joaquent nem kíméli Isten sújtó keze.

A vele egykorúak élvezik a játék, a sport örömeit. Dolgoznak, tanulnak és előre megálmodják az aranyos jövőt. Az egyik a papnak, a másik a tanítónak a boldog óráira gondol. Előre látják, miként fognak segíteni embertársaikon, hogyan hoznak békét a szerencsétleneknek. Édesanyjuk

megelégedett mosolya mindig új kedvet ad nekik, új erővel tölti el őket . . . Szegény Joaquín, reád nem vár más, csak a szenvedés és nélkülözés s ezeken túl a halál, a te sötét örökséged. Hagyd a könyveidet, hagyd el magas céljaidat, fuss messzire az emberek közül, bujdoss a magányba és hullasd könnyeidet! Nem vár rád más ebben az életben, csak szenvedés.

De hála legyen Istennek! Joaquín győztes maradt. Tizenöt esztendő férfiúvá érlelte, megacélozta jellemét. Szíve szeretett volna lázasan verni és meghasadni, de ő nyugodt maradt, fékezte magát. Mérhetetlen szenvedésében még arra is volt ereje, hogy másokat vigasztaljon, hogy mások keresztjén könnyítsen.

„Gyerünk, édesanyám, menjünk haza. Hiszen nincs is olyan nagy baj.”

Útközben még tréfálni is megpróbál:

„Nézd, Anyu, ha már egyszer bélpoklos vagyok, ez ellen semmit sem tehetünk. El kell viselnünk türelmesen. Elmegyek Culionba és majd ott kigyógyítatom magam.”

Ugyanezt a bátorságát megőrizte a legnehezebb órában is, mikor édesanyjától kellett búcsút vennie.

Ma mennie kell! Négy nappal a kórházban töltött rettenetes óra után. A törvény szigorúan és kérlelhetetlenül megköveteli az emberektől való elkülönítését. Egyenesen Culionba még nem mehet, mert az állami gőzhajó nem áll mindig rendelkezésre. Joaquinnak a rendőri kirendeltségen kellett töltenie az időt, míg a „Basilan” megérkezik. Nyugodtan csomagolja össze holmiját, gyorsan megebédel még és így indul el. Futótűzként terjed a hír a városban: „Joaquín Camins bélpoklos lett, most megy a számkivetésbe.”

Máskor az emberek már messziről kitérnek a leprás elől és félnek közeledni hozzá. Csodálatos, hogy hozzá mindenfelől jönnek barátai, rokonai, akik még egyszer beszélni akarnak vele. Sőt még azt is megkísérlik, hátha visszatarthatják a jeles diákot, a jó pajtást, a tehetséges muzsikust. Az egészségügyi rendőrség parancsnokához is eljutott a folyamodvány. A törvény azonban könyörtelen. Joaquinnak mennie kell. Június 24-e az utolsó dátum.

Otthon, kis oltára előtt egy édesanya térdel leborulva. Vigasztalást keres rettenetes fájdalmában. Lázarcát forró könnyek áztatják. Ekkora fájdalmat nem tud elviselni az anyai szív. Joaquín, te segíts!

S nem messze innen egy jó fiú lelke könnyőrg az Istenhez és kéri őt, hogy könnyítse meg édesanyja keresztjét.

„Anyukám, hogy vagy? Elkészítetted már a csomagomat?” — kérdezte elfogulatlanul, mintha csak közönséges utazásról lett volna szó. Vizsgálódva néz ki az ablakon, vajjon jó idő lesz-e az útra. Azután maga vezeti anyját a fájdalmas úton és vele együtt hordozza a keresztet. Nem engedi, hogy anyja egészen a hajóig elkísérje, ez nagyon nehéz lenne neki.

„Most már jól van, édesanyám, menj csak haza szépen és bízzál a jó Istenben.”

Any és fiú utóljára ölelik meg egymást és egy egész életre elszakadnak egymástól. Még egy forró ölelés, egy utolsó üdvözlés és az édesanya magára marad.

S te is Joaquín, most egyedül maradtál, egyedül kereszteddal és Isteneddel. Ő majd megsegít téged. Akkor is, mikor foszladozó ujjaid már nem tudják többé a feszületet tartani. Fönn

az égben trónol a te Királynőd, akinek ifjú életedet szentelted. Ő lesz az édesanyád.

A hajó egyre tovább halad észak felé. Egyik óra múlik a másik után, míg végre leereszkedik az éjszaka.

„Mikor jössz haza, Joaquin?” — kérdi aggodalmasan az édesanya s tekintete elvész a tengeren, amerre Joaquin eltűnt. Szigetre és tengerre ráborul a sötét éjszaka. A karcsú pálmák koronája könnyedén imbolyog az esti szellő lágy fuvallatára, mintha búcsút intene az idegenbe távozó fiúnak.

„Mikor jössz haza, Joaquin?”

„Haza!” Milyen édesen cseng máskor ez a szó. Derűt hoz, mint a hajnalhasadás, amely fényt lop a börtön sötét mélyébe, amely megörvendeztetí a magányos vándort vészes, viharos éj után. Csupa reménység, csupa öröm! De itt, Culion szigeten üresen és hidegen hangzik el. Mert Culion az emberiség kitaszítottjainak számkivetési helye. Kis sziget csupán, de telve van nyomorral és nélkülözéssel. Az emberek rajta csak a fájdalomkra gondolnak. 5.000 ember, mind leprával borítva. Leírhatatlan nyomorúságuk nagy voltát leveleikből legfeljebb csak sejthetjük.

A Csendes Óceánon, Hawai közelében van egy másik Culion is. Molokai a neve. A hőslélkű pap, Deveuster 16 évig tartott ki ott szeretett betegeinek a szolgálatában, míg végül a lepra őt is ledöntötte. Ő írt egyszer egy levelet Európába és ebben beszélt egyet-mást szenvedéseiről. „A leprás lehellete oly rosszillatú, hogy megfertőzi az egész levegőt. Csak nagyon nehezen tudtam megszokni ezt az atmoszférát. Egyszer nagymise közben azt hittem, hogy rögtön megfulladok és alig tudtam visszatartani magam, hogy ki ne fussak

egy kevés friss levegőt szívni. Egyedül az tartott vissza, hogy a Lázár sírja előtt álló Úr Jézusra gondoltam. Most már valamelyest eltompult a szaglásom és már nem esik annyira nehezemre a látogatás a betegek fertőzött lakásaiban. Mégis el-elfog az undor, különösen, ha olyan betegek gyónását kell meghallgatnom, akiknek sebei a sírban tenyésző hullaférgekhez hasonló élősdiekkel vannak már telve. Gyakran jövök zavarba az utolsó kenet feladása közben, mert a sok seb között nem találok egy kicsi szabad helyet sem. Orvosok nincsenek itt, de ha lennének, akkor sem tudnának segíteni."

Culion szigetén valamivel javult a helyzet. Különösen azóta, hogy az Egyesült Államok kormánya, — amely alá a Fülöp-szigetek tartoznak — élelemről és ruházatról gondoskodik. De sokszor még itt is kétségbeejtő a nélkülözés. Kórházak, orvosok, ápolószemélyzet van ugyan, de mindez mit ér? Minek is vesződnek ezek az emberek, hisz a fájdalom óceánját kimeríteni úgysem lehet. Egyesek sorsán tudnak könnyíteni, de Culion csak megmarad a szerencsétlenség szigetének. Jaj annak, akinek ez a hazája! Csak egy vigasztalásuk van: Isten atyai szeretete itt sem hagyja el őket és föléjük is kiterjeszti segítő kezét. Néhány hős papot, jezsuita atyákat küldött ide és az ő áldó szavuk újra megbékélteti őket az éggel és egy boldogabb másvilági élet reményét önti beléjük.

Ez Joaquin új hazája!

Régen visszament már a gőzös és kis barátunkat itthagyt a nyomorában. Úgy látszik azonban, hogy az ajánló írás, melyet magával hozott, némileg könnyít helyzetén. Egy Ylaga nevű embernél lakhatik és ki-bejárhat, mintha házhoz tartozó

gyermek volna. Jól nevelt fiú volt és úgy gondolták, hogy jó játszópajtása lesz a gyermekeknek. Minden erejével arra törekedett, hogy jókedvű legyen. De a változás igen nagy megrázkódtatás volt fiatal szívének. Csendes szomorúság és sötét fájdalom tükröződik szemén. Ha a többiek valahová elmentek, ő visszahúzódott. A végtelen kék tengert, a hullámozó pálmaligeteket nézegette. Milyen aranyosan színezte ki jövőjét! Annak idején, mikor Szent Szaniszlót alakította, arra gondolt, hogy majd egyszer ő is a Szent rendtársa, jezsuita lesz. És az édesanyja! Egyszer, amikor sok gondja miatt sírni látta, így vigasztalta:

„Várj csak anyukám, majd én gondoskodni fogok rólad és nyugodalmas öregkort biztosítok számodra.”

Most ezen emlékekre feltör a honvágy szívéből: „Joaquin, mikor mehetsz már haza?” Tekintete megakad a kórházépületek messze-
fehérlő tetején és ez eszébe juttatja a szomorú valóságot. Haza? Innen, Culionról?

Kérdések zaklatják: Miért éppen veled történt ez? Mi rosszat tettél? De Joaquin éppen olyan hű maradt Urához a szerencsétlenségben, mint a szerencse idején. Nagyon jól megértette azt, amit az egyik páter mondott neki:

„Nézd, Joaquin! A feszület most a te egyetlen vigasztalásod. Ha nagyon reád nehezedik az élet, akkor nézz fel a keresztre és gondold arra, hogy a Megváltó ennél sokkal többet szenvedett. Pedig ő teljesen ártatlan volt és semmi rosszat sem tett. De szeretete nagyobb volt, mint a kereszttje. Valahányszor az ember valami nagyot akar tenni, átöleli türelmesen az Úr kereszttjét és vele megy fel a meredeken, vele járja a Golgota kemény útját. S így neki is része lesz a

sínylődő emberek megváltásában és közvetíteni fogja nekik a békét és boldogságot."

Azután egy feszületet adott kezébe. Ezt szorongatja most is reszkető kezekkel. Papírai közül egy elsárgult képet keres elő. Mily gyakran nézegette ezt a képet azelőtt is és hányszor imádkozta e kis fohászt! De soha sem olyan komolyan, mint most. „O Domina mea, o Mater mea!" Hogyne, hiszen most már nincs édesanyja. Készségesen jár Istenhez a szenvedés iskolájába. Remekművé kovácsolódik. Hordozza keresztjét, hogy ő is közremunkálkodjék az emberek megváltásában. Csak úgy cseng Isten súlyos pörölyének a zuhanása lelkének kemény acélján, — négy hosszú éven át.

S bár Istennek jóságos atyai keze megfékezte a betegséget rögtön az első stádiumban és így mentesült a legnehezebb kínoktól, de az ifjú szív számára elég a maradék szenvedés is. Leginkább az egyedüllét esik neheze. Azt írja egyik levelében barátainak:

„Rendkívüli öröm számomra mindig, mikor levelet kapok tőletek. Lelkemet vigasztalás tölti el és szememből örömkönnyeket csal ki. Nem tudom, hogy mivel is érdemeltem ki ilyen nagy szeretetet. Kérni fogom az Istent, hogy jutalmazzon meg ezért titeket."

Édesanyjának pedig így ír: „Most nem vagyok egészséges egészen. Kórházban fekszem, ahol az apácák igazán anyai jósággal ápolnak. Köhögők és a mellemben érzek egy kis fájdalmat. Elernyedtem és gyöngy vagyok és ezért több injekciót nem is kapok az orvostól! Így a lepra gyógyítását későbbre kell halasztanunk, de azért remélem, hogy mindenben Isten akarata teljesül."

„Hogy mindenben Isten akarata teljesül."

Ezzel a rendületlen hitével a Mester a saját akarata szerint alakította a lelkét és mesterművét nagy vonásokban be is fejezte. Mestermű? Hát van abban valami nagy dolog, ha az ember Isten tervében és elhatározásában megnyugszik? Hányszor vesszük ezt mi is ajkunkra és imádkozunk is érte: „Miatyánk . . . legyen meg a Te akaratod!” Milyen gyakran elfogadjuk a sorsot Isten kezéből és viseljük békében. Nagy dolog ez? Remekmű ez?

„Miatyánk . . . legyen meg a Te akaratod!” Könnyű ezt mondani, ha mellékes dolgokról, kicsinységekről van szó! De egészen más, ha a végsőről és legkedvesebbéről, a saját életünkről van szó. Sőt még inkább, ha kedves foglalkozásunktól kell elválnunk, ha ott kell hagynunk szeretteinket, terveinket, eszméinket, ha mindenről le kell mondanunk. A szegény szív ilyenkor még egyszer össze szeretné szedni minden erejét, az elernyedő életerő még egyszer felágaskodik és vad, kétségbeesett küzdelemmel dacol. Különösen mikor ifjú erőről van szó, amely előtt még nyitva áll a szép élet, amely előtt hív a siker és integet a szerencse . . .

Ilyenkor mondj igent egész lélekkel és mondd a te Istenednek: „Készen vagyok, küldj keresztet és szenvedést, végy el mindent, legyen meg a Te akaratod!” Ha ezt mély meggyőződéssel, szívednek örömeivel tudod elmondani, akkor te is hős vagy, aki Isten remekművévé nőtted ki magad.

Joaquin kimondotta ezt: „Uram, legyen meg mindenben a Te akaratod!” Üres frázis volt ez talán, amellyel a fiatal gyerek nem sokat gondolt?

Ha azt gondolnád, akkor vedd elő azt a

megsárgult levelet, amelyet három hónappal írt halála előtt!

„Szeretem Istent mindég, örökké akarom szeretni őt! Csak egy a szeretetem: Isten. Csak egy a kívánságom: Isten! Csak egy az örömöm és boldogságom: Isten!”

Igen, ez Joaquin! Csodálkozzék-e rajta az ember, hogy vidám tekintettel nézett szembe a halállal? Mit is ír róla egy magas állami tisztviselő, aki akkoriban meglátogatta:

„Nem tudok eléggé csodálkozni rajta. Az arcán játszadozó mosoly feltárta előttem lelke békéjét és nyugalmát. Arra a kérdésemre, hogy hiányzik-e valami neki, azt felelte: „Az orvosok azon a nézetten vannak, hogy a tudóm meg van támadva, erre nincs orvosság s ezért már csak néhány napom van hátra.” Az a csodálatraméltó nyugalom, amellyel ez a fiatalember a halálról beszélt, a legnagyobb bámulattal töltött el engem. Még azt is kijelentette, hogy ő teljesen Isten kezébe ajánlja magát.”

Igen, Joaquin Camins, te jól imádkoztad: „Uram, legyen meg a Te akaratod!” Az igazi remekmű készen áll!

Isten akarata immár nyilvánvalóvá vált! Még csak egy kevés elvégezni való munka volt hátra. Csak egy kis csiszolás és fényesítés kell még, hogy a mű külsőleg is ragyogjon. De erről már Joaquin maga gondoskodott, saját munkájával. A páterek megkérték, hogy a gyerekek egyik hálótermében legyen prefektus és ott vigyázzon a nyugalomra és rendre. Ez nekivaló volt. Mikor a Mária-kongregáció prefektusa volt, nagy tekintélye volt a fiúk előtt. Igen szerették. De

ez egyúttal igen jó alkalmat adott neki az önlégyzésre és hibáinak kiirtására.

Egy este fáradtan ül le hálótermében. „Fiainak” nyugalmát immár semmi sem zavarja. A kis lámpa tompa fényt vet a békés alvókra. Itt fekszik a kis Pedro. Ma megfenyítette, mert verekedésen érte. Hagyta, hogy a harag legyen úrrá fölötté és hűtlen lett jó feltételéhez. Most ez igen fáj neki. Halkan lépdelt az ágysorok között, óvatosan nyitja fel az ajtót és kimegy, de addig nem mehet aludni, míg Urához és Krisztusához el nem megy.

A házikápolnában csendesen imbolyog az örökmécs fénye. A vörös fényben csendben térdel egy imádkozó alak. Az árnyak nyugtalanul lebegnek az oltáron és az imádkozó gondolatai is nyugtalanul szállnak fel. „Segíts, Jézusom, hogy napról-napra javítsam magam és készen legyek, ha eljössz értem.” Igen, Joaquin, de mikor jön az Úr?

Lassan visszamegy a hálóba. Az állandó munka, önmagának ez az ellenőrzése kész férfiúvá érleli őt. Sok kincset és erőt halmoz fel lelkében, melyekből másokat is tud részesíteni. Munkaköre egyre bővül, apostollá válik. Éppen a betegek és a legelhagyatottabbak azok, akikre a legtöbb gondja van. Kis ajándékaival megnyeri szeretetüket. Ezután már szívesen hallgatják meg akkor is, mikor arra kéri őket, hogy hívjanak papot és jól készüljenek el az utolsó útra.

Ilyen foglalatosságban találjuk őt fönny a hegyen Juan rozoga viskója előtt. Benn van a pap, — akit az utolsó órában elhívott, — s aki most elmondja a bűnös lelke fölött a békeszózatot és újra kibékíti őt az Istennel.

Joaquin a kunyhó ajtaja előtt áll. Szomorú

a lelke. Az égen fehér felhők vonulnak át és elgondolkodva néz utánuk. Utolsó lelkigyakorlatára gondol és arra, amit akkor leírt: „Lelkem, gondold meg jól, hogy kórházban élsz. Halál előtt állasz. Emlékezz rá, hogy a halál nemsokára itt lesz, talán nagyon is hamar!”

Igen, Joaquin, nagyon is hamar!

1921 június 7-én került a kórházba. Köhögött és igen bágyadt volt. Úgy látszott, hogy hamarosan rendbejön. Már úgy volt, hogy el is bocsájtják. Ezen a napon azonban visszaesés állt be. Hamar hívták az orvost. A láz magasra szökött fel, ehhez torokgyulladás is járult, ami sok fájdalmat okozott neki. Az orvos megvizsgálta... gyors lefolyású tüdővész! Néhány hét és aztán vége. Egy páternek kellett közölni vele a szomorú hírt: „Joaquin, az Üdvözítő útban van már feléd, hogy elvedd jutalmadat az égben.”

Tehát a végső munka is elkészült!

Szüleinek ő maga írta meg a szomorú hírt. Reszkető betűiből ki lehet még most is érezni nagy felindulását.

„Kedves Apám” — írja — „beteg vagyok és nemsokára meg fogok halni. Életemet és halálomat térted ajánlom fel. Fiad, Joaquin. U. i. Tüdővésztes vagyok. Az égben sokat fogok éretted imádkozni. Igen, éretted Apám, Isten veled!”

S a végzet beteljesedett. A beteg néhány nappal a halála előtt elkezdett vért köpni. Nemsokára elvesztette eszméletét. Megrázó hallani őt, amint a rábizott fiúkról és a betegekről beszél:

„Anyám”, — mondta a betegápoló nővérnek — „itt ebben a teremben van még néhány súlyos beteg, aki még nem vette fel a betegek szentségét. Ne felejtse el ezt megmondani a páternek.”

A szentáldozásban még egyszer nagy áhitattal vette magához Urát és Istenét, Mesterét, aki belőle remekművet alkotott. Békében és nyugodtan feküdt az ifjú hős. Szent öröm fénylett tiszta szemében. Tudta, hogy az égbe megy föl.

Június 21-én kezdődött a halálküzdelem, az utolsó harc ezen a földön. Két nap múlva befejeződött szenvedése és átköltözött egy jobb világba, ahol nincs többé szenvedés.

Joaquin, mikor jössz haza? Most már valóban otthon vagy, a lélek igazi otthonában. A felhők jönnek és mennek, senki sem tudja, hogy merről és hová. A fáról leperegnek a levelek, elrothadnak és porrá lesznek. De ő otthon van már! Otthon az Édesanyjánál!

„Joaquin meghalt.” Így terjed a hír a szigeten. A gyermekek vezetőjüket, a betegek barátjukat gyászolják benne. Az egyik vasárnap reggel temették el. Mindenki, aki csak tehette, elkísérte. Mindenekelőtt a Mária-kongregáció, amelynek ő volt a vezetője és amelynek zászlaja alatt küzdött.

Ez Joaquin A. Camins hősi élete.

Sírdombján dicsőségéről csak közönséges, egyszerű kereszt beszél. Gyerekek jönnek, letűznek néhány szál virágot a sírra és tovább mennek.

Zamboanga felett pusztító vihar szánt. A felkavart hullámok tajtéka féhéren világít, tompán dörög az ég. Sötét felhők vésztióslóan rohannak el a vidék fölött.

Joaquint édesanyja hiába várja. Ő már otthon van.

PIER GIORGIO FRASSATI.

Hősünknek, Pier Giorgio Frassatinak életében semmi rendkívüliség nem látszik. Nagyszombaton született 1901 április 6-án, Turinban. Itt is halt meg 1925 április 4-én.

Aki csak találkozott vele életében, az a gazdag, vidám, életkedvtől duzzadó, jó családból való fiatalembert ismerhette meg benne, aki mélyen vallásos is volt. Ez magábanvéve még nem lenne ok arra, hogy egy fiatalembert rendkívüli jelenségnek nézzünk. Azonban hős, kemény, küzdő lélek lakozott benne és ez az, ami miatt ő a modern katolikus ifjúsági mozgalom legszebb gyümölcsei közé tartozik.

Eppen a rendkívüliség hiánya miatt oly nehéz jellemét megrajzolni és eleven színekben megfesteni Krisztus iránt érzett hősie szeretétét. Mégis, kíséreljük meg, hogy példája sarkaljon minket is a jóra.

Turin városa, a nagy Bosco Szent János munkásságának színtere, az Alpok lábánál terül el. Itt torpan meg a hegyóriások meredéke a termékeny lombardiai síkság előtt, amelyet a hatalmas Pó folyó hullámai szelnek keresztül. Az a nép él itt, melynek soraiból Olaszország legjobb katonái, az alpesi vadászok kerülnek ki. Mintha az Alpok erejükből, a kedves, termékeny síkság pedig gondtalan vidámságából ajándékozott volna valamit ennek a népnek. Pier Giorgio

mindenben igazi gyermeke volt népének és földjének. Magas termetű, széles vállú, izmos külsejű és emellett állandóan vidám, mosolygós arcú. Az élet oly magátólértetődő volt számára, mint a feketén csillogó nedves földnek a beléhulló vetés, melyet kalászába érlel. Vidámsága azonban nem volt gondatlanság, vagy könnyelműség, hanem az életerőnek az a megnyilatkozása, amely a nehézségeket is játékszámra veszi és így diadalmaskodik az életen. Hiszen az élet mindenkitől követel áldozatokat. De ha egyszer az ember meghozta azokat, akkor könnyen haladhat tovább újabb tettek felé.

Sok hasonlóság van közte és nagy honfitársa, Don Bosco között. Az ő képén is megkap bennünket rögtön a jóságos, mindenkivel szemben megértő, megbocsátó mosoly. Az Isten békéjét élvező léleknek mosolya ez; az a mosoly, amely felemeli a többi embert is.

Ennek a két mosolygó arcnak egyformán derült világa megkapó, mert mindketten teljesen elütő körülmények között nőttek fel. Az egyik egészen szegény szülők gyermeke volt, aki a nélkülözésben is megtanult mosolyogni; a másik gazdag patricius család fia volt, akinek otthon semmije sem hiányzott. Mindketten Istenben találták meg lelkük békéjét, mindennek a ki-egyenlítőjét, a magát önzellenül ajándékozó jóságot. S végül mindkettőjüket az emberek felé irányította tudása és a kegyelem ereje.

A szív öröme nemcsak az ajkak mosolyában áll. Hiszen ezt meg tudják hamisítani az emberek és a komoly, szenvedő szemek el is árulják az ajkak hazugságát, de ha igaz a szív öröme, az egész férfiarcra kiverődik Isten békéje. Ilyen arc az övé is. Sötét, álmodozásra hajló gyermekszemek,

amelyekre árnyéket vet a sűrű szemöldök. Erős, előreugró orr. Sötét fűrtök alatt tiszta homlok. Kemény áll. Napbarnította arcbőr.

Ez a mosoly nem a gyermeké, aki nem ismer veszélyt, aki semmit sem tud az életről, aki csak napról-napra játszik és álmodozik. De nem is az Istentől távolélő világfájdalmas ember szarkasztikus mosolya, akit megtört ugyan az élet, de összetörni nem tudott; aki számára az élet már nem nyújt semmi újat és nincs is más reménysége, csak a halál. Nem is a blazírt embernek életúnt, üres mosolygása, hanem azé az emberé, aki Istenben megtalált mindent és Isten-nel győzött az életben.

Pier Giorgio a XX. század gyermeke. Egy a modern fiúk közül, akire az ifjúsági mozgalmak küzdelmei ráverték a maguk erőteljes vonásait. Szerette az életet, tele volt fiatalos lelkesedéssel és akart is fiatal lenni. Társaság, barátság, egyike volt azoknak a javaknak, melyeket a legtöbbre becsült. Számára, aki különben telve volt öserővel, ezek erőforrást jelentettek. De itt egyszermind alkalom nyílt arra is, hogy túláradó életerejét másokra is kiárassza. Az otthonülő, könyvmoly diák soha sem volt az ideálja. A tétlen álmodozást pedig egyáltalán nem bírta. Nem hiába esett oly nehezére a tanulás. Mindig áldozatába került, ha le kellett mondania barátai és pajtásai társaságáról csak azért, hogy tanuljon vagy a vizsgákra előkészüljön.

Éppen ez a küzdelem, mely a társaság után való vágya és kötelességérzete között folyt le, enged bepillantást lelkébe. Itt mutatkozott meg, hogy egész élete központjában Isten állott és működött. A barátság és a társaság az ő számára nem a legfőbb javak voltak, melyeket mindennél

jobban kell kívánni. Ismert ezeknél nagyobb jót is: Istent! Tudta, hogy a társaság igazi célja: Isten; az ifjakat elvezetni Krisztushoz, akiben ő tanítómesterét látta. Tudta, hogy az ilyen társaságban, amelyik így fogja fel célját, láthatatlanul Krisztus is jelen van. És csakis ilyenben van jelen! Ő pedig ilyenbe akart járni. Ahol Krisztus is jelen van. Épen azért romlott emberek és piszkos beszéd azokban a körökben, ahol ő megfordult, nem találhattak helyet. Ellenkezőleg! Mindazok az egyesületek és szervezetek, a Fucci (a kath. egyetemi hallgatók köre), a Gioventu Cattolica Italiana, a Cesare Balbo Kör, a Szent Vince konferenciák, arra valók voltak, hogy segítsék többi, gyengébb társának is megtalálni az utat Isten felé. Ezekben az egyesületekben keresett lelkiéletére ösztönzést és megerősödést. Nem is csalódott; a katolikus ifjúság ébren volt és dolgozott.

Majd jött a pályaválasztás, hivatás kérdése. A műegyetemen a mérnöki vizsgája előtt állt. S ha továbbra is átadta volna magát egyesületeinek, — mert fél munkát sehol sem tudott végezni, — akkor elvesztegette volna idejét és nem haladt volna előre. Isten azonban kijelölte a helyét. A kötelesség megmutatta az utat, melyen járnia kellett. S ő el is indult ezen az úton. A jó Istennek azonban nem volt szüksége az ő mérnöki okleveleire, mert hamarabb magához szólította.

Pier Giorgio tisztán látta az Egyház helyzetét a világban. Világos volt előtte, hogy nem elég csak hálásan elfogadni Isten adományait és csak a saját lelkének kis csataterén küzdeni a gonosszal. Megértette, hogy most a jelszó:

Katolikusok, a küzdőterre! Harcias lélekre és vértanui lelkületre van szükség.

Fiatalabb éveiben Olaszországban nagy volt a kavarodás. A haldokló liberalizmus, a kommunizmus és a fellángoló fasizmus küzdöttek egymással a hatalomért. A liberalizmus és a nemzetközi kommunizmus a leghevesebb támadásokat intézték az Egyház ellen. Hogy a fasizmus milyen viszonyban akar lenni az Egyházzal, azt akkor még senki sem tudta.

Fiatal volt, mégis az őt jellemző határozottsággal bocsátotta erőit a katolikus párt rendelkezésére. Megalapította a Cesare Balbo kört az egyházellenes Circolo Giordano Bruno ellensúlyozására. Az egyetemi hallgatók egyesületében szintén tevékeny részt vett. Igen heves küzdelmeket kellett vívnia, mert a liberálisok nem egykönnyen engedtek a saját uralmi helyzetükből. De Pier Giorgiot nem lehetett legyőzni.

Egyszer az egyetem fekete táblájára húsvéti szentáldozásra szóló felhívást akasztott ki, amelyet rögtön letéptek. Erre újra kitűzte a cédulát, még pedig nagyobb, mint az első volt. Megint letépték. Ez ismétlődött meg mindaddig, míg a cédula 64 centiméter hosszú nem lett. A célját így is elérte, mert az egész egyetem a húsvéti szentáldozásról beszélt.

Nem is egyszer volt úgy, hogy csaknem testi erejét kellett igénybe vennie. De határozott magatartása mindig eredményt ért el.

A rendőrséggel is összeütközésbe került bátor, harcias magatartása miatt. Már Turinban is bekísérték egyszer az őrszobára. De Rómában még majdnem rosszabbul járt.

50.000 fiatalember, a Gioventu Cattolica tagjai, Rómában kongresszusra gyűlt össze. A

szabadkőműves kormánynak ez nem tetszett és talán aggódott is egy kicsit. A Colosseumban tervezett közös szentáldozást betiltották. Már ez is felingerelte a kedélyeket, de azért szó nélkül engedelmeskedtek. Csendben a Szent Péter bazilikába vonultak és az 50.000 ifjú ott járult a szentáldozáshoz. Későbbre felvonulást terveztek a városon keresztül, mert a napot hazafias megnyilatkozással akarták befejezni. Újabb tilalom érkezett és az utcákat katonák zárták el. Az ifjúság mégis keresztül nyomult, mire lovasrendőrök léptek közbe. Pier Giorgio a Cesare Balbo körből való barátaival együtt, zászlóval a kezében áttört a lovak között. A rendőrök újra ellenük fordultak. Először a zászlóra vetették magukat, selymét letépték és puskatussal darabokra törték a nyelét, melyet Pier Giorgio görcsösen szorongatott mind a két kezével. Mindnyájukat bekísérték és őrizetbe vették.

— Hogy hívják? — mordult rá a kihallgatást vezető tiszt.

— Pier Giorgio Frassati.

— Atyja neve?

— Alfredo.

— Atyja foglalkozása?

— Olaszország berlini nagykövete.

Általános meglepetés. A tisztek mind kínos zavarban voltak és felajánlották neki, hogy rögtön szabadon bocsátják. De ő nem távozott el, hanem társai mellett maradt, hogy amennyire tőle telik, segítsen rajtuk.

A megtépett zászló pedig még most is ott függ a Cesare Balbo kör szobájában a kereszt fölött.

Pier Giorgio nagyon szerette a természetet, a hegyeket. Az Alpok hegycsúcsai állandóan

szeme előtt álltak. Legfőképpen azért szerette a hegyvidéket, mert ezek acélozzák meg az ember izmait; mert a hegyek nyújtottak neki állandó alkalmat arra, hogy mindinkább kézben tartsa magát; mert a hegyek fűzték mind szorosabbra a barátaival való jó viszonyt; mert a hegyek is Istenhez vezették őt. A természet, a hegyek minden hamisság nélkül valók. Belőlük mint nyitott könyvből tudott olvasni Isten jóságáról és nagyságáról. Ez örömmel töltötte el. Ezért szerette úgy a hegyvidéket.

Eddig ez még mind olyan mindennapinak látszik, nincs benne semmi rendkívüliség. Közülünk is sokan olyanok, mint ő: szeretik a küzdelmet, telve vannak lelkesedéssel minden iránt, ami szép az életben és a természetben.

S így van ez jól. Ahhoz, hogy valaki jó katolikus legyen, nem is kell, hogy rendkívüli dolgokat vigyen végbe. Azonban annak, aki benső küzdelmeivel mindinkább hasonló lesz Krisztushoz, akinek misztikus testéhez ő is hozzátartozik, annak készen kell lennie a rendkívüli dolgokra is, ha üt az óra. Ez az, amit az ókor vértanúiban is megcsodálhatunk: az egyszerű rabszolgákban, akik nap-nap után csendben végezték szokott munkájukat és a tisztas matrónákban, akik áldozatosan vezették háztartásukat; Szent Sebestyénben, aki kiváló katona volt és még annyi másban. Ők megtették mindennapi kötelességüket, de Krisztusból éltek. S mikor hívta őket a küzdelem órája, akkor mind hősök voltak.

Ilyen legyen a mi életünk is: állandó készenlét arra az időpontra, mikor az Isten szólít. Talán csendben szólít bennünket olyan áldoza-

Pier Giorgio Frassati

tokra, melyekről más senki sem tud, de hívhat hősi halálra is.

Mégis, Pier Giorgioban megtalálhatjuk a rendkívüliség vonásait is: vallásosságának a természetességét és magától értetődő voltát, a szegények iránt való szeretetét és a nehéz, de odaadó lélekkel meghozott áldozatot.

Ha élete történetében lapozgatunk, minde-nütt vallásos életének természetességéről győződhetünk meg. S valami különös dolog, hogy sokak-nak csak hirtelen halála alkalmával tűnt fel, hogy ez tulajdonképpen nem is közönséges dolog.

Hogy kötelességeit pontosan teljesítette, hogy gyakran, sőt naponként járult a szentáldozáshoz, azt nem is kell említenem. Ez egész katolikus ifjúságunknál teljesen magátólértetődővé vált. Nála azonban ez több volt. Az a természetesség és magátólértetődöttség, melyet az átlag fölött bizonyára jóval kiemelkedő vallásossága mutatott, bizonyossága volt annak, hogy lelke egészen elmerült Istenben. Ez tette őt környezetének vezetőjévé és apostolává, mert éppen keresetlensége miatt nem lehetett neki ellenállni. S hogy milyen volt, azt néhány vonás az életéből még jobban meg fogja világítani.

Az egyik böjti délutánon történt. Az egyetemen mindenfelé nagy lárma, kavarodás volt a diákság között, s a legnagyobb harc a hirdető-tábla körül folyt. Az izgatott hangulatban egyszerűre csak Pier Giorgio bekiáltja:

— De hiszen ma este éjtszakai szentség-imádás van St. Maria della Piazza templomában. Gyerünk el oda!

Egyik társa elbeszélte, hogy minő módon kezdte a többieket kedves modorában unszolni, hogy jöjjenek el az éjtszakai szentségimádásra.

„Ez a fiatalember úgy szólt előttem az éjtszakai szentségimádásról és a napi szentségimádásról, hogy egészen meglepett engem.”

Ha elment egy templom előtt, akkor egész természetesen köszöntötte az Urat, sőt, mivel rendesen nem hordott kalapot, keresztet vetett magára, nem törődve azzal, hogy kik látják. Egy távozó diák mondta el, hogy ez a bátorsága okozta életének nagy fordulatát. Ha lovagolni ment, akkor a lovával mindig megáll Pollone templománál. Pier Giorgio lóháton rövid imában köszöntötte Údvőtőjét, mert most nem tudta meglatogatni benn a templomban.

Egyszer barátaival egy nagy kirándulást tett a hegyekbe. Éjtszakai szállásra egy menedékházba tértek be. Pier Giorgio egyszer csak azt kérdezte:

— Mindnyájan feküsztek már?

— Igen, — szóltak nevetve a többiek.

— Akkor pedig elimádkozzuk közösen a rózsafüzért.

S hangosan kezdte imádkozni a Hiszekegyet, a többieknek pedig válaszolni kellett. Egy másik alkalommal pedig ugyanígy tett egy szállodában, ahol barátjával a falon keresztül imádkoztak közösen.

Még akkor is, ha társaságban volt és túráik alkalmával menedékházban aludtak, lefekvés előtt mindig letérdepelt ágya előtt és így végezte el esti imáját. Egyszer olyan helyen szálltak meg, ahol az ágyak oly szorosan álltak egymás mellett, hogy a földön egyszerűen nem volt hely a térdeplésre.

Barátai, akik közben már mind bebújtak takaróik alá, nevetve kérdezték egymástól, hogy ma este vajon mit tud csinálni Pier Giorgio.

Ő azonban nem jött zavarba. Fölállott hálóingben az ágyra, letérdelt és így végezte el az imáját, amint ezt szokta. Barátai megindult lélekkel szemlélték.

Egyik iskolatársa, aki különben nem tartozott a katolikus fiúk táborába, beszélte el egyik közös hegyitúrájukról:

„Amint néhányan a „hegyei” közé tett kirándulásról visszatértünk, elhaladtunk Oropa község kápolnája mellett. Mi mindnyájan, szokásunk szerint, amint az első lakott helyre értünk, a vendéglőben gyűltünk össze, ahonnan csak Pier Giorgio hiányzott. Valahová eltűnt. Keresésére indultunk és a kápolnában találtuk meg. Azt tette, ami az első gondolata volt, anélkül, hogy egy szót is szólt volna, vagy feltűnést akart volna kelteni, de szégyenkezés nélkül, egészen természetesen tette. Közömbösségünkre, melyet nyíltan kimutattunk, nem volt egy rossz szava sem. A példája eleget mondott nekünk.”

Itt következő egyik mondása jellemzi legjobban viselkedését. Éppen a templomból jött ki és a rózsafüzér még a kezében volt. Egy ismerőse éppen a templom előtt találkozott vele:

„Ej, Pier Giorgio, talán kolduló barát lettél?”

„Nem! csak keresztény maradtam.”

Jelleméről szólva, még sok ilyen vonást lehetne felemlíteni. Vallásosságának természetesége azonban mégis nehéz, derekasan megvívott küzdelmek eredménye és gyümölcse volt. S ebben bizonyára van valami rendkívüli; legalább is akkor, ha társainak és környezetének a viselkedésével hasonlítjuk össze.

Nem tapasztalhattuk-e hazánkban is azt, hogy sok ifjú, aki fiatalabb korában az ifjúsági

egyesületekben, Mária-kongregációkban derekasan dolgozott, akinek vallásosságában nem is lehetett kételkedni, az az egyetemi évek alatt elveszett, rossz társaságba került. Hagyták, hogy elsodorja őket is az ár és lanyhák lettek. Ha nem is történt ez meg mindenkivel, de mégis néhányval, sőt talán sokkal is. Pier Giorgio azonban egyenesen haladt előre nagy útján. Az ő lelkében nem volt ilyen törés.

S nem mondhatjuk-e azt, hogy a gazdagság nagy kísértő, különösen a nagyvárosokban?

A Szentírásban, Jézus, Sirák fiának könyvében ez áll: „Nem marad bűn nélkül, ki szereti az aranyat, s aki romlást keres, betelik vele. Sokan estek el már az arany miatt és lették vesztüket csillogása miatt . . . Boldog a gazdag, ki hiba nélkül vagyon, és nem tévedt meg az arany miatt . . . Ki az, hogy magasztalhassuk? . . . Mert véthetett volna, de nem vétett, gonoszt tehetett volna, de nem tett! Biztonságban vannak ezért javai az Úrnál.” (31, 5. s kv.)

Igen, Pier Giorgio is gazdag volt. Megvolt a módja és volt rá ezer lehetősége, hogy túllépje gazdagságában a határokat, hogy szétszakítsa az erény láncát és a bűn hamis szabadsága után rohanjon. De nem tette.

Mint gazdag újságtulajdonos fiának, az összes nagyobb moziktól és színházaktól volt szabadjegye. Ezeket azonban soha sem vette igénybe, ha nem tudta egész biztosan, hogy jó darabot fognak adni! Hány ifjúnak volna az ilyen lehetőség nemcsak súlyos kísértés, hanem végleges bukás okozója is?

Száma a gazdagság nem jelentett eszközt az élvezetekre, a korlátlan kiélésre, hanem felelősséget és kötelességet. Volt saját autója,

saját lova; tulajdonképpen mindig volt pénze. Társadalmi állása már születése által atyja révén biztosítva volt. De erre mind nem sokat adott. Mert az ember csak annyit ér, amennyit maga dolgozott, amennyire maga küzdötte fel magát. Azt is mondhatnánk, nem volt szüksége arra, hogy megküzdjön életpályájáért. De Pier Giorgio saját magát vetette volna meg, ha ezen kényelmes elv szerint járt volna el. Ő maga akarta megteremteni magának az életben pozícióját, hivatását és ez volt az, amiért tanult.

Azon az előttünk már ismert római eseten kívül, mikor apja állását arra használta fel, hogy bajbajutott társain segítsen, soha sem dicsekedett a gazdagságával és azzal a társadalmi osztállyal, amelyhez tartozott. Nem egy társa napokig, hetekig volt vele együtt, míg megtudta, hogy ez a feltűnően vidám és vallásos lelkű egyetemi hallgató a gazdag Frassati fia. Ő csak az akart lenni, ami valójában volt és amit saját maga munkájával elért. Nem hajolt meg a pénz és az emberi tekintetek bálványa előtt, amely előtt pedig közülünk is mennyien hajtanak térdet. Gazdagsága azonban nemcsak olyasvalamit jelentett számára, amiről hallgatni kell, hanem kötelességet és felelősséget is azokkal szemben, akiknek a szerencse nem juttatott ennyit.

Pier Giorgio egyike volt azon keveseknek, akikről igazán el lehet mondani, hogy valóban szerette a szegényeket. Ezért jótetteiben is megtaláljuk a magátólértetődő egyszerűséget.

Jótekonysága nem volt üres frázis, sem a nagyurak semmitmondó gesztusa. Jobban ismerte Turin szegénynegyedét és annak lakóseit, mint a Szent Vince konferencia bármelyik tagja, aki talán már évtizedek óta dolgozott „Istennek és

az Egyháznak ezen árva gyermekeiért". Névtelesen adta pénzét számos szegény nyomorának enyhítésére.

Ha azonban maga ment el a szegényekhez, akkor többet adott, mint ruhát és kenyeret. Akkor önmagát adta! Egész vidámságát, jóságát, részvétét, Istennel teli szívét. Testüknek felüdülést nyújtott és levette vállaikról a mindennapi élet számtalan terhét, hogy tekintetük előtt megnyithassa az utat az ég felé.

Szeretetszolgálatá odáig ment, hogy már maga magának tett szemrehányásokat, a túlsok idővesztegetés miatt, amit tanulmányaitól vont el. A világháború után Németországban és Ausztriában tett utazása alkalmával különösen megfogta szívét a háború által sújtott nép nyomora. Itt is segített, ahol csak tudott.

Életének utolsó tette is szeretetszolgálat volt a szegények iránt. Két öltözet ruha készült számára, jóllehet már súlyos beteg volt, de még jobban érezte magát. Azonban tudta, hogy ezt a ruhát már nem fogja hordani. Azért mindkettőt a szegényeknek ajándékozta.

Egy más alkalommal meg kéri nővérét, hogy vigye oda betegágyához házikabátját. Kabátjából kivette a pénztárcáját és reszkető ujjakkal elővett egy zálogcédulát. Aztán hozatott egy dobozt, melyben orvosságok voltak, amit még saját maga vásárolt. Egy névjegy hátsó lapjára minden erejét összeszedve zavarosan és alig olvashatóan ezt a néhány sort írta egyik barátjához: „Itt vannak az orvosságok . . . A zálogcédula S.-é. Egészen elfelejtkeztem róla. Újítsd meg az én költségemre.”

Saját maga így jellemezte egyszer pár szóval felfogását:

„Gyermekeimnek nem fogok pénzt hátra-

hagyni, mert meg vagyok győződve, hogy a vagyon nem annyira társadalmi emelkedésüket könnyítené meg, hanem inkább szenvedélyeik kielégítését növelné. Arra fogok törekedni, hogy tökéletes kiképzést és keresztény nevelést nyújtsak nekik, és így, ha akarnak, saját maguk szerezzenek megbecsülést és társadalmi állást. Ha ezt megtettem és ezenfelül maradna még pénzem, azt a felebaráti szeretet gyakorlására fordítanám és nem adnám a gyermekeimnek."

Majd elkövetkezett a nagy, fájdalmas áldozat is, amelyre az Isten hívta őt. Nem egy közülünk talán azt gondolná, hogy korai halála volt ez az áldozat. Nem ez volt. Bizonyos, hogy számára is súlyos áldozatot jelentett a halál, mint mindnyájunk számára, hiszen ő is szerette az életet. Az ő áldozata azonban nagyobb, nehezebb, hatalmasabb áldozat volt. Szeretetét kellett feláldoznia.

Berlinben történt. Vallásos összejöveteleken, társas estéken, sportolás közben nagyon sok német egyetemi hallgatóval és hallgatónővel ismerkedett meg. Egy este aztán megnyerte szívét egy szegény leány, akit fiatalon már sok csapás ért. Talán nem is volt olyan csinos, — nem tudjuk — Pier Giorgio mindenesetre nem ez iránt érdeklődött. Ami reá a legmélyebb hatást tette, az a leány jósága, szívtisztasága és élő hite volt, mely cselekedeteiben is megmutatkozott. A tiszta, ideális szerelem egész erejével betöltötte lelkét. Úgy szerette ezt a leányt, mint ahogy csak az tud szeretni, aki érintetlenül őrizte meg eddig szívét.

Boldogságában is azt látta, hogy a felelősség-tudatnak együtt kell nőnie szeretetével. Tudta, hogy mit jelent a szerelem, milyen komoly lépés

a házasság. S még egyet: tudta, hogy szerelmével nem teremthet meghasonlást családjában. Hiszen a gyermeki kötelességeket Isten állapította meg. Édesanyjának és atyjának a beleegyezése nélkül nem akarta életének ezt a fontos lépését megtenni. Ezért nem is nyilváníthatta ki a leány előtt, hogy milyen érzések foglalkoztatják, mert semmiáron sem akarta elrabolni lelke nyugalját.

Gyakran találkozott vele. Meg is hívta szülei házába, hogy lássa, vajon milyen benyomást fog tenni szüleire. S az eredmény lesújtó volt. A szegény, egyszerű leány fel sem tűnt szüleinek.

Most látta, hogy elérkezett a legnehezebb áldozat ideje. Tudta, hogy szülei nem fognak önként beleegyezni a házasságba, ő pedig nem kényszerítheti őket. Hogy mit szenvedett ezekben a hetekben, azt csak a jó Isten tudhatja. Csupán nővérének panaszolta el egyszer nagy baját. Az beszélte el később:

„Oly megható volt hallani, amint beszélt a maga föltétlen kötelességtudatával, melyben megingatni lehetetlen volt. Én csak nagy szemekkel bámultam rá és azt mondtam magamban, hogy most egész jóságára és erejére szüksége volt, hogy így cselekedjék . . .!”

Leveleiben itt-ott még sejtetni engedte fájdalmát. De hogy valójában mit szenvedhetett, azt rajta kívül senki sem tudta. Szenvedett, de győzött.

A nagy áldozat megtörtént, a nehéz lépést megtette. S ez eljuttatta őt a teljes érettséghez. A vidám, erős fiatalembert lappangó betegség döntötte le. Csak négy napig szenvedett. Koporsójánál könnyek omlottak, a fájdalom könnyei, de

az öröm könnyei is, melyek az ifjú csodálatos lelki nagyságának szóltak.

Álljon itt befejezésül Pier Giorgio vallomása élete végéről:

„Az életem egyhangú, de minden nap jobban megértem, hogy milyen nagy kegyelem katolikusként lenni. Milyen szegények is azok, akiknek nincs hitük! Hitetlenül élni annyit jelent, mint: élni örökség nélkül, melyet óvnunk kell; élni igazság nélkül, melyért küzdelemben kell síkraszállnunk, — az nem élet, csak tengődés. Nekünk azonban nem tengődnünk, hanem élnünk kell! Nekünk minden csalódás ellenére is emlékeztünkbe kell idézni azt, hogy mi vagyunk egyedül azok, akik az igazság birtokában vannak. Van hitünk, melyet meg kell védenünk. Van reményünk egy örök hazára, melyet el kell ér-nünk! Ezért el minden szomorúsággal, mert ez csak ott lehet, ahol nincs hit! Fel a szívekkel és előre Krisztus országának győzelméért az emberek között!”

GUIDO NEGRI.

Az Etsch partjától nem messze, Velence közelében van Este városka. Keskeny utcáiból eleven, vidám fiúk vonulnak ki zászlóval, fegyveresen; egész kis csapat. Hadijáték készült kinn a szabad természetben, amely mindig mosolygó türelemmel fogadja a fiatalság száguldásait és zajongásait. Itt nem kell félni érzékeny idegzetű városiaktól, akik minden apróságon bosszankodnak. A zászlóvivő határozott döféssel szúrta a földbe a zöld-fehér-piros olasz nemzeti zászlót, közepén a piros címerrel. Vezérek és közlegények körbe ültek haditanácsra. A jelszó volt: harc a „pápapártiak” ellen a zászló becsületéért, amelyre minden olasz fiú büszke. Az izgalomtól tűzben égett az arcuk. A kis harcosok tüzes képzeletükben azt gondolták, hogy a haza igazi becsületéért harcolnak.

Odaát, a túlsó dombon már lobogott a sárga-fehér pápai zászló, amely mostanában mindig győzött, amióta az immár tizenkét éves gyerek, Guido Negri védelmezte. Csak nehezen tudott magának néhány bajtársat toborozni, mert az otthoni és iskolai vallásellenes nevelés miatt csak kevés olasz fiú vonzódott a pápai zászlóhoz.

De amióta Guido tüzes tekintetével és magával ragadó lelkesedésével a pápai rohamcsapatot összetoborozta, azóta legalább ez a kis csapat élt-halt a nagy ügyért. Guido maga úgy

küzdött, mint egy oroszlán. A daganatok és forradások, melyeket hazavitt, kevés gondot okoztak neki, mindezekért kárpótolva érezte magát, ha hadvezéri ügyességével Róma becsületét megtudta menteni.

A fiatal Negri nyílt, egyeneslelkű, talpraesett, jótermészetű gyerek volt. Az iskolában férfias bátorsággal mert színt vallani, valahányszor a tanító a pápa legszentebb jogait sértegette és az egyesült Olaszország bálványának tömjénezett. Különösen dolgozataiban és alkalmi írásaiban végzi helyreigazításait finom hangon az igazságnak megfelelően. Soha sem szégyelt lelkes kifejezéseivel a nagy pápa iránt való személyes hűségéről tanuságot tenni.

Honnan vette ezt a határozottságot? Talán az otthoni nevelés legelső évei tették ilyen acélosan határozottá? Hiszen, ahol tizenkét gyerek veszi igénybe egy meggyötört anyának szeretetét és szüntelen gondoskodását, ott nem szokás a gyerekeket agyonkényeztetni.

Biztos azonban, hogy az élet kemény iskolája jellemén sokat kovácsolt. A keserű szenvedéseknek sötét árnyai már akkor vetődtek nap-sütéses gyermekvilágába, amikor a négy éves Guido atyját a halál elragadta. Nemsokára rá, már őt is bevonták a patika vezetésének gondjaiba. Ez mind csiszolta jellemét és megtanította az élet mesterségére.

A pálya, melyen élete futott, az 1900. jubileumi éven vezetett át. Guido eddig a nemzeti felbuzdulás hullámain sodródott, de az 1900-as jubileumi év, melyet XIII. Leo pápa a századfordulóra hirdetett, fülébe juttatta egy jogfosztott, előkelő fogolynak vádjait. A hang a Vatikánból jött, és visszhangra talált szülővárosának szószé-

kein és gyűléstermeiben. Ilyen hangosan még soha sem panaszkodtak fel a Patrimonium Petri elvesztését. Szent Péter örökségének elragadása ugyan is mint állandósított büntett terhelte az olasz államot. Az volt a kérdés, magával cipeli-e ezt a szégyent a jövő században is?

Amikor a német-francia háború elején Napoleon kénytelen volt csapatait az egyházi államból visszavonni, a megmaradt roncsokra az olasz királyság tette rá kezét. Rómát elfoglalták. A gyenge pápai védőcsapat alig tudott komolyan ellenállni. A főpásztor székhelye az olasz király székhelyévé lett. A piemonti söpredéket sok tunya népség követte a városba. Főleg asszonyokból állt a fölizgatott csöcselék, mely a színleges népszavazásnál az egyesült Olaszország mellett döntött. IX. Pius pápa tiltakozott a jogtalanság ellen, de szavára senki sem hallgatott. A jogtalanság útját egyengették a Carbonarik, akik szénégető jelvénnel a mellükön az Abruzzokból jöttek elő és a pápai birtokokba a lázadás zászlóit vitték. Így történt aztán az a szégyen, hogy katolikusok közül alig kelt valaki a pápa védelmére és IX. Pius pápa a Vatikán foglya lett.

Utódja, XIII. Leo, áldozatra elszántan követte őt a fényes börtönben. Ez volt a fiatal olasz állam árnyoldala, ezt leplezte le a jubileumi év a fiatal Guido előtt. A pápa intő szava lelkébe nyilallott. Meglátta, hogy a politikai elidegenedés álarca alatt a vallási közömbösség rejtőzik.

A nyilvános életben a terméketlen liberalizmus uralkodott. Hervataggá, blazírtakká tette az embereket. Ez a szellem vonult be Guidó szülővároskájába is, pedig az katolikus hitét soha sem engedte magáról egészen letörölni. De amióta Velence 1866-ban népszavazás útján az olasz

királysághoz csatlakozott, azóta Este-ben is megérezték a piemonti kultúrharc hullámain. Terjed a vallási közömbösség. A katolicizmusért hevülni tudó vidékek kellemes szellője nem lengedezett többé Este város közéletében. A lakosság felsőbb rétegeiben volt talán néhány Nikodémus-lélek, nagy része azonban csak lekicsinylően mosolygott mindenen, ami a katolikus hittel összefüggött.

Guidot ekkor foglalkoztatták először efféle gondolatok. Játékaiban is ezért használta a Vatikán színeit. Élete megtalálta pályáját, melyen futnia kellett. Később sokszor kellett véres fegyverrel hazáját megvédeni, de áldozatos életének és lelkesedésének szellemi fegyvereivel a jogfosztott főpásztornak és a katolikus ügy nagy fontosságának is harcos úttörője akart lenni.

•

Guido élete katonaelet volt. Gimnáziumi tanulmányai után a katonazubbonyt már csak rövid időre tette le. Pádua utcái látták őt mint hadapródot és tisztjelöltet. Egy év után hadnagyi kinevezése Firenzébe szólította. Ekkor három évre tartalékos állományba lépett. De már 1911-ben ismét fegyverbe szólította a lybiai háború. 1913-ban Este-ben folytatta tanulmányait. 1914 őszén a Passagno melletti Canova kollégiumban tiszti próbaévét kezdte meg. 1915 májusában azonban már, befejezetlen próbaévvvel, kivonult a harctérre a nagy világháborúba, hazája védelmezésére.

Ez alatt a harcias, háborús külső alatt rejtőzik Guidonak csodálatos, áldozatos élete. Isten országának kedves, de első pillanatban hátborzongató törvénye, hogy mindenütt, ahol a kegyelem dúsan kalászkodat köt kérébe, ott egy áldo-

zati báránynak ki kell ontania utolsó csepp véré-
is. Ilyen Isten kiválasztott kedvenceinek a sorsa,
akiket egészen a maga számára bilincsel le. Szög-
letes keresztfával terheli meg őket, melyet hősie-
sen viselnek; megnyeri áldozatkészségüket; aprán-
kint, játszva elveszi aranszabadságukat; végül
egészen az Úr áldozataivá lesznek, az Ő orszá-
gának növekedéséért, virágzásáért.

Negri Isten kedvencei közül való volt, akik
áldozatként elvéreznek azért, hogy a nagy isten-
országban valahol máshol gyümölcsöt hozzon
néhány pompázó virág, megérjen néhány aranyló
kalász. Úgy ment keresztül a világon, mint édes
tavaszi szellő. Virágokat szórt az útján. Közeli-
sége jótékony, meleg; fölfelé ragadó áramot ön-
tött társai szívébe. De mit tudott a gyanútlan
világ arról a csendes áldozatról, melyet a köz-
tiszteletben álló, jó megjelenésű katona nemes
külsője takart. Isten ilyen katonát akart magának
áldozatul főpapjáért és országa jobb sorsáért.

Guido már az első szentáldozásnál megtalálta
Jézus áldozatra elszánt Szívét. Hallotta a lelkek
Barátjának hívó szavát, hogy áldozatává legyen.
Naponta követte a hívó szót és ragyogó szemmel
ajánlotta fel még ártatlan, gyermeki áldozatait is
a tabernákulumban lakó Barátjának, a fájdalmas
pápájáért, a Vatikán nagy foglyáért.

Amikor Guido életének tizenötödik évébe
ért, az áldozat útján már jó darabon követte az
Üdvözítőt, ki mindenfelé lelkeket keres magának.
Kis feszületet kapott ajándékba. Odaadással és
gyermeki hévvel faragott magának hozzá egy
Kálváriahegyet, melyre fölül feszületét, alul tinta-
tartóját állította. Így ünnepelte a szent Kereszt fel-
magasztalását. Belső nagylelkűségtől buzogva ültette

fiatal életébe az áldozat jelképét és így fohász-
kodott a fájdalom emberéhez:

„Te diadalmaskodjál könyveimen és füzetei-
men. A Te keresztedről, a Te Szíved sebéből
áradjon az erő és ösztönzés mindenhez, amit írok,
tanulok, gondolok és teszek. Mindent irántad
való szeretetből, Teérted és országodért!”

Föläjánlását komolyan vette és már fiatal
erőit is a Szentszék szolgálatába állította. X. Pius
pápa 1905-ben apostoli konstitúciójában a gya-
kori és napi áldozás mellett szólt. A Szentatyának
ez a szándéka sok, egyhamar alig leküzdhető
nehézségbe ütközött. Janzenista szigorúság akart
az Üdvözítő és a pápa jószágának határt szabni.
Guidot nem tarthatta vissza egy pillanatra sem.

A San Prosdocimo-ról nevezett ifjúsági kör-
ben — melynek titkára volt — hamarosan szólásra
emelkedett. Ismerték ékesszólását, szívesen hall-
gatták. Ezúttal úgy látszott, hogy különös
mondanivalója van. Arca kipirult, szeme élénken
ragyogott. Magávalragadó hevében bátran kimondja
a szót. Felhívja társait, hogy az ifjúkor készületi
idejét jól használják fel, mert hivatásuk, hogy a
holnapnak harcait megvívják. A katakombák
homályában, a vihar előtti nagy csöndben, meg
kell tehát acélozódniok, meg kell erősödniök és
pedig a szentáldozás által. Guido szólott. A tüzet,
melyet Jézus Szívétől naponta kapott, a tömegbe
dobta és az gyújtott.

Guido elvégezte középiskoláit. Először kato-
nai kötelezettségének akart eleget tenni Páduában,
hogy ne akadályozza semmi, ha az Úr őt a papi
méltóságra hívja. De apostoli munkájára tudomá-
nyosan is fel akart készülni. Ezért mint tiszt-
jelölt beiratkozott a bölcsészeti karra is. Ezzel
elérte azt, hogy szabad bejárást nyert főiskolai

körökbe és az egyetemi előadó termekbe. De amit ott tapasztalt, az nem volt nagyon kellemes. Hallotta az ellenfelek rosszindulatú támadásait. Látt a gyűlöletet, mellyel hitről és papságról beszéltek, mindezt anélkül, hogy egyetlen jelenlevő katolikus hallgató is felszólalt volna. A katolikus diákegyesületek összejövetelein is ugyanezt a liberális szellemet találta. Ez elszomorította a hitéhez hű apostolt. A katolikus anyaszentegyház előharcosaként rászánta magát, hogy úttörő lesz. Másokat is magával akart ragadni. Nyíltszívű elszántságán eleinte mosolyogtak, szavait nem sokra tartották. A figyelmet lassan mégis sikerült magára vonnia. Hangyaszorgalma veleszületett tehetségét hamarosan teljes virágjába borította. Tudása és jó meglátásai elismerésre találtak. Kezdték a mindig vidám, jókedvű diákok szeretni. Kezdték szavára, tanácsára hallgatni és amikor a katolikus diákszövetség elnöki széke megürült, erre a tisztségre egyhangúlag Guidot választották meg. Most már szabad kezét nyert. Főcélja: a szövetség mutassa ki katolikus arculatát. Ezért minden tagnak legyen kötelessége férfias hitvallást tenni, katolikus jelvényeket viselni, a pápáért bátran síkraszállni és tanítását gyermeki alázattal fogadni. Az új élet már első gyümölcseit érlelte, amikor Negrit hadnagyi kinevezéssel Firenzébe vezényelték.

Új környezet vette itt körül. Idegen emberek, idegen nézetek, vallást gúnyoló, lekicsinylő mosolyok, szegény áldozatok, akik csak az előkelő szalónok veszélyes légkörében nevelkedtek. Guidot ez sem rettentette vissza. Pápahüisége itt új, sajátos munkateret talált. A fiatal, jóvágású tisztre mindjárt megérkezése után fölfigyeltek. Föllépése finom és kifogástalan volt, sajátossága

Guidó Negri

mégis föltűnt. Az ünnepeket, amint jöttek, megünnepelte, egyiktől sem maradt távol. A vidámság és jókedv mindig az ő társaságában volt a legnagyobb. Társai csodálták ezért.

„Negri nem iszik, nem dohányzik, nem táncol, olyan egészen más, mint a többiek, és mégis mindenki vel szemben olyan kedves és jó” — mondták.

Szellemes mondásaival szórakoztatta a társaságot. A hölgyek az ő szeretetteljes közelségét kellemesnek és szórakoztatónak találták. Guidot mintha csak a szalónok számára teremtték volna. De ahol alkalom adódott, Rómához való hűségét ügyesen és határozottan fejezte ki. Értette a módját, hogyan kell az Egyház és pápaság jelentőségét élénk színekkel festeni és hogyan kell egyházas szellemet ébresztetni.

Guido jámbor szokását, a napi áldozást Firenzében is megtartotta. Aki a kora reggeli órákban a jezsuiták templomába, vagy a Santa Maria Novella-ba tévedt, láthatta, hogy a derék tiszt hogyan ministrál és hogyan erősíti magát az eucharisztikus Kenyérrel. Ha szolgálata ebben reggel megakadályozta, akkor a késő déli órákban volt látható ez a megkapó jelenet. A kemény katonai szolgálata közepette sem evett semmit késő délutánig, hogy a szent Erősítőt méltóan fogadhassa.

Egy nap, mikor Guido ismét a szentáldozásról jött a kaszinóba, néhány szabadgondolkodó tiszt csipkedni kezdte jámbor szokását. Egy ezredes, — ki Negrit mindenkinél jobban becsülte, — hogy a további csúfolódástól megvédje, azt tanácsolta neki, hogy hagyjon föl evvel a paposkodásával, vagy legalább tegye le egyenruháját arra

az időre. Mindenki feszülten várta Negri válaszát. Ő csak ennyit mondott:

„Vajjon, ha naponkint áldozom, olyat teszek-e, ami királyomnak egyenruháját megbecsteleníti?”

A gúny mély hallgatássá merevedett. Az ezredes és a vezérlő tábornok azóta még jobban becsülték.

Guido egyetlen alkalmat sem szalasztott el, ha a jogfosztott pápa érdekében néhány meleg szót szólhatott, ha a pápaellenes tisztársainak a figyelmét a Vatikánra terelhette.

A póstás egyszer az „Unita Cattolica” című kimondottan pápai lapot hozta neki a kaszinóba. Általános szörnyülködés támadt.

„Mi ez?! Hiszen ezt körünkből már 50 évvel ezelőtt büntetéssel kitiltottuk.”

„Elég baj” — felelte a tiszt teljes nyugalommal és lekötelező nyájassággal — „legfőbb ideje, hogy ismét beeresszük.”

Kinyitotta az újságot.

„Ha az urak bele óhajtanak nézni, tessék.”

Es körbe adta a lapot; érdeklődést keltett a nagy ügy iránt, mely őt lelkesítette, mellyel azonban a többiek önhibájukon kívül idegenül vagy ellenszenvvel álltak szemben.

Guido Firenzében, az életvidám Mediciek városában látta, hogy néhány fiatal társa gonosz dolgokba keveredett. A gonoszság és a testi bűn győzelemünnepet ült. Ő azonban undorral fordult el ettől. Ebben az érintetlen, tüzes lélekben, ki Jánoshoz, a szeretett tanítványhoz volt hasonló, hamarosan bátor elhatározás érlelődött. Mialatt társai testüket már nem nevezhették magukénak, mert akarat nélkül a testiség ördögének áldozták föl, az ő teste legyen egészen eléggő áldozat az

Egyház terjedéséért és a pápa javáért. Ezért Isten áldozati oltárára helyezte testét szüzességi fogadalmával.

Katonai szolgálata után Guido visszatért hazájába és életét teljesen az apostoli munkára szánta: az Egyházért és Rómáért! 1911-ben a lybiai háborúban, mint tisztnek újra fegyverbe kellett állnia. A háború befejeztével meggyőződésének egész erejével nekifeküdt, hogy Szent Péter székéhez megépítse az olasz nép hidját. Megindító látvány volt, amint a patikus fia vásár- és ünnepnapokon a csöngős persellyel a kezében gyűjtötte a filléreket a keresztények közös atyjának. Vagy még megkapóbb volt, amint az utcán ajtóról-ajtóra járt és koldulta össze a családi adót, amint tréfásan a Péter-fillért nevezte. Ez nem számított nála elveszett időnek. Gazdag nyereségnek tekintette, mert ezáltal sok családba tudta lelkesedését beleoltani.

Márciusban kész örömmel fogadta el az olasz katolikus ifjúság első velencei tartományi kongresszusára szóló meghívást. Kifejtette programját, mely egyezett a kongresszus programjával: küzdelem a pápaságért és a katolikus ügyért. Ezzel a legmagasabb egyházi hatóságok dicséretét és elismerését érdemelte ki.

Ugyanabban az évben szülővárosában ádáz választási harc tört ki. A harc elsősorban azért folyt, hogy Este megtartsa-e katolikus arculatát, vagy sem. Negrít tették meg a választási iroda titkárává. Választási beszédek követték egymást nyakra-főre. Guido egyre jobban szította a lelkesedés lángját a katolikusok táborában. Négyszemközti beszélgetésekben a még ingadozó választókat is megnyerte. Nagy kiterjedésű levelezését is egészen a nagy cél szolgálatába állította. Amikor a

választás napja érkezett, nem kellett félni. Este katolikus maradt!

Guido 1913-ban, amikor apostoli tevékenysége legjobban virágzik, lelkiéletében eljut a teljes önlemondásig. Fájdalmas örömmel viseli el ellenségeinek támadásait és rágalmait; ellenük csak szelidséget és szeretetet használ fegyverül. De a szíve majd megszakad, amikor látja, hogy a lanya katolikusok milyen vadállati mohósággal igyekeznek jó hírnevét szétmarcangolni. Azt mondják, hogy bátor föllépései a katolikus ügy érdekében, csak hisztérikus túlcsigázottság. Guido nagyon szenved. De a gáncsok ahelyett, hogy elkedvetlenítenék, még inkább sarkalják, hogy Krisztusért és az Ő ügyéért szabad akarattal szenvedjen. Keresés közben kezébe akad egy könyvecske, mely szenvedéseinek új utat mutat: Tiszteletreméltó Nédonchel Matildnak, Isten szolgálójának életrajza.

A fiatal francia leány 1867-ben, az apostolfejedelem jubileuma alatt, fiatalságának virágában áldozatul ajánlotta fel magát Istennek a szenvedések pápájáért, IX. Piusért. Isten szemében az áldozat tetszésre talált. Két napra rá az áldozatos leány valóra válthatta felajánlását.

Kövesse-e Guido e testvérlelket? Az Üdvözítő hívó kegyelme kopogtatott szíve ajtaján. De ezt a magas célt igen nehéznek látta. Megvizsgálta magát és megfontolta a dolgot. Úgy találta, hogy hasonlít ehhez az áldozatos lélekhez: benne is megvolt a szenvedés utáni vágy ugyanazért a célért, az önfeláldozás Krisztus helytartójáért. De kislelkűsége megfélemlítette. Újra és újra felnézett a nagy előképre, újra és újra elolvasta a könyvet. Mégis, ez az ő számára is helyes áldo-

zat volna! Bizalma lassankint megnövekedett. „Amit ez a leány meg tudott tenni, én is meg tudom tenni az Úr kegyelmével!” Döntött: Oda fogja áldozni az utolsót, amit még magáénak nevezhet. S Jézus isteni Szívének jubileuma díszörségén saját piros vérével írja ezeket a szavakat:

„Kérlek, Jézusom, engedd, hogy egész véremet kiontsam római helytartódért. Az én haláláldozatomból nőjjenek hősök és éljen a pápa!”

Guido ezzel le volt kötve az Űdvözítőnek. Bűnbánó buzgóságának és apostoli tevékenységének már csak egy valami szabott határt: anyja kívánsága.

Apostoli munkája, melyen egész lelkével csüngött, igénybevette minden erejét. A gondos anya, aki fiának nagy életáldozatáról nem tudott, figyelmeztette Guidot, hogy megélhetését szorgalmas tanulással biztosítsa. Guido mindig nagy gyermeki szeretettel és tisztelettel nézett anyjára, hiszen életének 25 éve alatt sokszor állt mellette, mint tanácsadó őrzőangyal.

Most is úgy érzi, hogy követnie kell érte aggódo anyjának tanácsát, holott teljes biztonsággal tudja, hogy Isten el fogja fogadni élet-áldozatát. Egy szó alkudozás nélkül egészen lemond kedvenc tevékenységéről. Feszületével és könyveivel elzárkózik a szűk tanulószobácskába, a gyógyszerraktár mögé. Ezután már csak imádság és vezeklés szakítják meg tanulmányait.

Naponta három teljes órát térdel a tabernákulum előtt. Ez az ő díszörsége. Minden más idő a könyvéké. Csak késő este veszi elő naplóját és tolla azt írja, ami szívét szakadásig feszíti: Krisztus, a Megfeszített! S akkor nem baj, hogy mi alatt arra gondol, akit oly szenvedélyesen szeret,

az éjszaka órái múlnak, múlnak, mint rövid percek.

Guido bensőleg napról-napra növekszik. Az imádságnak táborhegyi órái hamarosan már nem is elégítik ki. Mesteréhez közelebb akar lenni, Nála, Vele akar lenni az Olajfák-hegyén és a Kálvárián is. Éles korbácsütésekkel véresre sebzi magát. De ez sem elég. Hegyes, szűrös fagyalgallyakból kínzó övet csinál magának. Órák hosszát tűri testén ezt a szűros ölelést. Hogyne, hiszen hasonlítani akar Ahhoz, akit Szenvedések Emberének neveznek! Tüzes lelkének lendülete nem hagyja nyugodni. Mégis gyermekien engedelmeskedik, ha lelkiatyja buzgóságának szigorú határokat szab.

Negri föl van szerelve. Imádság, önfegyelmelés és vezeklés lassan egészen lelkiemberré formáltak. Lelke minden megerőltetés nélkül időzik Istennél és napi munkája, mint imaórák láncolata folyik le. De legszebb mégis szívének isteni Barátja iránt táplált szeretete. Guido igazán mindennél jobban szereti Krisztust. Emellett a nagy szeretet mellett minden más, világi kívánságnak el kellett némulnia. Igazán elmondhatta az emmauszi tanítványokkal: „Nemde szívünk gerjedezett bennünk!” Így hát kész, hogy életének utolsó, legnehezebb szakát elkezdje.

Egyszer azt vetették a fiatal tiszt szemére, hogy olasz hazafi nem lehet egyben buzgó katolikus és pápai alattvaló. Ez a szemrehányás szíven sebezte a katonát. Guido azt gondolta, hogy ezt a vádat nagyobb nyilvánosság előtt kell megcáfolnia:

„A legmagasabbfokú hazaszeretet hevít engem, éppen azért, mert a legnagyobb gyermeki alázattal tisztelem és szeretem a pápát. Teljes

lélekkel alárendelem magam a hármaskorona uralkodói hatalmának, de meghajlok a királyi korona fensége előtt is. Amellett, hogy a kinevezett, fegyvertelen, minden fejedelmek fejedelme mellett harcolok, a király mellett is fogok bátran és híven harcolni tudni. Azért, mert katolikus vagyok, a tűzpróbában is, mint legjobb hazafi fogok megállani."

Már a lybiai háborúban megcáfolta ellenfelei hazudozását. Vonakodás nélkül sietett a tűzvonalba és az államért, hazáért életét tette kockára.

Most megint, már hónapok óta morajlott a harcizaj nyugaton és keleten. A háború fúriája kiszabadult és elkezdte szörnyű aratását. Olaszország felbontotta a hármasszövetséget. A szorongó sejtelen a háború második évének májusában valóra vált. Egy hirtelen jött távirat, nemzeti-színű fejléc alatt néhány szó: behívóparancs. Negri hadnagy fegyverben áll.

Rövid búcsúzás után megerőltető menet következik Trevisótól a tűzvonalba. De mit törődik ő most az áldozattal, hiszen az már régóta bizalmas kísérője!

Most akaratlanul is özőnével kínálkozott a legválogatottabb szenvedési lehetőség. A szörnyű fájdalmak, a maró éhség, a golyóknak idegszagató füttyülése, a halálnak rémes bizonytalansága. Nem ez volt-e az, amit szenvedés után szomjúhozva keresett? Úgy látszott, hogy Isten el akarja fogadni áldozatát. Amikor a szenvedések súlya, mint malomkő nyomja szívét, ezzel biztatja magát: „Éljen Jézus és a pápa!” És megkönnyebbül. Boldogan mosolyog, gyermekesen játszik, és örül Isten pompázó természetének. A lövészárokból állását kápolnává alakítja és isteni Barátját kéri, hogy térjen be hozzá. — Itt tartja díszőrsé-

gét, ha a harc szünete megengedi és itt piheni ki magát az Üdvözítőnek Szívén. Akármilyen halálthozóan dörögnek az ágyúk, mindig Isten színe előtt jár. Szeretett anyjának így ír a táborból:

„Körülöttem ágyúdörgés, halál, pusztulás, gyűlölet és rémület van. De bennem, lelkemben világosság és béke, öröm és szeretet lakik. Hidd el nekem, drága Anyám, még ha holnap egészen más, szomorú híreket is kellene írnom hogylétemről, egészségemről, lelkem békéje ugyanaz maradna. Mert ez a béke Jézus Szívéből, minden béke forrásából ömlik belém.”

Guido feláldozta életét. Nem törődik már magával, de annál inkább katonáival. Lelkük üdvét szíven hordja. Tábori káplánról gondoskodik és minden új ütközet előtt mindenkinek megadatja az általános feloldozást. Négyszemközti beszélgetéseiben a vallási közömbösségből igyekszik felrázni katonáit. A hit javai és az anyának, az Egyháznak szépsége iránt szeretettel és szent lelkesedéssel akarja eltölteni őket.

Három hosszú hónapot tölt el beásva Cadorban. Fájó szívvel néz a békés Tirolra. Őszinte szánakozással pihen szeme a Dolomitok napsugárral bearanyozott hegyhátaiban. Megsemmisítő halálos tüzet kellett zúdítania szegény, ártatlan emberekre, akiket soha sem gyűlölt, soha sem tudott volna gyűlölni. De megtette kötelességéhez híven, csak a szegény védtelenekkel, az ellenséges hadifoglyokkal bánt kíméletesen.

Már szeptember 11-én egészen kimerülten vitték a milánói hadikórházba. Hűségese szolgálataiért az ezüst vitézségi érmet nyerte el. A következő három hónapot betegszabadságon töltötte s ezalatt egészségét otthon helyreállította.

A váratlan, kedvező alkalmat arra használta fel, hogy előbbi tanulmányait a doktorátussal betetőzze. Doktori értekezésében katolikus hitének ragyogó bizonyítékát tette a professzorok elé. Szokott alaposágával és tüzes lelkesedésével ünnepelte a hitet, mint minden tudománynak az alapját, mint a világon győzedelmeskedő nagy erőt.

Amikor Guido ismét táborba szállt, századosá léptették elő és megbízták egy század megszervezésével. Most, amikor szabad kezét kapott, díszgárdát akart alakítani. Becsületes, kifogástalan, nem káromkodó katonákat válogatott össze. A századot Jézus Szívének ajánlotta föl és az összetartozás jeléül, mindegyikükre kis Jézus Szíve jelvényt tűzött ezzel a felírással: „Viva Gesu! 5. Comp. 228. Fant.”

Százada a Piávénál bocsátkozott először ütközetbe és döntő győzelmet aratott.

1916., életének utolsó éve beköszöntött. Érezte, hogy Isten el fogja fogadni áldozatát. Újév napjának hajnalán a Keresztrefeszítettnek ismét följajánlotta magát áldozati bárányul a pápáért, a szenvedő főpásztorért.

Nemsokára változott a helyzet. A Piávétól az Etschhez vezényelték. Irány Vicenza fölé a trienti hegyek. Új, nehéz menetelés előtt álltak. Trevisoban látogatta meg utóljára eucharisztikus Barátját. Egy csokor fehér virág volt Guido utolsó üdvözlése.

Reszkető kézzel, de ujjongó szívvel írta haza ezeket a sorokat:

„Most indulok a szenvedésbe, a halálba; a rég-várt áldozat közelg, mely az örök hazába térő lelket a boldog örökkévalóságban egyesíti Jézussal. Éljen Jézus legszentebb Szíve, mely még a

halálban is ilyen gyönyörűséget tartogat. Éljen a pápa!"

Aztán megindul a roham az erősen megszállott Monte Colombare ellen. Négy napig tart a keserves előrenyomulás. Végre már egészen közel a cél, csak néhány lépés és a csúcs az olaszoké. Minden lépés egy örökkévalóság az ellenség pergőtüzében, de végre fenn vannak az ormon. S most — süvölt az ellenséges golyó. Negri szívén találva, lerogy. Guido, a nagy Király katonája, halott.

Guido Negri elvérzett a hazáért. De életét Isten titokzatos módon áldozatul fogadta Krisztus földi helytartójaért.

Január 27-e volt. Ugyanaz a nap, melyen azelőtt Guido nagy előképe, Nédonchel Matild IX. Piusért meghalt.

JOACHIM DE SILVA.

Tudjuk, hogy ha a szentek serege az Egyház legfényesebb, legsugárzóbb koronája, akkor a vértanuk a legragyogóbb drágakövek benne. Ha már minden szent az Egyháznak egy-egy ismertetőjele, emlékoszlopa, a „vértanu” — már neve is mutatja — „tanuskodik” az Egyház mellett. Tudjuk azt is, hogy a kicsinyek, a gyerekek a büszkeségei ennek a beláthatatlan seregnek. Egy Agnes, egy Tarzicius, egy kis német Werner, egy fiatal japán Ignátius, mindnyájan jó ismerőseink az édesanya meséiből, az iskolából, a prédikációkból.

Igaz, mindezt jól tudjuk, de engedjük-e, hogy hassanak reánk? Isten időről-időre lejátssza a kortársak előtt egy-egy véres szerepet, mintha csak valami drámai színjátékkal akarná megértetni velünk a vértanuság igazi értékét. S ilyenkor csodálkozunk, hogy milyen mindennapi fogalmak közé szorul egy ilyen életnek és halálnak a lendülete.

Most újra kortársunk volt egy fiatal vértanu. Kevesen tudtak róla, kevés föltűnő volt rajta. S mégis, nemcsak abban a pillanatban vált szentté, amikor vad katonai sortűz egy temető sarkában leterítette. Csöndesen és keményen dolgozott egy életen át szenvedélyes temperamentumán, kötelességét híven teljesítette, családban, templomban, ifjúsági körben egyaránt. Különben a vértanuk életének egy az alapja: életükben nem találunk

sok romantikát, de annál több önfegyelmézést és lemondást. Hiszen a nagy, izzó istenszeretetnek ez a kifejezője.

Mexikó délnyugati hegyvidékén fekszik Guanajuato városa. Ennek a szép városnak legszebb részén áll Joachim szülőháza. (A helység csinos villái a hegyoldalon ülnek.) Egy nagy tó partján körös-körül csinos villák támaszkodnak a hegyoldalra.

Ezeknek a kertekkel övezett házaknak egyikében jött Joachim a világra. Amikor 1898 november 5-én Don Louis de Silvának és feleségének Guadalupe Carresconak ötödik fiúk született, a szülők még nem gondoltak a sötét jövőre, amely fölöttük lebegett. A de Silva család akkortájt boldog békességben élt, melyet úgy látszott, semmi sem zavarhat meg. Atyja, aki mérnök volt, vezetőállást töltött be az akkor még virágzó ezüstbányában. A pénzverdében is vezető pozíciója volt és társadalmi állásánál fogva mindenféle nagy tekintélynek örvendett. A Collegio de Estado bányászati tanszékén is többször tanított. A boldog házaspárnak tizenegy gyermeke született. Mindegyikük ifjúságának legalább egy részét a szülői ház csendjében tölthette és mindegyikük egyformán jó nevelésben részesült.

Joachimunknak erről az első gyermekkoráról rokonai őriztek meg néhány jellemző vonást. Olyan vonásokat, melyek a későbbi vezetőnek egyéniségébe beleillenek. Egyhangúan igazi, eleven gyereknek mondják. Érdekes ez a kis eset.

A család egyszer elment a nagymamához látogatóba. Tudja Isten, mit csinált útközben a kis csintalan; a vége az volt, hogy egy méhraj alaposan összeesípte. A testvérei előreküldték alakatlan, bedagadt ábrázatával. Vajjon kitalálja-e

a nagymama, hogy ki ez a gyerek. El is tartott egy darabig, míg a nagymama megismerte. Akkor aztán kiszült az eset: Joachim lépet akart szerezni, a méhek rászálltak, ő agyonütött egy párat. „És ennyi az egész.” Na, mondta a nagymama, a méhekkal sem lesz többet kedved kikötni. „Ó, miért ne, — mondta a bátor kis ember — „majd meglakolnak még, ha megint eljövök!”

Egy másik eset pedig a Mexikó és az Egyesült Államok közötti politikai feszültség idején játszódik le. Joachim akkor éppen öt esztendő volt. Egy tízennég éves amerikai gyerek hozta naponta házukhoz a tejet. Egy napon a kis Joachimot vastag husánggal fölfegyverkezve, a kapu mögé elbujva találták. „Hát itt meg mi készül?” — kérdezi tőle az édesanyja. „Várom az amerikai, hogy háborút kezdjek vele.”

A vértanuk életében sajátos jelentősége van annak a tételnek, hogy a kegyelem mindig a meglévő természetre épít, mert az Úristen kemény fát alkot, ha egyszer mesterművet akar faragni. Joachimnak megvolt a vértanúsághoz való nagyvonalúsága, nemeslelkűsége, bátorsága. Az a kevé, amit gimnáziumi éveiről tudunk, csak bizonyítja ezt. Gyóntatóatyja és lelkivezetője, a moreliai Szent Szív intézetben, ahol a de Silva család a fiait taníttatta, Páter Escandón S. J. minden neveltjénél jobban dicséri Joachimot, főleg komolysága és őszintesége miatt.

Későbbi szavai még többet mondanak.

„Kemény, heves természete volt, de nagyon fékezte magát. Csak ritkán vesztette el önuralmát, utólag mindig megbánta és bocsánatot kért heveségéért.”

Talán arra gondol valaki, hogy most egy

fiatal fiú lelkének szenvedélyes vívódásába fog belelátni; aki a forróvérű déli embernek minden adottságával rendelkezett, de aki tekintetét mégis a magas célra szegezve, fölveszi velük a küzdelmet. Ennél több: a legszebb erények csirái azok, amiket itt látunk; helyesebben tulajdonképpen az, amit a latin „virtus” szó kifejez: férfias gerincesség, egészembség. Isten a vértanúságra különösen kiváló embereket szokott kiválasztani. Aki az egyháztörténelemben lapozgat, azt a feltűnő tényt fogja tapasztalni, hogy a vértanuhalál legtöbbszörre hősies, előretörő életnek a vége, koronája. A vértanu „tanu”, nemcsak a halálos ítélet kihirdetésétől a végrehajtásáig, hanem egész előző életében. Itt is ilyen ténnyel állunk szemben. Isten egy fiatal, törekvő emberbe beleoltotta a legjobb adottságokat, de a Gondviselés úgy rendezi a körülményeket is, hogy ezek az adottságok mindig közelebb vigyenek a célhoz, erősödjenek és finomodjanak. Joachimunkat a Gondviselés nehéz körülmények közé, a mexikói vallásüldözés idejébe állítja bele.

Mexikó nekünk, mai európaiaknak több szempontból talány fog maradni. Egyet és mást, amit el kell mondanunk, csak akkor fogunk hihetőnek tartani, ha azt az országot és lakóit lehetőleg nem a mi fogalmaink szerint mérjük. Az egész vidék már földrajzilag tekintve is a legélesebb ellentétek összetétele: hóval borított hegyek és lázt okozó mocsarak, jeges fagy és tropusi hőség. Ugyanilyen ellentétes természetűek a lakói és ellentétekkel teli a történelmi fejlődésük is, ami a helyzetüket kialakította. A XVI. század elején néhány vakmerő spanyol foglalta el az aztékek birodalmát. Ezek a behatoló nyugatiak nem tudták az ott talált virágzó kultúrát sem

fönntartani, sem továbbfejleszteni. A zsákmányra éhesek tömege, mely a mesés kincsek hírére csak úgy özönlött az új gyarmatba, az országot borzasztóan kifosztotta, őslakóit pedig kiirtotta vagy durva földművesek szintjére süllyesztette vissza. A történetek eredménye fajkeveredés és az erkölcsök eldurvulása lett, s az az erőszakos elem, amely Mexikó történetébe behatolt, többé nem tűnt el. Amióta az ország magát 1821-ben Spanyolországtól teljesen függetlenítette, a forradalmi láz többé nem hagyta el. Egyik fölfordulás a másikat követte. Köztársaság és diktatura váltogatták egymást. Az egyházellenesség is jelentős szerepet játszott a különféle nyugtalanságokban, ha nem is érte el napjaink félelmetes vallásgyűlöletét. De nem hozott békét erre a szerencsétlen országra idegen hatalmak beavatkozása sem, nevezetesen Franciaországé, amikor 1864-ben az osztrák Miksa főherceget Mexikó császárává tette. Porfirio Diaz volt az első diktátor, aki hatalommal és mérséklettel intézte Mexikó sorsát. 1877-ben, államcsíny útján ragadta magához a hatalmat. Amikor 1910-ben Madero letaszította az uralomról, a kínos nyugtalanságok sorozata újra elkezdődött. Itt kapcsolódik be a mi történetünk is.

Joachim tizenkétéves volt, amikor Diaz bukásával atyja is elvesztette állását, jövedelmét, sőt még a városból is menekülnie kellett. A család Tacubayába költözött, Mexikó fővárosának közelébe. De a jó családapának, de Silva úrnak minden igyekezete és szorgalma mellett sem sikerült magának olyan keresetet biztosítania, melyet övéinek nagy száma megkívánt. Joachim éppen csak hogy be tudta fejezni tanulmányait a mas-

caronesi jezsuita kollégiumban, máris segítenie kellett a mindennapi kenyér megszerzésében. A szegény fiú szívesen tanult volna tovább. Mérnök szeretett volna lenni, de szívének vágyáról nagylelkűen lemondott. Don de Silva megkísérelte, hogy egy kis csokoládégyár jövedelméből tartsa fenn családját. Joachim az ő sajátos tetterejével és ügyességével segített öregedő atyjának. De az üzem műhelyei, melyeket fölállított, nem foglalták el eléggé. S így a büszke fiatalembernek magának is oda kellett állnia az üzleti elárusítóasztal mellé és árulnia a „de Silva” jegyű rózsaszínű csokoládétablettákat.

Ezekben az években barátunk jelleme nagy, döntő próbát állott ki. Isten szeretetének különös jele volt ez, aki Joachimot magának naggyá alakította. Ha a fiatalembernek ebből az időből származó képét megnézzük, a büszke, határozott ajkak körül és magas homlokán olyan vonásokat találunk, melyekről az igazi emberi büszkeségnek, gőgnek, legalább is veszélyét gyaníthatjuk. Joachim azonban megállotta a próbát, ámbár nehéz harcokat vívhatott magával ebben az anyyira ellenszenves foglalkozásban. Atyja ebben az időben így ír róla: „A fiam fiatal kora ellenére már olyan érett, hogy azt mondhatnám, mindent úgy vezet, mintha ő volna a háznak és üzletnek az ura.” Anyja pedig mindig az ő „csöndes, hűséges fiának” nevezte.

A politikai helyzet hamarosan még jobban elmérgesedett. Madero a nép elégedetlenségének áldozatul esett, mert játéklabdája lett az észak-amerikai olajtrösztnek, mely az óriási mexikói olajmezőket magának akarta kisajátítani. 1913-ban Huerta ragadta magához a hatalmat. De Wilsonnak ő sem tetszett. S 1914-ben szörnyű polgár-

Joaquim de Silva

háború után, amely a szerencsétlen országban félesztendeig dühöngött, Carrenza tábornok, az Egyesült-Államok pártfogoltja került hatalomra. A vallásháború most régi hevességével folytatódott. Templomokat és iskolákat csuktak be, papokat vetettek börtönbe. Csak külpolitikai megfontolások kényszerítették Carrenzát arra, hogy 1918-ban az Egyháznak legalább némi mozgási szabadságot adjon. A katolikusok arra használták fel ezt a fegyverszünetet, hogy erősebben összefogjanak és jobban felkészüljenek a jövőendő csatákra. Mert mindenkinek az volt a szilárd meggyőződése, hogy a küzdelem még távolról sem ért véget.

Joachim is tagja lett egy nagyjelentőségű ifjúsági egyesületnek, a most alapított Asociacion catolica de la Juventud Mejicana-nak. Komolysága és munkaszeretete itt is közkedveltté tette. A megerőltető napi munka után minden estéjét a katolikus mozgalom valamely munkájának szentelte. Egyszer a diákkör ülésén, máskor az „Iturbide” csapatotthon egyszerű bajtársi összejövetelén vett részt. Legtöbbnyire azonban a „Szociális körök” foglalkoztatták, melyeket munkások számára állított föl.

„A jó szerzők fáradhatatlan, kitartó tanulmányozásával készül ezekre elő. Célja az, hogy mindegyikükbe az Egyház iránti mély tiszteletet öntse és gyakorlati kereszténységre nevelje őket.”

Vasárnaponként azután Joachim rendszeresen megjelent a Mária-Kongregáció gyűlésein Sante Brígida-ban, noha Tacubayában, a várostól meglehetősen távol lakott és a heti kemény munka után a korai kelés nehezére eshetett. Prézese, Páter Escandón, aki ezeket az aprósá-

gokat elmondta, egyszerűen „mintakongreganistának” nevezte.

Nemsokára mint vezető lép föl az új ifjúsági mozgalmak munkájában. Az ő indítványára megalakított szónoklati kör ugyan előre nem látott nehézségek miatt nem állt fenn sokáig, de virágzott az A. C. J. M. tacubayai csoportja, melyet a maristák kollégiumában alapított meg. Virágzott ugyanabban a városban a paulista kollégiumban történt alapítása is, ahol 30 követőjébe öntött lelket. Harmadik műve a Garcia Moreno ifjúsági egyesület alapítása volt. Manuel Malgarejo, aki később vele ment a halálba, ebből a körből került ki.

De ebben az időszakban a fiatalembernek a legtöbb dolga mégis magával lehetett. Ezt a munkát most sem hagyta abba. Mindennap, hacsak tehette, szentmisét hallgatott és az Úr asztalához járult. S egy ilyen fiatalembernél ez jelent is valamit. Különösen a latin országokban, ahol az ilyen gyakorlati kereszténységre könnyen rásütik a szenteskedő jámborkodás bélyegét. Minden este elmondta a rózsafüzért, ha még oly későn is jött haza napi dolgáról, még ha holtra is fáradt üzleti és egyesületi munkájában. Egy barátja, a kenyér színe alatt rejtőző Üdvözítőnél tett gyakori látogatásairól így számol be: „Gyakran láttam őt, amint a tabernákulum előtt térdelt és forró könnyeket hullatott.” Joachim minden évben résztvevett a lelkigyakorlatokon; ezeket a csendes napokat szívesen nevezte acélfürdőnek, melyre szüksége van, hogy egész emberré váljék.

A néhány évig tartó vihar előtti csöndben a mexikói Egyház összeszedte magát. Carrenza időközben egy utcai tüntetés alkalmával elesett, helyébe elvtársa, Obregon tábornok lépett. Egye-

lőre még tartózkodott a katolikusokkal szemben való nyílt ellenségeskedéstől. 1923-ban azonban, a Cubilete hegyen tartott engesztelési ünnepségen ő is kimutatta foga fehérjét. A pápai nunciust kiutasította és 14 püspököt letartóztatott azért, mert az 1917-i alkotmány ellen vétettek. De csak 1924-ben lángolt fel igazán a vallásgyűlölet, amikor Calles vette át a kormányt. 1926 június 3-án, mint az 1917-i alkotmány 130. pontjának magyarázatát, kiadta a hírhedt 33 vallási paragrafust. Ebben megtiltja a papoknak minden templomon kívüli működését, kint még egyházi ruhájukat sem hordhatják. A külföldi papokat kiutasítja. A szerzetesrendeket felosztatja. Minden egyházi vagyont államosít. Mindegyik szövetségi állam maga szabja meg papjainak számát. A papoknak bizonyos kornál idősebbeknek kell lenniök, polgárilag házasoknak kell lenniök, csak folyóvízzel keresztelhetnek stb. Ezeket a rendelkezéseket szörnyű cinizmussal hajtották végre. Úgyannyira, hogy a rendőrségnek törvényileg megengedett önkénye helyenkint minden papi tevékenység megtiltásához vezetett. A híveknek egyszerűen megtiltották, hogy szentmisén résztvegyenek, vagy hogy papot befogadjanak.

Joachim a mexikói Egyház hősi küzdelmének minden szakában résztvett. Anyja ezt írja nővérének: „Az az élet, melyet az utolsó másfél év alatt élt, neki is, nekem is, valóságos halálküzdelem volt. Látnom kellett, hogy alig alszik és alig eszik. Láttam, amint minden közbejött eset, minden újabb gonoszság, minden újabb erőszakosság hallatára, fölháborodásában elsápadt és mondta: „Nem! ezt nem lehet tovább tűrni!“ Az orvos végül azt mondta, hogy megrongált egészségére való tekintettel nem szabad több újsá-

got a kezébe adni." Egy másik levélben ez áll: „Joachim néha egész éjjeleken álmatlanul feküdt. Hogy közelében alvó bátyját, Luisitot ne zavarja, fölkelt és kiment a verandára. Ez legtöbbször reggel kettő és három közt történt. Az izgalomtól én sem igen tudtam aludni. S ha azután kimentem, mindig úgy találtam, amint rózsafüzérét jobb kezében tartotta. Ha holdvilág volt, különösen olyan szép volt, ahogy égre emelt szemmel így imádkozott.”

Ebben a fiatal, tüzes lélekben iszonyatos keserűség gyűlt össze. De ez nem szenvedély volt, mely vad dühében bosszúra gondol, hanem égető fájdalom, amely a nemesen gondolkodó emberekre szakad, amikor látniuk kell, mikép keríti hatalmába a durvaság, az erőszak a szent dolgozat. Joachim is elsősorban engesztelésre, imára gondolt.

De a bátor tettek elől sem tért ki. Minden erejét az ifjúsági csapatoknak adta. Arról volt szó, hogy őket a megkezdett küzdelemben minden erejükkel beleállítsa. A fiatalember ebben az időben rendkívüli munkásságot fejtett ki. Kihordó kocsiával mindenütt fölbukkant. De nem csokoládét szállított, hanem vezetői megbeszélésekre, tiltakozások megszervezésére ment, üldözött papokat figyelmeztetett és szállított biztos helyre. A rendőrség félszemmel már régóta figyelte ezt a fiatal katolikust. Kétszer is letartóztatták öccsével, Ignációval együtt, mert „forradalmi” röpcédulákat osztogatott. Barátai figyelmeztették: vallásos meggyőződése csak nem kívánhatja, hogy a rendőrséggel ujjathúzzon. Vigyázzon, erőire még szükség van. Az a kísértés volt ez, mely minden vértanút megpróbál. Joachim a lelkében az Üdvözítőnek forró pillantását érezhette, amely

egykor Pétert szíventálálta, amint a római üldözés elől menekülni akart. „Quo vadis, — hová mégy?” kérdezte Péter a keresztet hordozó Urat. „A városba, hogy megfeszítsenek.” És Péter megértette, hogy az Úrnak halálosan szomorú tekintete arra indítja őt, hogy vérét Krisztusért odaadja.

Joachim már régen számolt a vértanúság lehetőségével. S tudatosan tette meg az utolsó, döntő lépést is, mely életébe került. Michochoan állam segítségre szorult. Feltétlenül szükséges volt, hogy a radikalizmus ott emelkedő árjának erős gátat vessenek. Joachim a helyén volt. A legderekabb fiúk közül hatot kiválasztott és tervezetet dolgozott ki, hogyan lehetne ebben a birodalomban a katolikus fiatalságot megszervezni. Kettesével akartak az országba szétmenni. A térképek, melyek mindegyiküknél voltak, később a katonák kezébe kerültek, mint bűnjelek. Tizennégy napi munka után vasárnap, 1927 szeptember 12-én Tinguidinben, ahol jól kiismerték magukat — akartak mind a hatan találkozni, hogy ott majd megbeszéljék a hadjárat folytatását. Merész, kockázatos vállalkozás volt. Az összevont katonaság sok csapata épen Michochoanban nagyon ingerült hangulatban volt. A hatóságok a „lázado” katolikusok ellen állandó készültségben voltak és aki magát valamikép gyanússá tette, a legrosszabbra számíthatott. Különben is minden résztvevő tudta, hogy mi vár rá. Akármilyen nehéz is volt, a hűséges katolikus szülők megengedték, hogy fiaik a szent cél szolgálatára kivonuljanak. Amikor az erőselelkű de Silva asszony fiát utóljára zárta karjaiba, könnyei elfojtották hangját. Joachim az ő szilárd, Istenbe vetett bizalmával vigasztalólag mondotta: „Ne aggódjál anyám,

Isten majd gondoskodik rólunk. Mondd meg Józsefnek (Joachim bátyja, aki Északamerikában időzött), hogy őt az égben várom."

Joachim társául a Garcia Moreno csoportbeli Manuel Malgarejot választotta ki. Kettőjüknek egy nehéz, erős kitartást kívánó feladattal kellett megbirkóznia. A munkát eredmény kísérte. Ennek köszönhető, hogy ahol ők ketten megjelentek, ott a mexikói ifjúság ismét erősen összefogott.

Igy közeledik szeptember 12-e. Ők ketten a megbeszélte találkozóhely felé igyekeznek. A Tinguidin felé vezető úton barátságos úr telepszik melléjük a vonatban. Jó katolikusnak mondja magát, aki ezekben a nehéz időkben is hitéhez hű akar maradni. Szép érdemeket mutat nekik, amikkel a katolikusokba mindenütt bátorságot öntött és a két fiatalembernek a szívét hamarosan meg is hódítja. Ők is mesélnek neki terveikről és eredményeikről. Sőt amikor az idegen munkatársnak kínálkozik, tervük minden részletébe beavatják. De ki írja le csodálkozásukat, amikor Tinguidinben ki akarnak szállni és utitársuk egy szakasz katonasággal a hátuk mögött hozzájuk lép és mondja: „Barátaim, letartóztatlak titeket, el vagytok veszve!” Kitűnt, hogy a barátságos civil úr Cepeda tábornok, Calles hírhedt bizalmasa volt. Bizalmukkal visszaélt és kikémlelte terveiket. Joachim szilárdan és méltósággal csak annyit felelt: „Az ön hatalmában vagyok. Tegyen velem amit akar, de ezt a fiatalembert eresszék szabadon; hiszen még alig 17 éves.” Mégis mindkettőjüket letartóztatták. Sorsukkal tisztában voltak. Még csak azt az egyet kívánták, hogy a szent Útravalót megkaphassák. Azonban ez sem volt lehetséges. Vonaton, erős fede-

zet alatt Zamorába vitték őket, hogy ott hozzák meg fölöttük az ítéletet.

De az utolsó kísértés még csak most következett. Cepeda tábornok megint hozzájuk ült a vasúti fülkében. „Ha visszavonod azt, amit mondtál — mondta Joachimnak — és megígéred, hogy többé semmi ostobaságot nem csinálsz, azonnal szabad vagy.” Joachim minden hízeltetésre és fenyegetésre csak ezt felelte határozottan: „Semmit sem vonok vissza és magának nem ígerek semmit.”

Zamorában mindkettőjüket a laktanyába zárták. A tábornok Callesnek táviratozott, hogy felküldje-e őket a fővárosba, vagy lövesse agyon rögtön. „Lelőni” — volt a lakonikus felelet. Joachim a döntést elszántan fogadta; egyenesen és keményen lépett a halál elé.

Az érzéketlen katonák a rózsafüzért ki akarták tépni a kezéből, de a bátor kongreganistával nem boldogultak. „Amíg egy szikrányi élet van bennem, a rózsafüzéremet nem fogják tőlem elvenni!” Amikor az arramenők megkérdezték, hogy a bíróságra mennek-e, ezt felelte: „A Kálváriára.”

Az ítéletet a temetőben kellett végrehajtani. Joachim nem akarta, hogy szemét bekössék. „Hagyjátok, nem vagyok én gonosztevő. Magam fogok nektek a tüzelésre jelt adni. Akkor löjjetek, amikor ezt kiáltom: Eljen Krisztus Király és éljen a guadelupeai Szűzanya!”

Erre Joachim rövid, megragadó beszédet mondott. Minden ellenségének megbocsátott és halálát ujjongó lélekkel Istenért és a hazáért ajánlotta fel. Az egyik katonát ez annyira megráztotta, hogy eldobta fegyverét: „Nem lövök, én

is katolikus vagyok, veletek tartok!" Azonnal le-
tartóztatták. Másnap őt is főbelőtték.

„Most pedig le a kalappal; mindjárt meg-
jelenünk Isten előtt” — mondta Joachim bátor
társának, Manuelnek. „Éljen Krisztus Király,
éljen a guadelupe-i Szűzanya!” A sortűz eldördült
és Krisztusnak egy fiatal vértanuja kiömlő véré-
ben zuhan a földre. Manuel ájultan esik össze;
őt úgy lötték le eszméletlen állapotában.

Mi pedig nézzünk szent irigységgel hős
barátunkra a távoli Mexikóba. Nem! Fölnézünk
hozzá az égbe. Mert, hogy a dicsőséget elnyerte,
arról az a sok imameghallgatás tanuskodik,
amelyekről barátai és rokonai számolnak be. —
Szent irigységgel! Vajjon nem követnének-e mi is
őt ezen az úton az égbe, nem akarunk-e mi is
vérünkkel tanuskodni az Egyház mellett? Erről
szól Bellarmin szent Róbertnek egy mondása,
amin elgondolkodhatunk: „Nagyon tévednek, akik
azt mondják: boldogok, akik az üldözés idején
éltek és rögtön a mennybe szállhattak. Nem
gondolod meg, testvér, milyen kevés vértanu
és milyen sok hitehagyó volt. S te tudod-e,
hogy melyik csoporthoz tartoznál? Megvizsgál-
tad-e már, hogy készen vagy-e vértanúságra?
Hogyan viseled el az egészen apró dolgokat,
melyek még nem vértanúságok? Éhséget, szomjú-
ságot, ruhátlanságot, megvettetést. Bármily kis
nélkülözés már aggaszt? Mit csinálnál vajjon
tüzes rostélyon? Ezért nem azok boldogok, akik
az üldözés idején élnek, hanem akik készek a
vértanúságra.”

GÖTZ JOSEPH HERMAN

VON BERLICHINGEN.

Gyönyörű színpompájában ragyogja be a nyári nap a szép svájci hegyek hóborította csúcsait, melyek ártatlan fehérségükben mintegy utat mutatnak a legmagasabb égi csúcsokhoz is, egészen Istenhez. Lent a völgyben pedig, hol a vad vizek rohanó hegyi patakokban dübörögnek tova, ott a fel-lehullámzó, csillogó habokban visszatükröződik a csodaszép látvány. Aki hívő szemmel nézi itt a természetet, az sohasem fogja elfelejteni, amit Isten az Ő mindenhatóságából neki kinyilatkoztatott. Az emberi szívekbe pedig valami sóvárgás lopózik be, ami nem is hagyja el többé: forró vágy a magasságok világa, az istenközelség, a szentség után. Ezek a hatalmas hegyek hasadékaikkal, szikláikkal, csipkézett hegygerinceikkel világosan hirdetik, hogy őket csak a bátor lelkek hódíthatják meg, akiket akadály nem rettent, szűk ösvény nem aggaszt. Bátor lelkek, akik ezer veszélyben is rettenthetetlenül és híven kitartanak.

A berni Alpok kíváncsian tekintenek le a völgybe, mely ott a Genfi-tónál messze kitágul s amelynek felszínén a napsugarai visszatükröződve táncban kergetődznek. Vajjon senki sem jön a hegyet megostromolni? Nincs senkinek bátorsága?

A mult század negyvenes éveinek a végén történt. Abban az időben, amikor a forradalmak vihara végigsöpört Európa országain és ahová csak eljutott, pusztított, rombolt, embereket tett hazátlanokká. Berlichingeni Götz Frigyes báró, württembergi udvari tanácsos is kénytelen volt Stuttgartból a szomszédos Svájcba menekülni. A Genfi tó mellett Lausanne-ban talált családjával menedéket és védelmet. Szomorú napok voltak ezek. Egyszer azonban a menekültekre is kiderült a nap a hazátlanság borús egén. Mégpedig 1849 július 25-én. Ugyanis ezen a napon ajándékozta meg az ég Berlichingenéket egy fiúval, aki a szent keresztségben a Herman, József nevet nyerte.

De ez a csendes boldogság nem tartott soká. A gonosz emberek itt is meg akarták zavarni a békét. Most már saját hazájukból száműzve, szabad csapatokba verődve, idegenben folytatták kegyetlen munkájukat. Még a tó mellett lakó falusiak életét is megzavarták. Egyszer valóságos ostromra került a sor és csak a hős védők jól irányzott lövései akadályozták meg a bandát, hogy be ne törjön és ne raboljon.

Tehát komoly veszedelem nélkül a Berlichingen család itt sem maradhatott tovább. Mivel pedig otthon Stuttgartban a rend ismét helyreállott, időközben oda költöztek vissza. Így a szép Svábsország szívében, szőlővenyigével koszorúzott halmok között töltötte József kora ifjúságát. Már ekkor feltűnedeztek benne népének erényei és jótulajdonságai: bizonyos komolyság és vallásosságra hajlandó nyílt szív.

Egy nap észrevette, hogy valami nincs rendben. Apának, anyának olyan szomorú, gondokkal telt a tekintete. Csak nem történt valami

baj? Ó, bárcsak tudna jó szülein segíteni! Más emberek szomorúságát nem tudja nézni. De hogy is kellene segíteni . . . ? És ekkor az egyszerű, vallásos gyermeknek kitűnő mentőgondolata támad.

Lelkendezve szalad az édesanyjához, csókolgatja, ölelgeti kis kezével szomorú arcát és mély bizalommal súgja fülébe: „Gyorsan csak mama, mondd azt az imádságot a titkosértelmű rózsáról és a lelkiedényről.”

Ezek a lorettói litánia megszólításai. Tehát az Istenanyához fordulnak segítségért.

Egy alkalommal pedig apja valamiért megakarta tiltani neki, hogy elmenjen a templomba. Erre ő sírvafakadt: „Édes Istenem, Jézustól akar megfosztani!”

Tízéves korában József Vorarlbergbe, a jezsuiták felkircheni kollégiumába került. Hat, szorgalmas munkában eltelt évet töltött az iskola padjaiban. De nem csak a tudomány kútjából merített. Lelke is gazdagodott. A hegyek és emberek, akikkel találkozott, mély nyomot hagytak lelkében. De elsősorban a diákok Mária-kongregációja volt az, amely talán öntudatlanul, a döntő irányítást adta meg életének. Mária lovagjai pedig a legtisztább magaslathoz vezetnek.

Lehet-e ilyen körülmények között csodálni, hogy Hermann, mikor elérte a tizenhetedik évét, tanárainál a jezsuita rendbe való föl vételét kérte. Ő is a Jézus Társaság rohamcsapatában akart küzdeni Urunk és Megváltónk, Jézus Krisztus dicsőségéért. Jézus rohamosztagosa akart lenni. S mennyire dobogott bátor, fiatal szíve, mikor közeledett a beöltözés napja. A noviciusok fekete egyenruhájában akart küzdeni és ha kell, elesni.

De ember tervez, Isten végez.

Csakhamar kiderült, hogy József egészsége

nem elég erős a szerzetesi élet szigorú követelményeinek teljesítéséhez. Ezért jóakarátú előjárói tanácsára kilépett. Nehéz szívvel tette.

Mi legyen már most? Egyszer már kitűzött életcélját többé nem változtathatja meg, hanem a megvalósításához kell új utat keresni. Hazautazott és megkérte anyját — apja már korábban meghalt, hogy mint pápai zuáv fegyverrel a kezében szolgálhassa a Szentatyát és Krisztus Egyházát.

Vajjon nem volt túlságosan elsietett, hirtelen ez az elhatározása? Aggódó édesanyja ezért próbára akarja tenni:

„Még nagyon fiatal vagy, édes fiam, várj még egy évet. 365 nap hosszú idő, 365 nap lehűti majd a tüzes vért és kioltja a lobogó szalmalángot”, — gondolta magában az édesanyja.

Józsefnek azonban, akárcsak fajtájának, erős akarata és kemény feje van. Engedelmeskedik édesanyjának, de az időt sem hagyja elveszni. Világos célkitűzéssel lát a munkának. Lankadatlan szorgalommal olvassa a francia és olasz könyveket, hogy ezekben a nyelvekben magát tökéletesítse. De testi fejlődését sem hanyagolja el. Különösen a célbalövést és kardforgatást gyakorolja. Hej, hogy örült, ha egy lövés a fekétebe talált, vagy ha egy cselfogása sikerült a vívásnál és tuszt adhatott be. Igen, ha már egyszer katona lesz, akkor tökéletes katona akar lenni. Katonának lenni annyit jelent, mint nyitott szemmel járni, az ellenséget mindenütt felismerni, minden helyzetben magát feltalálni, gyors elhatározásra jutni és aztán bátran munkához látni.

És József felismert egy ellenséget, aki nem a becsületes harcot kereste, hanem aki áldozatát alattomos, titkos kerülőutakon akarta megragadni

és lassan, de biztosan elpusztítani. Ezek azok a veszedelmek voltak, melyeket a nagyvárosi élet rejteget a tapasztalatlan fiatal emberek számára, akiknek hiányzik a szilárd támasz. S vajjon nem kötelessége-e neki, Krisztus jövődő katonájának, ezzel az ellenséggel is határozottan szembeszállni? De hogyan?

Gyorsan rájött a megoldásra. Itt csak olyan diákkongregáció segíthet, amilyen Feldkirchenben is van. Stuttgartban ilyen nem volt, tehát alapítani kellett egyet. Amint ezt kigondolta, rögtön hozzá is fogott. Nyíltan elmondta tervét a város plébánosának, akinek azonban különböző aggályai voltak e tekintetben és azért nem egyezett bele. De barátunk még mindig nem vesztette el a kedvét. Elment egyenesen a következő felettes hatósághoz, Hefele rottenburgi püspökhöz. A püspök azonban amint értesült a plébános állásfoglalásáról, helybenhagyta a terv elutasítását és Józsefnek ismét eredmény nélkül kellett hazatérnie.

De ő még ekkor sem veszítette el bátorságát, hiszen a régi katonaközmondás is azt tartja, hogy az akadályok azért vannak, hogy legyőzzük őket.

Antonelli bíboros államtitkár Rómában íróasztalánál ült, mikor egy fiatal embert jelentettek be neki, aki beszélni akar vele. Ez a fiatal ember Berlichingeni Götz József volt.

Mély tisztelettel köszöntötte az egyházfejedelmet és nyíltan elmondotta neki, hogy honnan jön és hogy a Szentatyától privát audienciát akar kérni.

A bíboros elcsodálkozva hallgatta végig és hosszú útjának igazi oka után érdeklődött.

Mikor aztán értesült, hogy miről van szó,

a bátor német ifjú kérését bejelentette a Szentatyának, IX. Piusnak, aki jóságában rögtön teljesítette kérelmét.

A következő napon, a kitűzött órában József megjelent az audiencián.

A Szentatya barátságosan fogadta. Két kezét vállára téve, jóindulattal kérdezte meg:

„Mit kívánsz tőlem, édes fiam?”

Ő pedig becsületesen, nyíltan kitárta szívét. A Szentatya pedig figyelmesen követte beszédes szavait s mikor végére ért mondanivalójának, mosolyogva kérdezte tőle:

„Van-e elég bátorságod, édes fiam?”

„Igen, Szentatyám, van elég bátorságom.”

„Helyes! Akkor holnap korán reggel jöjj a kápolnámba, hallgasd végig a szentmisét és áldozz meg. Utána megadom a választ.”

Természetesen József másnap pontosan ott volt a szentmisén, melynek végeztével IX. Pius ismét megkérdezte:

„Még mindig van bátorságod, fiacskám?”

„Igen, Szentatyám, még mindig van!”

„Helyes” — mondotta és közben magához ölelte őt a Szentatya, „helyes,” akkor menj haza, én pedig írni fogok a püspököknek, hogy engedélyezze a diákkongregáció alapítását.”

József, mikor hazaérkezett, rögtön munkához látott.

De mindjárt a kezdetén újabb nehézséget kellett megoldania. Sehol sem talált megfelelő gyűléstermet. Ez azonban nem ejtette kétségbe hősünket, mert így gondolkozott: ha nincs, akkor kell egyet csinálni. Mindkét szobáját áldozatos lélekkel a kongregáció rendelkezésére bocsátotta, az elválasztó falat pedig egyszerűen lebontatta.

Igy született meg az első kongregációs gyűlésterem Stuttgart városában.

Egy fiatal káplán vette kezébe a lelkipavezetést és nemsokára 80 buzgó fiatalembert számlált tagjai közé a kongregáció.

Rómában közben a helyzet rosszra fordult. A piemontiak egyre jobban fenyegették a Szentatyát. S így Józsefben újra felébredt a vágy, hogy IX. Piusért, mint pápai zuáv küzdhessen.

Édesanyja igazán nem szívesen engedte, hogy 1867 őszén végre bevonuljon.

Most már szívvel-lélekkel, izzó lelkesedéssel volt a pápa katonája. Pontosan és példás buzgalommal teljesítette nehéz szolgálatát. De a jutalom nem is maradt el. Nemsokára altisztté léptették elő.

Ő nem a zsoldért szegődött el, nem a pénzért szolgálta hadurát, hiszen a neki járó zsoldról lemondott a szegények javára.

S hogy barátunk nem a sehonnaiakkal tartott, hanem megmaradt hű német hazafinak is, azt a következő eset is bizonyítja.

Mikor valaki a társaságban Németországot merészelte gúnyolni, József hatalmas csattanós pofont adott neki és csak Allet, pápai ezredes közbenlépésének volt köszönhető, hogy az esetnek nem lett semmi komolyabb következménye.

S mint katona, vajjon hogy gondolkodott hűségesküjéről?

Egy napon, az audiencia alkalmával, amelyen az őt meglátogató édesanyja is résztvett, IX. Pius megkérdezte tőle:

„Van-e még valami kívánságod?”

„Szentatyám, az Egyházért és Érted az életemet szeretném feláldozni!

„És egész komolyan gondolod ezt, fiacskám?”

„Igen, Szentatyám, egész komolyan gondolom.”

„De mit szól mindehhez az édesanyád?”

Az pedig könnybelábadt szemmel válaszolta:

„Szentatyám, én már régen Istennek ajándékoztam gyermekemet, ha ő el akarja venni a fiamat, legyen meg az ő akarata!”

Íme a hős fiúnak hős édesanyja!

*

Róma helyzete napról-napra aggasztóbb lett. Piemont mind világosabban kifejezésre juttatta hódító szándékait az Egyházi Állammal szemben.

József azért még egyszer hazasietett szeretett szülőföldjére, hogy barátaitól búcsút vegyen. De csak kis ideig maradt otthon. Egy sürgető távirat azonnal századához rendeli Rómába.

Habozás nélkül útnak indul és még idejében érkezik, hogy századához csatlakozva a kis Montefalcone várába vonuljon. A zuávok feladata megvédeni a kis várat a garibaldisták ellen.

Nemsokára megérkezik a hatalmas ellenség is 14.000 emberből álló seregével és a vár birtokáért megkezdődik a kemény harc.

A több napos ostrom alatt Józsefet nem egyszer megdorgálta kapitánya, mert oly vakmerően kitette magát az ellenséges golyók záporának.

Különben ez a hősi bátorság uralkodott az egész seregben. Mindenkinél eltökélt szándéka volt, hogy az erősséget élve nem hagyja el. Ekkora bátorsághoz az erőt a mindennapi szentáldozásból merítették a katonák. A csatába mint keresztény hősök akartak vonulni, akik hideg-

vérrel tudnak hősi halált halni az Egyházért és annak látható fejéért, és akik tiszta lelkiismerettel tudnak az örök Bíró elé járulni.

Még szeptember 19-én a Szentatya a következő sorokat intézte a vezénylő tábornokhoz, a pápai csapatok parancsnokához és általa lelkes kis seregéhez:

„Tábornok Úr!

Most, mikor súlyos szentségtörést és hallatlan igazságtalanságot akarnak elkövetni; mikor egy katolikus király seregei, minden jog, sőt bármi-féle ürügynek a látszata nélkül, a katolikus földkerekség fővárosát veszik ostrom alá, szükségét érzem, hogy önnek, Tábornok Úr, és összes csapatainknak megköszönjem eddig tanúsított hősi viselkedését, a Szentszékhez való ragaszkodását és azt az erős elhatározást, hogy ennek a központnak a védelméért életüket áldozzák. Legyen ez az írás ünnepélyes elismerő okirat, mely a csapatok férfias hűségét és bátorságát bizonyítja.

Ami a védekezés időtartamát illeti, lelkiismeretbeli kötelességem elrendelni, hogy a védelem csak az erőszak nyílt alkalmazása ellen való tiltakozásban állhat és semmi másban. Ezért a várfallon ejtett első rés után a vár átadásáról tárgyalásba kell bocsátkozni. Nehogy abban a történeti pillanatban, mikor egész Európa két hatalmas nemzet háborújának sok áldozatát siratja, azt mondhassa valaki, hogy Jézus Krisztus helytartója, — igaz, hogy jogtalan megtámadás miatt, újabb hatalmas vérontáshoz adta beleegyezését.

A mi ügyünk Isten ügye és ezért védelmünket teljesen az Ő kezébe helyezzük.

Önnek Tábornok Úr és összes csapatainknak áldásomat küldöm.

Kelt Vatikán, 1870. szeptember 19.

IX. Pius pápa.

Rómaért kemény harc folyik. 8.000 pápai katona mindössze 30 ágyúval védekezik a több mint 50.000 főből álló ellenség támadása ellen, amelynek nem kevesebb, mint 300 ágyú áll rendelkezésére.

Az ellenség szeptember 20-án indítja meg a döntő rohamot. A küzdelem heves. A pápai katonák egy lépést sem hátrálnak. Csak egy helyen sikerül az ellenséges katonáknak a védelmi vonalat áttörni, de csodálatos lendülettel visszaverik őket.

Erről az áttörésről értesítik a Szentatyát is, amire egyetlen szava ez volt:

„Elég a küzdelemből! Tűzzék ki a fehér zászlót!”

Hírvivők sietnek minden egyes kapuhoz és az őrségekhez hosszú botokon fehér kendőt lobogtatva, hogy a hátráló ellenfélnek jelentsék az örömhírt. Róma csapatainak nem szabad többé védekezniük.

Montefalconeba is megérkezik a pápai parancs. A hős védőknek ez még a katonahalálnál is keményebb próba volt.

A várat fel kellett adni.

A hős zuávok csak nehéz szívvel engedelmeskedtek. Mind fogságba estek és csak hat hét múlva szállították őket a határra; a legszükségesebb ruhadarabokat hagyva rajtuk, toloncolták ki őket Tirol felé.

A német, holland, belga zuávokat a derék

tiroliak résztvevő szívvel fogadták magukhoz. De többet nem tudtak tenni értük. A hazautazáshoz szükséges pénzt itt nem kaphatták meg.

Ezért József parasztgúnyába öltözve útnak indult Innsbruck felé. Itt jóbarátai közbenjárására 5.000 forint kölcsönt szerzett a Szent Vince egyesülettől maga és társai számára.

Ezzel a hatalmas összeggel jött vissza ismét a határra és itt szétszította. A búcsúzás alkalmával a hősök esküvel fogadták meg egymás előtt, hogy a Szentatya hívó szavára azonnal zászlói alá fognak sietni.

A németek azonban elhatározták, hogy résztvesznek az éppen akkor kitört német-francia háborúban. Meg akarták mutatni a világnak, hogy nem gyávaságból engedték magukat foglyul ejteni.

József még novemberben kivonult a frontra a württembergi vadászokkal.

„Többé nem jövök haza. Ebben a háborúban egész biztosan elesem. De ha erről hírt halasz, édesanyám, ne sírj, hanem köszönd meg a jó Istennek, hogy elfogadta életemet, amit már rég felajánlottam neki áldozatul IX. Pius és az Anyaszentegyház megmentéséért.”

Ezek voltak búcsúszavai.

A harctérről szinte naponként küldött haza édesanyjának lapokat.

A utolsó lap Párisban kelt december elsején. Több nem jött.

December 2-án a franciák Champigny mellett kirohanást intéztek a württembergiek ellen, mely nekik ép annyi veszteséget, mint dicsőséget hozott. Az áttörés nem sikerült. Ez volt a franciák legnagyobb kísérlete, hogy a körülfáró vonalat áttörjék és a Loire-hadsereggel egyesüljenek.

December 3-án Stuttgartban az elesett tisz-

tek névsora már ismeretes volt. Berlichingen Götz Hermann József nem volt köztük.

Az aggódo édesanya megkönnyebbülten lélekzett fel.

De december 8-án a táviró váratlanul ezt a szomorú hírt hozta:

„Berlichingen hadnagy holttestét, lövéssel a szívében, megtalálták. A többi vadásztiszt holttestével együtt Stuttgartba továbbítják.”

Miért jött ez a hír ilyen későn?

Hogy történt, hogy József lövést kapott, mikor tudták, hogy százada nem vett részt az ütközetben.

Csak lassankint derült ki a dolog.

Alighogy József megérkezett Páris előtti csapatához, megkérte a parancsnokát, hogy két barátjának a hazulról hozott üdvözlőlevelet átadhassa. Természetesen teljesítették kérését, ő pedig azonnal az előőrsök árkaihoz ment, ahol barátai ép szolgálatban voltak. A viszontlátás öröme nagy volt és mellettük maradt, míg fel nem váltották őket. Azután visszament velük a kvártélyukba és ott töltötte az éjszakát azzal a szándékkal, hogy hajnalban visszatér századához.

Fáradt volt és hamar elaludt.

Ekkor hirtelen riadót fújtak.

Felkel, de mire felfogta, hogy mi történt, barátai már a gyülekező helyre siettek. Utól akarja érni őket, de csapatuk akkor már elvonult. Erre egy másik csapathoz csatlakozik, mely ép akkor vonul el mellette és velük együtt indul az ütközetbe.

A harc az erődítményeken dúl.

A franciák mindent megkockáztatnak, hogy elérjék céljukat. Mint az oroszoknak, úgy harcol-

nak. De a württembergiek sem hagyják magukat. Elkecseregetten folyik a küzdelem.

Most! Egy helyen úgy látszik, hogy sikerül az ellenségnek a németek vonalát áttörni. De ekkor az ismeretlen fiatal tiszt a barrikádra ugrik, mielőtt azonban fegyverét lövésre emelhetette volna, halálos golyótól találva, egy katona karjaiba rogyott.

„Hát végre!”

Ezek voltak az utolsó szavai.

Igy halt hősi halált Berlichingen Götz József Hermann, szeretett német hazájáért, 1870 december 2-án.

Otthon felbontották végrendeletét. 10.000 frank vagyonát a Szentatyára hagyományozta.

Íróasztalában még két levelet találtak.

Az első édesanyjának szólt.

Mint hálás fia, megköszöni minden szeretetét és gondoskodását, azután búcsút vesz testvéreitől, kiket nem láthat többé az életben.

A másik levél az Istenanyának szólt.

„Emlékezzél meg, óh legkegyesebb Szűz Mária”, ezzel az imával kezdődik s utána előterjeszti kérését:

„Engedd meg, hogy a pápáért, Fiad Egyházáért és a Te dicsőségedért haljak meg. Minden földi boldogságról lemondok. Ó, ne engedd, hogy földi kívánság lopakodjék szívembe és ne engedd, hogy évek multával ezt a lapot azzal a vigasztalan tudattal találjam meg, hogy nem hallgattál meg.

Örökre hű szolgád:

Berlichingen József”.

Az utolsó öt szót vérével írta.

Évtizedek multak el már, de fiatal hősünk tisztja, emelkedett szellemű és áldozatkész törek-

véseinek emlékét nem tudták kioltani. József tovább él az általa alapított stuttgarti diákkongregációban és nagyszerű példaképe ezeknek a fiúknak, akiknek szívében hasonló lelkes szeretetet ébreszt Isten és a haza iránt. Ezt mutatja az a sok papi és szerzetesi hivatás, ami azóta ebből a kongregációból kivirágzott. Erről tanuskodnak azok a testvérek, akik a nagy világháború folyamán mint hős katonák drága vérüket ontották édes hazájukért.

Igen, mert a vallásosság, kötelességtudás és bátorság nagyon jól összeillenek.

S a mai kor is a Sátán és Krisztus, a bolsevizmus és az állami rend közötti kegyetlen harcaival Berlichingen Hermann József szellemében élő fiúkat kíván.

A hazának lesznek ilyen hősei, ha a katolikus fiúk erejüket ismét a legyőzhetetlen örök forrásból merítik, a végtelen Istentől alázatos gyermeki imával.

A stuttgarti kongregációs oltár képén, mely a Boldogságos Szűzet ábrázolja, látjuk Józsefet, mint pápai zuávot, térden állva imádkozni.

Térdeljünk le mi is és imádkozzunk, mint ahogy a keresztes lovagok imádkoztak, mielőtt csatába vonultak volna.

Azután lelkesen, bátran föl a harcra Istennünkért és Hazánkért!

GRÓF BATTHYÁNY ÖDÖN.

Ödön már ifjúságának első éveiben rendkívüli bensőséggel szerette a boldogságos Szűz Máriát, ki maga fordította először felé irgalmas tekintetét. Régi szokás szerint esténként az egész családunk a kápolnában rózsafüzért imádkozott. A kis Ödön édesanyja ölen már résztvett ezeken az ájtatosságokon. Ekkor történt, hogy Ödön két és fél éves korában súlyosan megbetegedett. Állapota a legkitűnőbb ápolás mellett is, mindinkább súlyosbodott. Napokig nem evett semmit s így annyira elgyöngült, hogy már az utolsó injekciók adására gondoltunk és elveszettnek hittük kedves gyermekünket. Ekkor éppen rózsafüzér ünnepének reggelén hirtelen felült ágyacskájában, csekély táplálékot vett magához és betegsége nyomtalanul eltűnt. A rendes napi rózsafüzéren kívül az egész ház kilencedet tartott felgyógyulásáért.

Ez a hirtelen gyógyulás szentolvasó ünnepén, biztos jele volt a boldogságos Szűz különös pártfogásának mind a kis Ödönünk, mind pedig egész családunk számára. A szeretet viszonszeretetet ébreszt; a gyermeket a Szent Szűz szeretete évről-évre jobban vonzotta magához. Legkedvesebb szentje Aquinói szent Tamás volt, éppen azért, mivel kiváló Mária tiszteletével szinte kitűnt a szentek közül. Tankönyveinek minden tizedik lapjára nagy szeretettel jegyezte: Ave Maria, — éppen úgy, mint szent Tamás, — hogy folyton

gondolhasson arra, akit gyermeki szívének egész odaadásával szeretett. E forró szeretete Szűz Máriához, jellemzi egész életét. Utolsó éveiben új meg új énekeket zengett tiszteletére kis kápolnáinkban. Főszerepménye, az „Ave Maria” bensőséges, mély érzelmekről és buzgó áhítatról tanuskodik. Legfőbb vágya volt e szent ének kedvesen csengő akkordjaival a lelkeket Szűz Mária szeretetére buzdítani.

Végtelenül örült, mikor a szent skapulárét megkapta és teljes odaadással állott Szűz Mária zászlója alá, midőn a Mária Kongregációba lépve, magát teljesen neki szentelhette. Pozsonyban 1917 dec. 8-án P. László vette föl a kongregációba, ki nemsokára követte őt az örök hazába.

Azon legszentebb szándékkal, hogy valami nagyon nehéz dolgot, mint kedves áldozatot hozhasson a Szent Szűznek, éveken át szombati napon nem dohányzott. Mikor ez igen nehezére esett, sokszor tréfásan ismételte: mindüntalan szombat van.

Midőn a magyarországi zavargások miatt egész családommal Schweizban tartózkodtam, azt kérdezte tőlem, nem változtathatná-e ígését valami más dologra. Azt tanácsoltam, forduljon ez ügyben egyik kedves, ismerős jezsuita páterhez és cselekedjék teljesen annak utasítása szerint. A hön óhajtott felelet az volt, hogy hallgasson minden szombaton szentmisét, járuljon a szentáldozáshoz és újítsa meg Mária-gyermei följajánlását. Ez a föltétel igazán nem volt nehéz neki, hiszen otthontartózkodásunk idején kápolnánk kis orgonistája volt és különben is gyakran áldozott. Ödön — szüleinek és tíz kis testvérének ragyogó nap-sugara — boldogan és vidáman — mint mindég — ugrálta körül a szobát a kezében lengő levéllel.

És ámbár később, utazásai és betegsége miatt nehézségekbe ütközött ezen ígéretének megtartása: ő mégis mindig hűségesen teljesítette azt.

Nemsokára nem elégítette ki e hetenkint egyszeri szentáldozás és szándéka volt X. Pius pápa jószágos fölhívására, gyakrabban az Úr asztalához járulni. A jó kalksburgi pátereknek kedves tanácsáért rögtön köszönő levelet írt. Igazi halála azonban csak halálos ágyán tűnt ki, midőn azt mondá: „az én hálám nemcsak az a levél, amit a jó páternak írtam, hanem a meglepetés, mi az égben vár majd rá, én ugyanis a szentáldozást minden szombaton érette ajánlottam föl.”

Hogy mennyire szeretett kis testvérkéivel közösen áldozni, azt megmutatta még halála előtt néhány órával is. A kérdésre, hogy volna-e még valami kívánsága, azt a szép feleletet adta: „Szeretnék még egyszer az összes kicsikékkal a szentáldozáshoz járulni, úgy, mint azelőtt, — nagyon jó lenne!” Nem megható jele ez is lelke szépségének!? És milyen áhitattal, bensőséges szeretettel fogadta az utolsó szentségeket!

Midőn állapota szerdán (az operáció utáni napon) igen rosszra fordult, azt tanácsoltuk neki, hogy vegye fel az utolsó kenet szentségét. „Ó igen” vélte ő is, „nagyon szívesen, küldjetelek csak a káplánért, gyónnom nem szükséges, hiszen szombaton gyóntam.” A káplán megjött és egyedül maradt vele. Azután mindnyájunk jelenlétében, a legnagyobb áhitattal fogadta a szentségeket. A megható ténykedés után a káplán könnyezve hagyta el a szobát. Ezután kérte édesanyját, hogy imádkozzék vele, majd, mint ahogyan mindig tette, el akart neki mindent mondani. „Anyuskám, a káplán fölszólított, hogy végezzek életgyónást. Szívesen, mondtam és néhány

nyugodt percet kértem. A gyónás után még intézett pár kérdést hozzám: hogy nem civódtam-e szüleimmel?" Itt átölelte édesanyját — „erre könnyű volt a felelet" folytatá „ő nem, soha!" „Ilyen vasárnap nem mulasztottam-e szentmisét?" „Tudod anyuskám, hála Istennek, egész életemben nem követtem el súlyos bűnt."

Ő mit jelent e néhány rövid szó? Mennyi hálával tartozunk mi szülők Isten végtelen jóságának, hogy ilyen gyermekeket adott nekünk. Egyszerű, gyermekded alázatosságában eszembe sem jutottak érdemei.

„Tudod anyuskám", vallotta be egyszer nagy szenvedései között, „én a jó páterrel szövetséget kötöttem. Utolsó íttartózkodása alkalmával az imáról beszélgettünk, ekkor arra kértem, hogy — mivel én nem tudok olyan jól imádkozni, mint ő, s mivel neki sok-sok érdeme lehet, — amiben én olyan szegény vagyok, engedjen néha érdemeinek kincsesházából merítenem." „Kérlek hívjátok el hozzám a jó pátert, az én legjobb barátomat, úgy szeretném még egyszer látni, ha pedig már nem láthatom, mondjátok meg neki, hogy bármilyen bajban voltam is, az ő imája mindig segített rajtam."

(Rögtön sürgönyöztünk a páterért, de csak halála után néhány órával érkezett meg. Valóban Isten küldötte őt ekkor, hogy biztos támaszunk legyen szenvedéseink első napjaiban.)

Ugyancsak mély alázat tűnik ki következő szavaiból: „Köszönöm édes Istenem, hogy magadhoz veszel, ámbár kevés időm volt, hogy az örökkévalóság számára érdemeket szerezzek, hová mások oly gazdagon megrakodva térhetnek."

Utolsó éveiben legkedvesebb foglalkozása a zene volt. Hosszú órákat töltött a zongora mel-

lett. Komoly és vidám szerzeményei mélységesen gazdag, tiszta lelkének megnyilatkozásai. Békés családi körben távol a világ gonoszságától, kis testvérei körében, úgy élt itt a földön, mint egy szebb világban.

Utolsó heteiben „Ave Maria”-jába mélyedt. Halála előtt egy hónappal pedig P. Königinnek „Anyám a legkedvesebb nekem” c. költeményébe lehelte angyaltiszta lelkét. Ez lett a kápolnában a gyermekek kedvenc dala.

Mint valami sejtelem érintett bennünket annak a versnek tartalma, amelyet halála után kottái között találtunk és amelyet súlyos betegsége előtt néhány héttel, mint viruló ifjú zenésített meg.

A vers a következő:

Hová sietsz, te lenge szellő
Messze tova, puszták felett?
Fáradt vagyok, magas sziklákon
Jó lesz nekem, ott megpihenek.
Hová repülsz, te dalos madár?
Erdők lombjának rejtekébe:
Fáradt vagyok, a ringó ágak
Úgy csalogatnak pihenésre!
És te, én lelkem, hová, hová?
Magasan szálló felhők fölé;
Oda visz engem, mert fáradt vagyok
Az Örök Szeretet övéi közé!

Megbetegedése előtti utolsó vasárnap, kedvesen csengő hangján szólót énekelt a fájdalmas Szűz Anyához, mintegy búcsúzásul a földi hangok birodalmától és — mialatt bizonyára az angyalok folytatták énekét — kis testvéreivel a szentáldozáshoz járult.

A jóságos Istennek végtelen kegyelme volt e különös vonzalma a zenéhez, mellyel hófehér lelkét a legtisztább akkordok régióiba emelte, hogy

megóvja a világ hiú csábításaitól, és hogy kedvét soha alacsony és méltatlan dologban ne találja. Ó, hányszor hívott bennünket hallgatóknak és mennyire tudott lelkesülni egy-egy új dallamért vagy harmóniumkíséretért. Hányszor kiáltott föl ifjúi lelkesedéssel: „Nem gyönyörű ez?” Gondolatai az ének szárnyán sokszor felemelték a Szűz Anya trónusához. „Talán-talán — vélte gyermekes tréfával — Szűz Mária fölvesz magához karmesternek!”

Erthető, hogy Ödön utálattal fordult el a modern világtól. Különös öröme a szép, nemes zenében, bensőséges szeretete a boldogságos Szűzhöz, a szentségek gyakori és buzgó vétele, annyira megtisztították, megnemesítették ifjú lelkét, hogy semmi alacsonyt és nemtelent nem tűrt meg. Egy alkalommal, midőn édesanyja nővérével együtt bálba vitte, fölháborodva mondá: „Anyácskám, soha sem megyek többé ilyen mulatságokba, ezeket nevezik szórakozásoknak? Elszomorít, ahogy némelyik fiatalember beszél, és a nők ruházata pedig inkább illenék a kannibálok szokásaihoz.” Ellenben mélységesen meghatotta Szűz Mária szobra, melyet édesanyja betegágya mellé helyezett és rózsákkal ékesített, úgy, hogy sokszor felé fordulva, mondá: „Mennyire örülök, hogy Szűz Mária szép virágokkal ékesített képét mindig láthatom.” Ez a szobor a máriacelli Szűz Anyát ábrázolta. Ödön körülbelül 10 éves fiúcska volt, midőn e szobrot Máriacellben faragták, a kegyoltárnál ünnepélyesen megáldották és a kegy-szoborhoz érintették. Szertartás közben Ödön a kedves szobrot kezében tartotta. Azóta e kis szobor mindenhova követett bennünket, minden új tartózkodási helyünkön velünk volt.

A zene volt az, ami még utolsó óráiban is

át és átjárta lelkét. „Tudod, apám, éppen a mennyországban voltam”, mondá ragyogó tekintettel egy nagyobb gyöngesége után, „gyönyörű volt, sok, megszámlálhatatlan sok angyal énekelt: Ave-ave Maria!” „Oly szép volt e zene, egészen más, mint a földi ének és az angyalok meghívtak: énekelj velünk, mire én azt feleltem: nem ismerem e szép éneket. Próbáld csak, fog menni, mondták, és én velük énekeltem.” Ekkor megfogta kezemet, melegen megszorította és könnyek között rebegte: „Oly szép volt, drága apám, olyan gyönyörű!”

Betegségében máskor is gyakran foglalkozott az angyalokkal. „Anyuskám, azokkal az angyalkákkal játszottam, kik ott fönnt a mennyezenen ülnek és onnan a nagy virágfüzéren keresztül mosolyogva körültornáztak. Az egyik felém dobta cipőcskéjét, amely éppen akkora lehetett, mint Károlykáié (2 és fél éves). Visszadobtam neki és azt kérdeztem: közétek jövök nemsokára? Elragadóan kedvesen felelték: Igen.”

Hogy mennyire szerette szüleit és testvéreit, arra elég tanúság néhány szava a halálos ágyon. Miután édesanyját szorosán átölelte, leírhatatlan gyöngédséggel fejezte ki háláját. „Anyuskám, te vagy nekem a legdrágább, te voltál a legjobb anya a természetszerinti asszonyok között e földön (mennyei Anyjára gondolt), te adtál gondolatot minden szándékomhoz, minden jóhoz, amihez csak hozzáfogtam.” Mindkettőnk kezét megcsókolva, folytatá: „csak nektek köszönhetem, hogy most Istennek annyi áldozatot tudok hozni.” Ezután testvéreihez fordult: „gyermekek, kövessétek drága szüleinket mindenben, legyetek képmásaik, tartsátok meg mindazt, amit mondanak nektek.” Legidősebb nővérének, Lilinek, kedvesen

megköszönte barátságát, hálásan emlékezvén gyermekkoruk és ifjúságuk megszámlálhatatlan szép, kedves, együtt töltött óráira. „Maradj mindig olyan, mint most, ó maradj mindig jó, ezt ígérd meg nekem.” Hasonlóan beszélt fiatalabb öccséhez, Lacihoz: Aranyos gyerek vagy, csak el ne kábítson a világ, ne felejtsd: mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja.” Ancsihoz, kis zenetársához is volt néhány kedves szava: „Majd fönt imádkozom érted és megvédlek, ha a kertben az ág rád akar esni, fölfogom azt.”

Mindenkire áldást mondott s a legkisebbeknek, kik nem lehettek ágya körül, áldását küldte.

Nevelőjének, Horváth prépost úrnak, ki hosszú éveken át annyi gonddal és szeretettel vette körül, szívből hálás köszönetet mondott. A házi személyzet mindenegyes tagjához volt néhány hálás, kedves szava.

Ha én, vagy édesanyja csak rövid időre is eltávoztunk tőle, rögtön hívott bennünket: „Maradjatok nálam, ki kell használnom az időt, amit még veletek tölthetek.”

Évek óta hordok ujjamon egy gyűrűt, amelyet még Csákányban nagybátyám adott, mint kedves emléket megboldogult jó anyámtól. E gyűrűt XIII. Leó pápa megszentelte. Ödön halála előtt néhány nappal elkérte a gyűrűt, utolsó percéig ujján akarta tartani, hogy azután ez — halálára emlékeztetvén, — annál drágább legyen nekem.

Az az ígérete, hogy: „minden nehézségben teljes erőmből segítségtekre leszek”, újra meg újra kicsengett anyjával folytatott beszélgetéseiből.

Minthogy feleségem közölte velem, azt mondta egyszer neki: „Egészen különös titkot

szeretnék mondani neked. Törekedni fogok papa számára teljes egészséget kiesdeni a jó Istentől, hogy megszabadulj e gondjaidtól, hiszen nagy szükséged van rá a sok gyermek fölnevelésénél. Meglátod, milyen kövér és piros lesz." Csak azért idézem e helyeket, hogy megmutassam szerető, finomlelkű gondoskodását, melyet irántunk tanusított. „Mondjátok drága szüleim, kinek vigyek üdvözlétet a mennyországba és mely szegény lelkekért imádkozzam különösebben?" „Minden kedves ismerősömet törekedni fogok a mennyországba segíteni; a kis ismerős gyermeklelkeket fogom erre felszólítani, hogy segítsék a földön jó barátainkat."

„Apuskám, végtelenül fogok örülni, ha majd te is feljössz!" Néhány perc múlva gondolkozva fűzte hozzá: „Nekem jó apánkra (ezentúl) kevésbé lesz szükségem, mint nektek, testvérkéim itt a földön." Már az elmúlt napokban is különösen kedves volt testvérkéihez, kiket mind külön-külön, koruknak megfelelően, a legőszintébben megértett. Erős, benső barátság fűzte Lili nővérehez és Laci öccséhez, kik hozzá korban legközelebb álltak. Mindenben vezetőjük volt és igyekezett nekik a legjobb példát adni. Órák hosszáig játszott nekik szerzeményeit, Lilivel olvasott, Lacival minisztrált, Ancsival, fiatalabb nővérével négykezeset játszott és megtanította könnyebb szerzeményeire; Ivyvel vadászni ment és fákra mászott a kicsinyekkel. Mindig azt kereste, hogyan szerezhetne örömet másoknak és mindenkor tudott vidám, meleg, napsugaras hangulatot maga köré varázsolni. Az aggodalom, hogy talán, mint testvérei között a legidősebbet, kitüntetjük és ezzel azokat megszorítjuk, halálos ágyáig elkísérte. „Tudom, hogy bánkódni fogtok, ha már nem

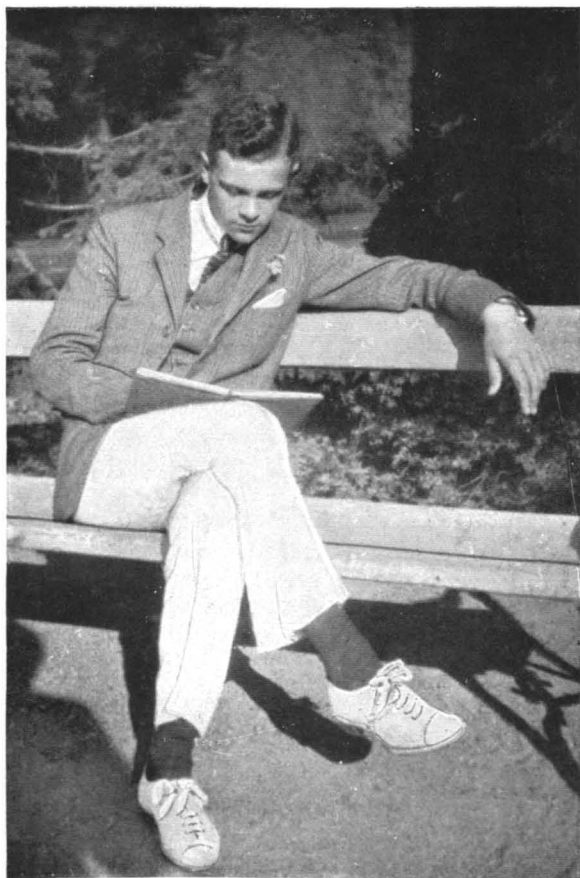
leszek köztetek, de kérlek, ne éreztessétek testvéreimmel." „Hogy te, mint legidősebb, kedvencünk voltál", — egészítem ki. „Ő nem! Hanem inkább bizonyos biztonsággal gondolatok reám, ki mindnyájatok előtt halok meg és nyugodjatok meg teljesen állapotomon."

Szeretele minden emberre kiterjedt. „Én minden embert szeretek és nincs ellenségem." Egyszer igen meghatottan kiáltott föl: „Szegény, szegény nép! Mily borzasztó, ha félrevezetik és nem ismeri Istent." Nagy emberszeretetében reánk is bízta, hogy melyik lelkeken és hogyan segítsünk.

Ödön szobája előtt a folyosón keresztút volt. Nagyon sokszor elvégezte ott az ájtatosságot. Néhány hónappal halála előtt, midőn egész családjunk bizonyos nagy kegyelem megnyeréséért valószínű keresztút-ostromot intézett az éghez, — azzal lepett meg bennünket, hogy egyik napon 21 keresztutat írt a jegyzékbe. A kérdésre, hogyan tette ezt, az volt a felelet: „Egész napon át imádkoztam."

Ez a keresztút halálos ágyán is eszébe jutott. „Kérlek benneteket", — mondá — „ha a keresztút folyosóján végigmentek, imádkozzatok értem." Csakugyan halála után mindenki pontosan megtartja ezt és gyakran hallatszik onnét a kicsinyek imája is.

Életének utolsó ideje igazi kálváriajárás volt. Kimondhatatlanul sokat szenvedett. Az operáció következtében nagy sebe heves fájdalmat okozott; (vakbélgyulladás miatt operálták) ehhez járult még teljes bélcsavarodás, igen gyakori bélsárhányással és kínzó szomjúság. Egész teste csupa seb volt a sok injekciótól. Ezeket magam adtam neki, mindinkább fokozódó szívgyöngösége miatt, hogy meg-
tarthassam őt, amíg csak Isten akarja. A fiatal,

Gróf Baloghány Ödön

erős szívizom, amely még bizonyára vagy 70 évig működött volna, ágaskodott a bacillusok mérgező hatása ellen. Rettenetes volt e küzdelem egy orvosnak és atyának egy személyben. De Ödön lelke! A legerősebb bélsárhányások között is hangosan kiáltotta: „Jézusom, irgalom!” Szenvedéseit Isten különös kegyelmének tekintette és érettük szívből hálát mondott. „Istenem, Istenem! Köszönöm Neked a szenvedéseket, melyeket küldöttél, szeretlek mindenekfölött.” Ekkor vette kis keresztjét, amelyet még mint egészen kis gyermeknek, magam készítettem neki, forrón magához szorította, mondván: „te drága kereszt, minden szenvedésemet átéltem veled”, azután megsimogatta és édesanyjának mutatta: „nézd mama, a sok használattól és csóktól már egészen elkopott.”

Mint ahogyan a szobrász vésőjét használja, hogy remekművét a legtermészetesebbé formálja, úgy használja a jó Isten a földön a fájdalmat és szenvedést, hogy megtisztítson vétkeinktől és hogy bennünket a szenvedő Jézushoz mindinkább hasonlítóvá tegyen. Minden szenvedés kifeszített húr, mely arra való, hogy tökéletesen tiszta, szép harmóniákat zengjen az örökkévalóság számára. Igen, az Isten akaratán megnyugvó szenvedés az olvasztókemence, amelybe a lélek, mint tiszta arany, minden földi salaktól megtisztul. Így volt ez Ödönnél is. Vonásai a sok szenvedéstől egészen átszellemültek, egész lényén valami tiszteletre méltó természetfölötti szelídség és báj ömlött el; úgy, hogy mi szülei, midőn tiszta, szép, mennyországgra érett lelkének ezen ideális fölfogását láttuk, csókoltuk kezeit, neki, aki gyermeki szeretettel és tisztelettel naponként többször is megcsókolta kezünket.

Bármennyire óhajtottuk, hogy közöttünk maradjon, mégis alig tudtunk fölgőgyulásáért imádkozni, mert úgy éreztük, hogy valaki ezt suttogja felénk: „Miért akarjátok őt e siralom-völgyében visszatartani, mikor ő inkább Istenhez vágyódik. Lehet-e valami szebbet képzelni drága gyermeketek számára, mint az eget, amely most készül megnyílni számára? Vajjon későbbi éveiben vissza tudnátok-e úgy adni Teremtőjének, mint most? „E napok igen nehezek, de én kegyelmet kegyelem után nyerek!”

Éreztük, hogy kedves gyermekünknek éppen ezen Istennel egyesült utolsó órái inkább Isten szent akaratán való megnyugvást és hálát ébresztettek bennünk, mint természetes emberi fájdalmat. Hogyan is gondolkozhattunk volna másképen, hiszen biztosított bennünket: „Anyuskám, olyan boldognak érzem magam, mint első szentáldozásom napján.” „Kedves őrangyalkám, már elvihetsz, készen vagyok.” „Anyám, két dolgot tanultam a szenvedésben: Jézusom, irgalom! Legyen meg a Te akaratod, miképen mennyeben, úgy itt a földön is.”

Legsúlyosabb hányásai között elismerte, hogy „kínos”, de rögtön hozzátette: „azért nem baj! Megcsókolom a kezét, mellyel Isten magához vesz; elkészültem, hívatsz már, amikor akarsz, készen vagyok!” Mindnyájunkat jóra buzdított. „Nektek most mindig jobbagnak kell lennetek!”

Hányszor okozott édesanyjának gondot, hogy minden tehetsége, élénksége és kötelességtudása mellett sem mutatott kimondottan semmiféle hivatáshoz vonzalmat. Tudtuk már, hogy hivatása 21. évével az ég volt. Nagy szeretete a zenéhez is, csak Isten különös ajándékának tekinthető, amely-lyel utolsó éveiben tiszta örömeket akart neki

nyújtani a hangok birodalmában. „Apukám, Isten utai bölcsek és kifürkészhetetlenek.” „Az élet csak vékony cérnaszálon függ; jó, ha még idejében biztos kosarat fonunk alá (az örökkévalóságra gondolt) és jól kibéleljük addig, míg a fonál el nem szakad.” Úgy vélte, hogy jó lesz biztosítani magunkat az örök kárhozattól, jól bélelt, vagyis jámbor, Istennek tetsző élettel.

Ödön éppen május hónap utolsó napjaiban betegedett meg.

„Még eddig”, — emlékezett vissza, „Szűz Mária minden év május hónapjában készített valamilyen kedves meglepetést számomra. Az idén is vártam ezt, de csak nem érkezett; már szinte szomorkodtam, midőn végre megjött a meglepetés, de persze másképen, mint ahogyan gondoltam. Május utolsó napjaiban betegedtem meg, 31-én megoperáltak. Először azt gondoltam, hogy Szűz Mária csodálatos módon akar engem meggyógyítani; de most már tudom, miért küldte a szenvedést, idei meglepetésül magához visz engem a mennyországba.”

Mennyire tetszhetett a jó Istennek, hogy Ödön betegségében is megőrizte gyermekded félelmét, Őt bármiképen is megbántani. Csak egy példa! Midőn Ödönnek nagy gyöngesége és kínzó szomjúsága miatt félóránként némi kis pezsgőt adattam, először megkérdezte, hogy ugyebár én sem szeretném, ha a bevett alkohol adag tiszta öntudatát megzavarná?

Egész életében különös vonzalmat tanúsított a jezsuitarendhez. Testvérei és mi is sokszor mondtuk, hogy még utóbb jezsuita lesz. „No” — mondá mosolyogva betegágyán — „most már mehetek jezsuitának; de én egyenesen szent Ignáchoz fogok bevonulni a mennyországba”. A rendet

állandó gyűlöletes üldöztetése mellett is mindig védte és így fényes bizonyítékát adta annak, hogy Krisztus igazi tanítványa. Alkalma nyílt arra is, hogy néhány pátert hosszabb, barátságos érintkezés közben megismerjen és megszeressen.

Fölgyógyulását utóbb már nem is tartotta kíváncsnak. Szellemét, mely közeli érintkezésben volt az éggel, nem vonzotta többé a siralom völgye. Halála előtti napon — mint mondá — négyszer beszélt Szűz Máriával. „Apuskám, anyuskám — kérte — kaphatnék egy kis szódavizet? Jelenleg ez az egyetlen szórakozásom. Vajjon még meddig fog tartani?” „A jó Isten még meggyógyíthat!” „Nem szeretném már többé, hiszen olyan szép fönt, ó, nem maradok itt tovább! Milyen szép lesz, milyen szép! Az angyalkák! Anyuskám, imádkozz, hogy minél előbb átjussak, mert ma már kissé türelmetlen, ideges vagyok.” „Talán még meggyógyít a jó Isten.” „Az csalogás lenne! Tudjátok, ha valaki nekem a kerek szobában (előbbi lakószobája) azt mondta volna: meg kell halnod, nem tudom, mit feleltem volna! Ez utóbbi három napon azonban lelkileg teljesen elkészültem, e rövid idő alatt annyi kegyelmet kaptam, naponként több szenvedést és több kegyelmet. Ma újra többet tudnék szenvedni. Bocsássatok meg, amiért annyi gondot és szenvedést okozok nektek, de majd odafönn imádkozom értetek, hogy a jó Isten küldjön számotokra sok vigaszt. Ha sok szenvedés és kellemetlenség ér benneteket, halálotok pillanatában örülni fogtok . . .”

Utolsó óráit, amelyekben még öntudatán volt, Istennek szentelte. Utolsó szentáldozása! Ez szombati napon, élete utolsó napján volt, hogy az Istenanyának szentelt élet a neki szentelt napon végezze be földi pályafutását. Milyen bensőséges

volt ez az egyesülés, ez az utolsó fogadása a földön Urának, Istenének! A szentáldozás után azt mondta: „Most már szeretnék egészen egyedül lenni, egészen csendben, egyedül Istennel!”

Később kérte nagynénjét, olvasná föl neki kedvenc könyvéből, a „Welcome”-ből (angol eredeti) Loyola anyától „Az utolsó üdvözet” című részt. E pont elmélkedés a halálról a szentáldozás után. Mialatt a néni olvasott, többször közbeszólt. A következőknél: „Megkönyörülök rajtad, jobban, mint az anya”, azt mondá: „Hiszed-e néni, hogy nekem sem kell félni?” Későbbi soroknál így vélekedett: „Gyönyörű, a legszebb, amit csak valaha hallottam! Érzem, hogy nonsokára ezt mind átélem.”

Azután magához hívatta egyedül anyját és kérte: „Anyuskám, ezt a fejezetet majd sokszor olvasd el”, majd végtelen szeretettel tekintett rá és vigasztalva bizonyította, hogy milyen jó helye lesz a mennyországban, megmutatván neki a Szentírás következő helyét: „Megkönyörülök rajtad, jobban, mint az anya.”

„Istenem, köszönök neked mindent, teljes szívemből és kérlek, védelmezd szüleimet, testvéreimet, rokonaimat és az egész házat.” „Én Uram, én Istenem, egyedül veled szeretnék lenni, én Atyám, Anyám, Testvérem, Mindenem! . . . Tekints reám szegényre, légy jó hozzám, mert bátortalan vagyok. Istenem, szeretlek teljes szívemből, lelkemből, mindenekfölött! Ó Istenem, honnan van az, hogy méltatsz engem szent látogatásodra?” (a szentáldozásban) „Domine non sum dignus.” „Most szeretném a Hiszekegy-et egészen lassan hallani: én már nem tudom imádkozni, mert nagyon gyöngye vagyok.” „Kedves őrangyalom, neked ajánlom magamat.” „Én úgy, de úgy szere-

tem a jó Istent mindenekfölött; Istennek tiszteletére legyen munkám és pihenésem, az ő dicsőségének gyarapítására legyen szentelve testem, lelkem, egész életem." „Uram, tekints reám sugárzó tekintetteddel és bocsásd meg nekem, ha netalán csekély előkészülettel járultam volna a szentáldozáshoz." „Istenem, légy irgalmas hozzám és fogadd legforróbb köszönetemet, amiért úgy intézted, hogy még ma, ma, még ma Veled lehetek a paradicsomban." Midőn látta, hogy anyja meghatottan könnyezett, vigasztalta: „Drága Anyám, ne sírj, nézd, sírtam én csak egyszer is, ne izgasd föl magad, hisz minden rendben van." „Még órák hosszáig tarthat, ámbár nem hiszem, azt hiszem, a kelyhet még nem üríthettem ki." „Miért késik az én elköltözésem, hiszen sietnem kell, hogy a vasárnapi szentmisén az égben lehessen jelen." (Csakugyan úgy is volt, vasárnap hajnali fél 4 és 4 óra között hunyt el.)

Szíve mindinkább elgyöngült, ütőere mindig kisebbeket és gyorsabban vert. „Az ütőerem most úgy ver, — suttogta — hogy azt gondolhatnám, bomba robbant szét a szobában." Szenvedései között állandóan megőrizte vidámságát, úgy, hogy még tréfálkozni is tudott. Midőn ezen mosolyogtunk, azt mondá: „Ha tiszta a szívünk, tudunk élcelődni, én még odafönt is élceket fogok gyártani, még pedig tömérdek sokat." Azután ismét imádkozott: „Édességes Jézus, erősíts meg engem nagy utamra." „Édes jó Szűz Anyám, ha meghalok, ne felejtsd amire kértelek, intézd úgy, hogy ne legyen nagyon nehéz a lelkemnek elválni testemtől." Jóságos mennyei anyja csakugyan meghallgatta imáját, mert igazi halálküszdelme nem is volt. Utolsó percei fájdalomnélküliek voltak: öntudatán volt és alig hallhatóan imád-

kozott. Midőn eszméletét elvesztette, vidám álmoképeket látott. Így utolsó álmaiban nagybátyánknál, Ivánnál volt Csákányban.

Utolsó perceiben még kedves énekét mondtuk el neki:

Nincsen arra szó édes jó Anyám,
Mi kifejezné, mit érez szívem,
Csak angyalok szent karával zenghetném:
Anyám, Te vagy a legdrágább nekem!
Felém ragyogott a világnak szépsége,
Hogy elkábítsa tágranyílt szemem,
De ha kérdeztek, mindig azt feleltem:
Anyám, Te vagy a legdrágább nekem!
De a szó gyöngé, halvány, kicsi fény,
Nem lobogó láng, inkább sejtelem,
Dallal, csak a dalban zengheti a lélek:
Anyám, Te vagy a legdrágább nekem!

Mégegyszer fölpislogott az élet világa ezeknél a neki oly kedves szavaknál és még jelét adta nagy örömének és meghatottságának; egy mély sóhaj, egy szelíd mosoly az arcán, elárulták azt. Ekkor a főütőér megszűnt verni, végtagjai jéghideggé váltak, így feküdt, látszólag öntudatlanul, körülvéve imádkozó szeretteitől, kis feszületét szorosan átkulcsolva. Ekkor alig hallhatóan suttogta: „Apuskám, olyan rettenetesen gyöngé vagyok.” Az első hajnali sugár beragyogta a szobát és békésen vetődött a fény az ágy mellett álló szépen díszített Szűz Mária szoborra. Ekkor megmozdultak ajkai és egészen érthetően hallottam: „Szentséges Szűz Mária, Istennek szent Anyja . . .” mély öntudatlanság és Ódön kilehelte ártatlan lelkét.

Kalksburgban, tőle 200 km-re, legjobb barátja, P. König, belső nyugtalanságtól indítva, szokatlanul korán, hajnali fél 4-ig szentmisét mondott a haldoklóért. Éppen ezen félóra alatt

vett búcsút tőlünk Ödön lelke. Délután megérkezett P. König Körmendre: „ha vasárnap érkezik, majd főnről üdvözlöm őt“, mondta előre Ödön. Átléptük a halottas szobát, békés csend mindeütt, a rózsák a Szűz Anya lábainál úgy virultak, mint máskor, a betegágy és környéke Ödön csekély, gyermekes holmijával, úgy mint azelőtt, még a kongregációs énekeskönyv is nyitva maradt ott, hogy: „Nincsen arra szó édes jó Anyám, mi kifejezné, mit érez szívem!“ A szoba, a falak, mind várakozni látszottak az eddig élénkítő elemre, minden mintha hallgatózott volna, hogy vajjon nem tér-e vissza az egyetlen, aki hiányzott: Ödönnek halhatatlan lelke. Hová? Hová?

Sokszor énekelte kedves szerzeményében, erejének teljes birtokában még rövid idővel súlyos betegsége előtt e kérdésre a jövődőlő feleletet:

És te, én lelkem, hová, hová?
Magasan szálló felhők fölé;
Oda visz engem, mert fáradt vagyok
Az Örök Szeretet övéi közé!

TARTALOM

Nem lehetetlen!	3
Henry Edward Dormer	5
Joaquín Augustin Camins	26
Pier Giorgio Frassati	42
Guido Negri	58
Joachim de Silva	75
Götz Joseph Hermann von Berlichingen	89
Gróf Batthyány Ödön	103

